

Van der Merwede

door

B. de Keijzer

Inleiding

Om verschillende redenen heeft het adellijk geslacht Van der Merwede de afgelopen jaren mijn belangstelling opgeroepen.¹ In de eerste plaats door het gevoerde wapen. Onder de wapengroep Van der Merwede worden onder andere de geslachten Van Riede, Van Klootwijk, Van der Brugge en Van Muylwijck begrepen zonder dat er sprake is van een onderlinge aantoonbare familieverbanden behoeven te zijn. Echter niet eerder dan op basis van hernieuwd genealogisch onderzoek valt daar iets meer definitiefs over te zeggen. In de tweede plaats de afstamming van Hadewich van der Merwede, getrouwd met Willem van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen. Hun dochter, Johanna van Drongelen, tweede vrouw van Gijsbert van Langerak, heer van Langerak en half-Nieuwpoort, vermeld 1371-1398,² komt in de kwartierstaat voor. In de derde plaats het optreden van Daniel van der Merwede, ridder, in 1314 als getuige bij het opstellen van de huwelijksvoorwaarden tussen Gerard van Damassche en Alverade van Langerak.³ Met name ging het hierbij om de vraag welke Daniel optrad en op basis van welke familierelatie. Om een antwoord op deze vraag te kunnen geven is een volledig inzicht van de genealogie van belang. Met deze publicatie tracht ik hierin te voorzien.

Er is vrij veel gepubliceerd over de middeleeuwse familie Van der Merwede waarbij vooral vroegere auteurs er lustig op los fantaseerden.⁴ Daartegenover heeft Ramaer, weliswaar in het kader van zijn studie over de geografische geschiedenis bezuiden de Lek en Nieuwe Maas, in 1899 met een kritische blik gegevens over de heren van der Merwede bijeengebracht zonder tot een volledige genealogie te komen.⁵ Nadien is er bij mijn weten geen diepgaand onderzoek gepubliceerd over deze familie, uitgezonderd de nazaten van heer Dirk van der Merwede (Vd, sub. 1, sub. 2).⁶ Een uitzondering hierop vormt de publicatie uit 1972 van Lenselink.⁷ In zijn studie heeft hij de tot dan toe gepubliceerde stamreeksen (stambomen) van vroegere auteurs kritisch beoordeeld,⁸ de leengoederen onderzocht en de betrekkingen met de stad Dordrecht in ogenschouw genomen. De kern van zijn studie bestaat vooral uit het volgen van degenen, die ambachtsheer van de heerlijkheid van de Merwede van 1243 tot 1403 is geweest, waarbij het niet zijn bedoeling is geweest een volledige genealogie op te stellen. Hij is er in ieder geval in geslaagd om de stamreeks, bestaande uit zeven ambachtsheren, die allen de naam Daniel

¹ Ik geef er de voorkeur aan om de schrijfwijze te houden op 'van der Merwede', zoals de toenaam meestal in oorkonden en akten wordt geschreven, en niet de moderne variant 'van de Merwede'.

² De Keijzer, Van Langerak-1, blz. 58.

³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 458, d.d. 29-11-1314.

⁴ Van Gouthoeven, D'oude Chronijck, blz. 188-189; Balen, Dordrecht, blz. 1105-1119.

⁵ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 59-61.

⁶ C. de Borman, E. Poncelet, *Oeuvres de Jacques de Hemricourt. Deel 2, Le Miroir des Nobles de Hesbaye* (Brussel, 1925), blz. 254 en 303; J.P. de Man, Odilia van de Merwede, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 57 (1939), kolom 64 e.v.; G.C.A. Juten en J. Belonje, Van der Merwede, in: *Taxandria* jrg. 48 (1941), blz. 39 e.v.; H.L. Hommes, Genealogie Van der Merwede, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 59 (1941), kolom 125 e.v.; J.P. de Man, De nakomelingen van Heer Dirck van der Merwede, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 59 (1941), kolom 320 e.v.; G.C.A. Juten, Jan, bastaard van de Merwede, in: *Taxandria* jrg. 48 (1941), blz. 2260 e.v.

⁷ Lenselink, Van der Merwede.

⁸ Lenselink, Van der Merwede, blz. 35. Bijlage I. Een historiografische tabel van de nummering der Daniels.

voerden, te onderscheiden, maar ten gevolge van door de hemzelf opgelegde beperking zijn de andere leden van de familie, die evengoed een rol hebben gespeeld, niet in hun juiste familieverband gebracht waardoor hier en daar conclusies zijn getrokken die onjuist zijn. In zijn kielzog heb ik destijds een poging gedaan om de eerste generaties van het geslacht beter in beeld te brengen, maar achteraf gezien ben ik daarin niet geslaagd.⁹ Kort is in 1998 ingegaan op het goederenbeheer van de heren van der Merwede omdat daarover – zo schrijft hij – na het opstel van Lenselink in 1972 veel meer gegevens w.o. de vele gepubliceerde repertoria op de leenkamers in *Ons Voorgeslacht* beschikbaar zijn gekomen.¹⁰

Emmen, 2022 (afgesloten 27 augustus).¹¹

Falend goederenbeheer

Hiervoor is het artikel, dat Kort geschreven heeft over het falend goederenbeheer van de heren van der Merwede, aangehaald. Dit interessante artikel biedt als het ware een kijkje in de keuken hoe – althans in onze ogen – op de weinig zorgvuldige wijze met de administratieve vastlegging van (leen)goederen werd omgegaan.

Al lezende kwam bij mij de vraag naar boven of de stellige conclusie van Kort wel juist is. Ten eerste lijkt mij dat een zorgvuldig beheer van leengoederen zowel bij de leenheer als bij de leenman ligt en ten tweede strekt Kort zijn waarnemingen uit over een (zeer) lange periode. Na het uitsterven in mannelijke lijn van de hoofdtak van de heren van der Merwede in 1390 zijn andere families in hun voetsporen getreden. Aangehaalde voorbeelden na die tijd kunnen niet zomaar één op één toegeschreven worden aan hun voorgangers.

Ik heb niet alle voorbeelden, die Kort heeft behandeld, diepgaand onderzocht maar drie, mij opvallende, casussen eruit gelicht.

1. Kort voert als één van de eerste voorbeelden op de belening van de visserij in de Dubbel. Daniel IV van der Merwede heeft zich kort na de moord op graaf Floris V met de visserij in de Dubbel, eerder in leen gehouden van de heren van Amstel, laten belenen door de grafelijkheid van Holland, zoals vastgelegd in een verklaring van 5 november 1337.¹² Uit latere gegevens blijkt de visserij in de Dubbel een leen te zijn van de heren van Altena.¹³ Kort ziet in het verheffen van het leen voor de grafelijkheid van Holland een verkeerde keuze van Daniel IV van der Merwede in alsof hij niet wist van wie hij de visserij in leen hield.

Na de moord op graaf Floris V werden de goederen van de ontvoerders, en de door hun gestelde borgen uit de jaren 1285 en 1288,¹⁴ die in de aanslag op graaf Floris V met fatale afloop werden meegesleept, geconfisqueerd. Het is bekend dat tijdens de woelige jaren, die daarop volgden, geconfisqueerde leengoederen soms aan derden werden uitgegeven. In sommige gevallen werden leengoederen na enige tijd weer aan de oorspronkelijk leenman teruggegeven. Veel leenovergangen zijn in die tijdsperiode niet goed te volgen. In dat kader is het verheffen bij de

⁹ B. de Keijzer, Balen juist of onjuist?, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 29 (1974).

¹⁰ J.C. Kort, Falend goederenbeheer. De heren van de Merwede, circa 1250-1560, in: *Datum et actum* (Amsterdam, 1998).

¹¹ De eerste versie van deze publicatie is gedateerd 28-10-2020. Daarna zijn aanvullingen en verbeteringen ontvangen van de heren K. Padberg Evenboer (e-mail 3-11-2020), L. van Veenendaal (e-mail 21-9-2021), en E. Hofmans (e-mail 23-8-2022).

Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

¹² Drossaers, Domeinraad I, no. 278, d.d. 5-11-1337 (verklaring).

¹³ Kort, Leenkamer Altena, blz. 185 (leen 13).

¹⁴ De Keijzer, Borgen, blz. 10.

grafelijkheid Holland door Daniel IV van de visserij, dat onder de geconfisqueerde goederen van de heer van Amstel viel, heel begrijpelijk. Daarnaast heeft de heer van Altena kennelijk zijn achterleenman niet op de hoogste gesteld van het onthef uit zijn leen van de heer van Amstel als één van de ontvoerders wat toch wel te verwachten zou zijn. Daniel IV heeft mijn inziens voor die tijd en op basis van zijn kennis een verantwoorde keuze gemaakt.

2. Kort kwalificeert het bezit van de heerlijkheid Muilkerk als ‘zijnde van onduidelijke herkomst’.¹⁵ Deze (lage) heerlijkheid Muilkerk zal ingebracht zijn door Johanna van der Eem, de echtgenote van Daniel V van der Merwede. In overeenstemming daarmee is het begrijpelijk dat hij op 1 januari 1338 wordt beleend met de hoge heerlijkheid van Muilkerk.¹⁶

3. Kort stelt: ‘Bonter nog maakte de heer van de Merwede het in het nabijgelegen Arntswaard’.¹⁷ Hier had hij tien hoeven tienden, verminderd met het deel van de priester, gepacht van de proost van Sint Pieter te Utrecht en dit deed hij in 1412 voor het laatst. Voor alle zekerheid liet heer Daniel zich omstreeks 1380 door de proost van Sint Pieter belenen met dezelfde tien hoeven tienden’.¹⁸

In de aangehaalde zin staan twee fouten. Het gaat om de tienden langs de Maas uitgezonderd de tienden van tien hoeven, die de priester toekomen. In 1412 nam de dochter, Margaretha, van Daniel VI van der Merwede, de tienden in erfpacht.

In 1258 nam Godschalck van der Merwede Danielsz. (IIc) de genoemde tienden in erfpacht,¹⁹ en vervolgens in 1303 diens zoon Daniel van der Merwede (IIIi),²⁰ en niet zoals meestal wordt aangenomen Daniel IV van der Merwede (IVb).²¹ Een nadere toelichting op de inhoud van deze twee oorkonden wordt gegeven bij de gezinsoverzichten van Nicolaas (IIb), Godschalk (IIc) en Daniel van der Merwede (IIIi).

Nadat Godschalck, zoon van voornoemde Daniel van der Merwede, als laatste telg van de zijtak van de familie na oktober/november 1319 was overleden, ziet het er naar uit dat de pacht door de hoofdtak *stilzwijgend* is voortgezet. Zolang de pacht volledig en op tijd werd afgedragen, zal de ontvanger er weinig aan gelegen zijn. Echter, op een zeker moment ging men bij het Kapittel van Sint Pieter orde op zaken stellen. In 1380 werd door Daniel VI van der Merwede een brief, waarin de erfpacht staat omschreven, getoond. Uit de tekst valt op te maken dat het ging om de voortzetting van de erfpacht door Godschalk van der Merwede, na het overlijden van zijn vader Daniel van der Merwede (IIIi). Tenslotte neemt op 3 mei 1412 Margriet van der Merwede en Stein, getrouwd met Willem van de Brederode, van de proost en het kapittel de tienden in het kerspel van ‘Hernesweerd’, die heer Daniel VI van der Merwede in erfpacht hield, op de voorwaarden als vervat in een ingelaste brief van 1 mei 1412, wederom in erfpacht.²² Hieruit blijkt dat de conclusie van Kort genuanceerd dient te worden. Een feit is wel dat de voortzetting van de erfpacht na het overlijden van Godschalck van der Merwede nooit opnieuw is vastgelegd tot in het jaar 1412.

Als een soort apotheose komt Kort in het artikel tot een laatste overweging, dat – zoals hij het inleidt – ‘voor dit onderwerp wellicht nog van belang’ is.²³ Hij vervolgt: ‘Blijkens zegels vanaf 1293 voerde de heer van de Merwede als wapen een dwarsbalk, vergezeld van negentien

¹⁵ Kort, Falend goederenbeheer, blz. 281.

¹⁶ NA, Archief van de familie Berg, inv.nr. 753, d.d. 1-1-1338.

¹⁷ Met het voornoemde ‘Arntswaard’ wordt het rechtsgebied ‘Herrardswerde’ (1258), ‘Herneswerde’ (1302), ‘Harneswaerdt/Harnesweerd’ (1380) bedoeld; voluit geheten ‘Heeraertsweerd’, te interpreteren als ‘de waard van Heer Arnoud’.

¹⁸ Kort, Falend goederenbeheer, blz. 281.

¹⁹ OBU III no. 1449, d.d. 2-8-1258. De tekst waar zeer waarschijnlijk ‘militi’ stond is verloren.

²⁰ HUA, Archief kapittel St. Pieter inv.nr. 264, d.d. 9-1-1302.

²¹ Lenselink, Van der Merwede, blz. 11.

²² HUA, Archief Sint Pieter, inv.nr. 264-3, d.d. 3-5-1412.

²³ Kort, Falend goederenbeheer, blz. 283.

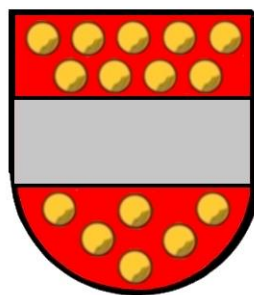
bollen'. Hier worden in één zin opnieuw twee fouten gemaakt. Ten eerste is het zegel uit 1293 niet van de 'heer van de Merwede', maar van Daniel van der Merwede (III). Ten tweede zijn er geen andere zegels *daarna* van die vorm en met negentien bollen bekend. Wel een tekening van het zelfde zegel uit 1288 eveneens van voornoemde Daniel van der Merwede.

In de heraldiek is het de gewoonte om herautstukken zo gelijk mogelijk en in bepaalde verhoudingen over het veld te verdelen. In het hiervoor vermelde zegel is een enigszins uitgerekt halfrond schild gebruikt. Om het veld boven en onder de balk zo goed mogelijk te dekken met bollen zijn er boven acht (4:4) en onder elf (4:4:3) geplaatst.

Het wisselend aantal bollen in de zegels is *niet* het gevolg van het vermoeden 'dat de heer van de Merwede waarschijnlijk alleen notie had van vrij veel 'besanten', die hem toekwamen', zoals Kort het stelt, maar afhankelijk van de vormgeving van het schild en verdere attributen, bijvoorbeeld een barensteel. Eind veertiende eeuw zien we bij de heraut Gelre het wapen van der Merwede afgebeeld met een gotisch schild, waarbij een verdeling van de bollen boven negen (5:4) en onder zes (3:2:1) tot de heraldisch beoogde veldverdeling leidt. Kortom, het heraldisch motief dat Kort aanvoert is onjuist.

Wapen

In verschillende (oudere) publicaties wordt bij het beschrijven van de wapens van families, die tot de wapengroep van der Merwede behoren, vaak gesproken over 'bizans' waarbij op de achtergrond de ontstane mythe een rol is gaan spelen over een Daniel van der Merwede die in 1204 naar het Heilige Land een tocht zou hebben ondernomen en na hulp bij de bezetting van Constantinopel zijn wapen – tot dan bestaande uit een zilveren dwarsbalk op een rood veld – vermeerderd zou hebben met 15 gouden 'bizans', ook wel penningen of bollen genoemd.²⁴ Na het bestuderen van de zegels en wapenafbeeldingen ben ik van mening dat het beter en eenduidiger is om de term 'bollen' te gebruiken bij het beschrijven van het heraldische wapen. Zoals hiervoor al aangegeven is, is het opmerkelijk dat de heren van der Merwede in feite hetzelfde (gestandaardiseerde) wapen, in rood een zilveren dwarsbalk, vergezeld boven van negen (5:4) en onder van vijf gouden bollen (3:2:1) (afb. 1),²⁵ voeren als de familie Van Riede, in rood een zilveren dwarsbalk, vergezeld boven van negen (5:4) en onder van vijf (3:2:1) zilveren bollen,²⁶ zonder dat er een relatie tussen beiden families kan worden aangetoond.

Afb. 1. Het heraldisch wapen van de heren van der Merwede.

²⁴ Lenselink, Van der Merwede, blz. 29.

²⁵ J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandsche Adel* (Groningen, 1890), blz. 367.

²⁶ HoGenDa, Familiewapens: Van Riede (toegeschreven aan: Herbaren van Riede, heer van Pendrecht, baljuw van Zuid-Holland 1338); Rietstap, *Wapens Nederlandsche Adel* blz. 383. Hij geeft aan het geslacht Van Riede als wapen: in rood een gouden dwarsbalk, vergezeld van 14 gouden bollen (5:4:3:2:1).

In het wapenboek van de Heraut Gelre zijn de wapens van Daniel van der Merwede (Va, sub. 1) (afb. 2 – links) en Nicolaas van der Merwede (Vd, sub. 1) afgebeeld (afb. 2 – midden).²⁷ De eerste, die van Daniel van der Merwede,²⁸ wordt omschreven zoals hiervoor is aangegeven, terwijl die van Nicolaas van der Merwede, een zijtak van de heren van der Merwede, wordt omschreven in zwart een zilveren dwarsbalk, vergezeld boven van negen (5:4) en onder van zes (3:2:1) zilveren bollen.²⁹ Dit wapen wordt eveneens beschreven in een wapenboek dat in afleveringen is gepubliceerd in het maandblad *De Nederlandsche Leeuw*.³⁰ Het wapen wordt daar vermeld als ‘in zwart een zilveren dwarsbalk, vergezeld boven van negen (5:4) en beneden van zes (3:2:1) zilveren bollen; helm: goud met bruin geschaduwd; helmteken: de dekkleden met rood gevoerd overgaande in een koker *geblazoeneerd* volgens het schild, waaruit een gouden bol met zwarte vederen’ (afb. 2 – rechts).

Afb. 2. Links en midden uit het wapenboek Gelre de wapens van Daniel en Nicolaas van der Merwede, en rechts het wapen van Nicolaas van der Merwede uit een wapenboek van 1442.

Bij de eerste generaties van het geslacht Van der Merwede ontbreken veelal zegels of in enkele gevallen onbeduidende restanten, waardoor de ontwikkeling van het heraldische wapen niet goed gevolgd kan worden. Bij latere generaties beschikken we over meer zegels, waarvan sommige met een (soms moeilijk) zichtbare brisure, maar desondanks blijven ze dun gezaaid. Gelukkig heb ik bij het onderzoek steun gekregen van de heren H. den Hertog (foto's van zegels, evenals een transcriptie van een oorkonde van 29 juni 1333) en H.J.J. Vermeulen (inventarisatie zegels), zodat binnen het kader van de door mij beoogde doelstelling een redelijk representatief beeld kan worden geboden.

Interessant is dat tot twee maal toe blijkt dat een brisure afkomstig is van moederszijde. Bij het in kleur uitvoeren van de wapens is in dat geval de kleur ontleend aan het wapen van haar familie, terwijl voor een barensteel de kleur zilver is aangehouden zonder zekerheid te kunnen bieden over de juistheid daarvan. Deze kleurstellingen komen in dat geval voor mijn rekening. Wanneer de kleuren niet bekend zijn dan is het wapen afgebeeld in grijstinten. Het een en ander is samengebracht in verkorte stamboom van de familie van der Merwede (geneagram 1).

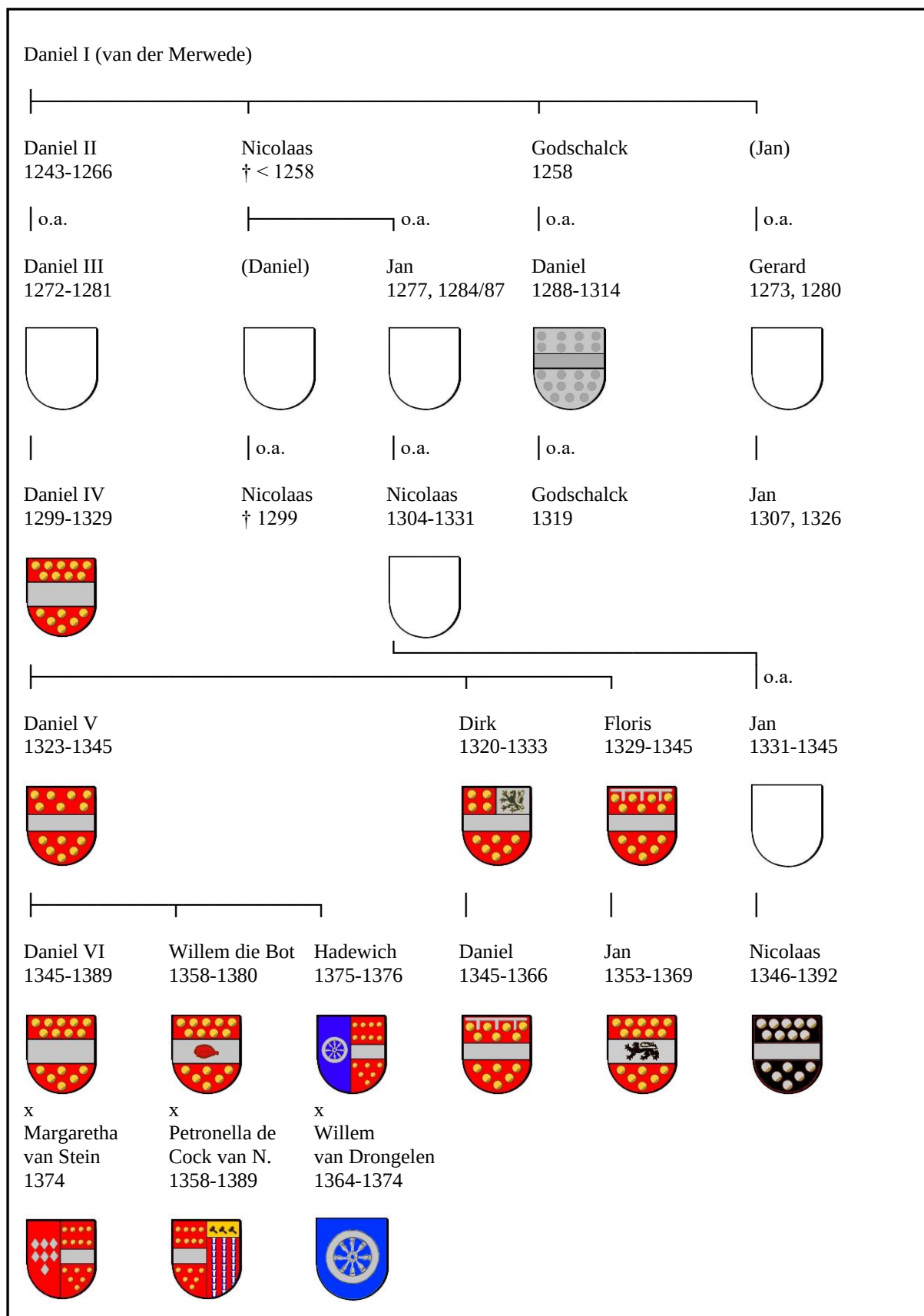
²⁷ Jan van Helmont, *Gelre B.R. Ms. 15652-56* (Leuven, 1992).

²⁸ Van Helmont, Wapenboek Gelre, blz. 338: ‘H. Daniel v.d. Merwede – de gu. à la fasce d’arg. acc. d’un semé de besants d’or. C.: un chapeau d’arg. sommé d’une boule aux armes.’

²⁹ Van Helmont, Wapenboek Gelre, blz. 341: ‘H. Clays v.d. Merwese – de sa. à la fasce d’arg. acc. de 15 besants d’arg. (5, 4, 3, 2, 1). C.: un plumail de cocq iss. d’une cuve aux armes.’

³⁰ *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 3 (1885), kolom 47-48, 62-63, 80, en jrg. 14 (1896), kolom 171-172.

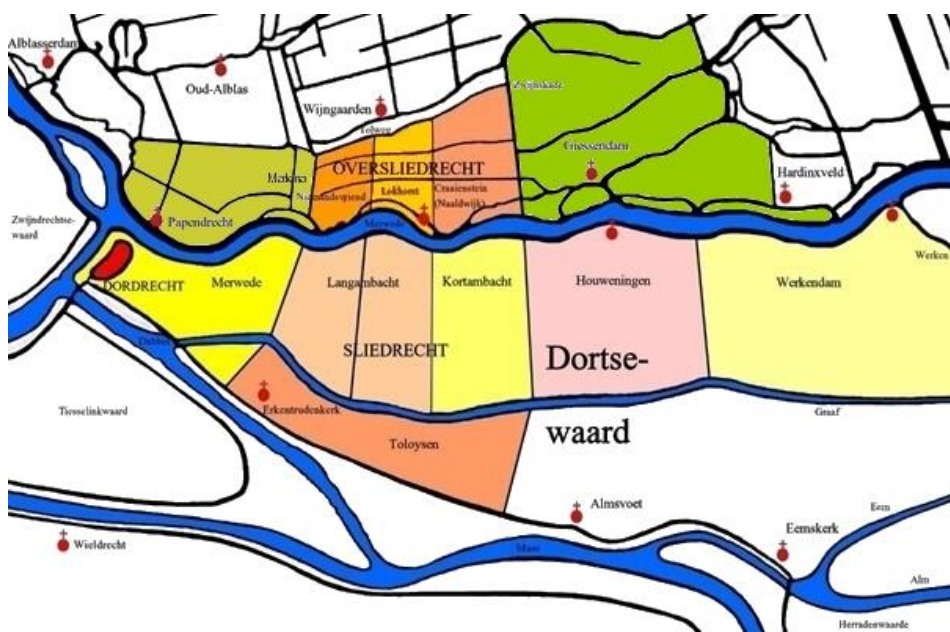

Geneagram 1. Wapenschouw.

Leengoederen

De heren van der Merwede beschikten over een vrij groot complex leengoederen, gelegen ten zuiden van de Merwede, namelijk de ambachten Merwede en Sliedrecht (bestaande uit de gerechten Langambacht en Kortambacht). De 'hoge ban' van deze goederen werden in leen gehouden van de heren van Voorne, die ook de 'hoge ban' van de gerechten, gelegen ten noorden van Merwede (Oversliedrecht), in eigendom had. Op hun beurt hadden de heren van Voorne deze rechten in leen van de graven van Holland.

Deze oude rechten zullen ontleend zijn aan de ontginningen, die langs de oevers van de rivier Merwede hebben plaatsgevonden, uitgevoerd onder auspiciën van de heren van Voorne. Daartegenover zijn de ontginningen aan beide zijden van de Hollandse IJssel en de Lek door de heren van de Lek uitgevoerd, terwijl in een latere fase het midden van de Alblasserwaard aan de beurt is gekomen waarin de heren van Teylingen vermoedelijk de hand in hebben gehad. Later zien we dat de heren van Brederode veel ambachten in de Alblasserwaard in leen houden van de graaf van Holland.³¹ Onderstaande overzichtskaart brengt het ontginningsgebied langs de Merwede in beeld (afb. 3).

Afb. 3. Overzichtskaart van de heerlijkheid Merwede en omgeving voor 1421.

Omdat het archief van de heren van Voorne – zeker waar het de uitgegeven leengoederen betreft – weinig of moeilijk te interpreteren gegevens bevat, en de leenkamer van de heren van der Merwede nogal wat hiaten vertoont, is het niet eenvoudig een duidelijk inzicht te verkrijgen van de opeenvolgende leenmannen. Dit geldt helemaal voor Oversliedrecht waar niet alleen leden van de familie van der Merwede goederen in leen hadden maar ook andere families waaronder de heren van de Lek. Hierin wordt voor een deel voorzien door een oorkonde van 31 maart 1277. In deze oorkonde is het besluit vastgelegd, genomen door graaf Floris V, voor de aanleg van een dijk tussen de Lek en de Donk. Alle ambachtsheren, die belangen hadden in de Alblasserwaard, worden opgesomd.³² Voor Oversliedrecht blijkt na bestudering van de oorkonde achtereenvolgens als ambachtsheren, geordend van west naar oost, genoemd worden

³¹ B. de Keijzer, Stamreeks van der Duyn (Verduyn) (Zevenhuizen), in: *Hollandse Stam- en Naamreeksen* (Rotterdam, 1988), blz. 87-90 (inleidende tekst).

³² OHZ III no. 1778, d.d. 31-3-1277.

Herbaren van der Merwede, Teylings Colekyn van Niemansverdriet, heer Hendrik van de Lek en Seger van Riede.

Ondanks de vele gepubliceerde repertoria op de leenkamers is het vaak moeizaam om voor een rechtsgebied te onderzoeken wie de hoge- en lage jurisdictie en de tiendrechten in bezit hadden. Om een beter inzicht te ontwikkelen vanwege de vele goederen, die de heren van der Merwede en hun verwanten ten noorden en ten zuiden van de Merwede hadden liggen, was het zinvol om de gegeven uit leenkamer repertoria bij elkaar te brengen.

Dit heeft geleid tot het volgende overzicht, waarbij eerst Oversliedrecht, gelegen ten noorden van Merwede, en daarna Sliedrecht, gelegen ten zuiden van de Merwede, aan de orde komen, waarbij de individuele ambachten opgesomd worden van west naar oost.

Ambacht	Hoge jurisdictie	Lage jurisdictie	Tienden
<i>Benoorden de Merwede</i>			
Papendrecht ³³	Graaf van Holland ³⁴	idem	idem
Niemandsvriend	Voorne ³⁵	idem	De Lek ³⁶
Oversliedrecht ³⁷	Voorne ³⁸	idem	De Lek ³⁹
Kraaienstein	Voorne ⁴⁰	idem	De Lek ⁴¹
Giessendam	?	Graaf van Holland ⁴²	idem
<i>Bezuiden de Merwede</i>			
Merwede	Voorne ⁴³	idem	Graaf van Holland ⁴⁴
Langambacht	Voorne ⁴⁵	De Lek ⁴⁶	De Lek ⁴⁷
Kortambacht	Voorne ⁴⁸	Altena ⁴⁹	De Lek ⁵⁰
Houweningen	Voorne ⁵¹	Altena ⁵²	Graaf van Holland ⁵³

De heerlijkheden Niemandsvriend en Sliedrecht werden door de heer van der Merwede in achterleen gegeven,⁵⁴ waaruit de gevolgtrekking is gemaakt dat Niemandsvriend leenrechtelijk één geheel vormde met de heerlijkheid Merwede maar zeker is dat niet.

³³ Hieronder viel ook de polder Matena.

³⁴ Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 45 (leen 45).

³⁵ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 188 (leen 9).

³⁶ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83-85 (leen 47 en 48).

³⁷ Later Lokhorst genoemd.

³⁸ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 191 (leen 16). Vermoedelijk zowel de hoge- als lage jurisdictie.

³⁹ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83-85 (leen 47 en 48).

⁴⁰ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 190 (leen 14). Vermoedelijk zowel de hoge- als lage jurisdictie.

⁴¹ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83-85 (leen 47 en 48).

⁴² Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 21 (leen 12).

⁴³ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 188 (leen 9). Het zal zowel om de hoge- en als lage jurisdictie gaan.

⁴⁴ Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 289 (leen 93).

⁴⁵ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 190 (leen 13).

⁴⁶ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83 (leen 46).

⁴⁷ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83-84 (leen 46 en 47); Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 308 (leen 116).

⁴⁸ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 190 (leen 12).

⁴⁹ Kort, Leenkamer Altena, blz. 202 (leen 50).

⁵⁰ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 84 (leen 47).

⁵¹ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 187 (leen 7).

⁵² Kort, Leenkamer Altena, blz. 201 (leen 47).

⁵³ Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 285, leen 83, 84 en 85).

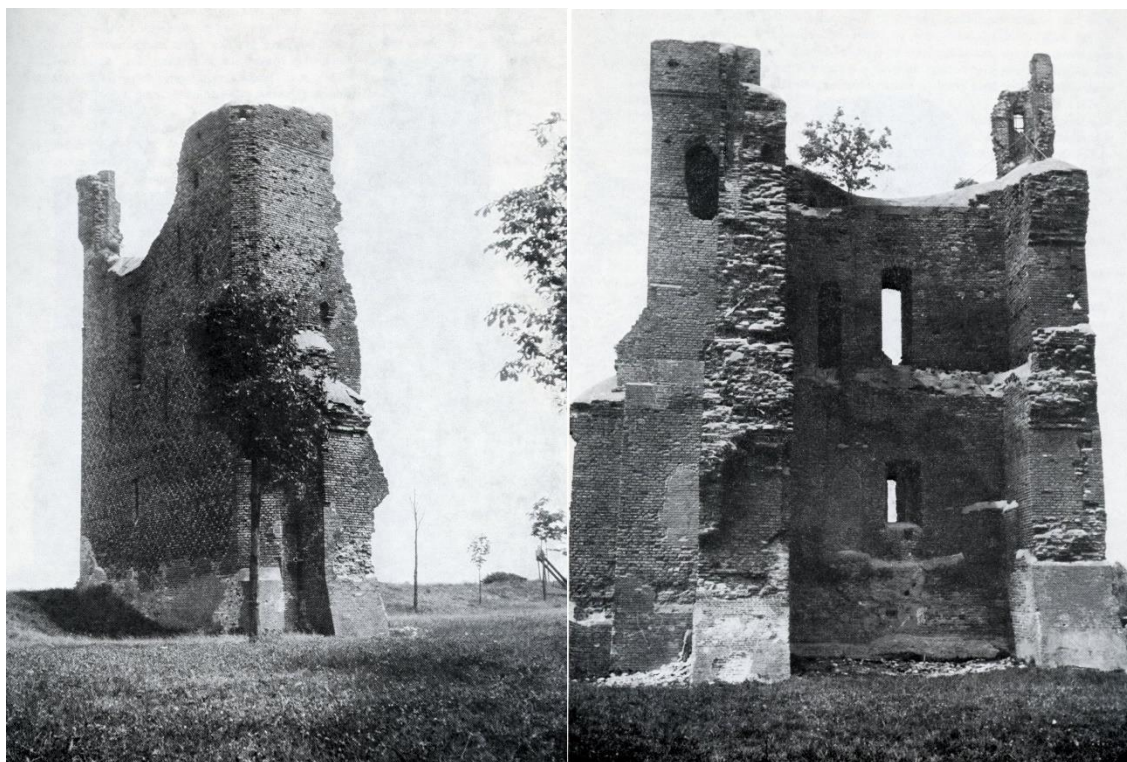
⁵⁴ Kort, Leenkamer Merwede, blz. 23 (leen 33).

Kasteel

Van het kasteel van de heren van der Merwede is niet meer dan een ruïne van de hoofdtoren van het kasteel (afb. 4) bewaard gebleven nadat het vernield is bij het beleg van 1418 en door de St. Elisabethvloed van 1421 onder water is komen te staan.

Uit een onderzoek, uitgevoerd in 1941, bleek dat er twee kastelen op deze plek hebben gestaan. Het tweede kasteel was groter dan de eerste met zware hoektorens waarvan de ruïne er één is. De zware toren met ongeveer twee meter dikke muren is aan de buitenzijde fraai versierd met een patroon van verglaasde koppen. Op één van de hoeken de rest van een spietorentje.⁵⁵

Afb. 4. Ruïne van de hoofdtoren. Links de buitenzijde en rechts de binnenzijde.⁵⁶

Genealogie

Over de eerste generaties van dit geslacht is in de oorkonden weinig te vinden, waardoor het opstellen van de genealogie nogal wat voetangels en klemmen met zich heeft meegebracht. Ook het veelal ontbreken van echtgenoten of aanwijzingen daartoe levert dit, in verhouding tot andere geslachten, een incompleet beeld op.

Na 1300 beginnen de bronnen rijkelijker te vloeien en naderhand – vanwege het uitoefenen van functies in dienst van de grafelijkheid van Holland – mag zelfs gesteld worden dat ze voor bepaalde leden van het geslacht overvloedig worden. Dit kan tot gevolg hebben gehad dat niet alle vermeldingen zijn gevonden of opgenomen. Dat geldt ook voor de vele vermeldingen in de leenkamerrepertoria.

⁵⁵ Koninklijke Nederlandsche Toeristenbond, *Kastelen in Nederland* ('s-Gravenhage, 1968), blz. 39-40.

⁵⁶ Lenselink, Van der Merwede, afbeeldingen tussen blz. 48-49.

I. Daniel I (van der Merwede).

Over hem is niets bekend. Zijn naam is ontleend aan het door Godschalck (IIc) gevoerde patroniem en omdat de zoon van Daniel II wederom Daniel (III) heet.

Wellicht was het oudste bezit van de familie 'Heer Danielsambacht in Den Briel' dat gelegen was aan de zuidzijde van de stad, maar dat verworven moet zijn voordat er sprake was van een stad.⁵⁷ Hoek heeft aannemelijk gemaakt dat dit bezit – vermoedelijk een leen van de heren van Voorne – omstreeks 1250, dat kan dus ook eerder zijn geweest, in handen was van Daniel II van de Merwede vanwege diens status als ridder.⁵⁸

De familie van der Merwede heeft behalve een ambacht in Den Briel een groot complex leengoederen, vooral gelegen in de Groote Waard en Oversliedrecht, in leen van de graven van Holland, de heren van Voorne, de Lek en Altena. Opvallend is dat er een nauwe relatie is met Nicolaas, heer van Putten, die eveneens leengoederen w.o. de heerlijkheid Putten, in leen houdt van de heren van Voorne. Voor Nicolaas, heer van Putten, kan aangetoond worden dat er een familieverband is met de heren van Voorne. Dit leidt tot de veronderstelling dat de eerste Daniel mogelijk in familieverband staat met de heren van Voorne.⁵⁹

Kinderen:

1. *Daniel II van der Merwede*, volgt II-a.
2. *Nicolaas van der Merwede*, volgt II-b.
3. *Godschalck van der Merwede Danielsz.*, volgt II-c.
4. (verm.) *(Jan van der Merwede)*, volgt II-d.

II-a. *Daniel II van der Merwede*, ridder (1243), vermeld 1243-1266, overl. tussen 5 juli 1266 en 6 juli 1272.

Nicolaas, heer van Putten, verklaart in 1243 dat aan hem, ten overstaan van de baljuw van Zuidholland, de magistraat van Dordrecht, heemraden en anderen, namens het kapittel van Sint Pieter te Utrecht is overgedragen het land dat het kapittel bezat te Almsvoet. Als getuige wordt o.a. genoemd Daniel van der Merwede, ridder.⁶⁰ Op 29 november 1243 doet Folpert, heer van de Lek, samen met zijn zoon Hendrik, een schenking aan de broeders van de Duitse Orde. Onder de getuigen wordt vermeld 'domino Daniele de Merewede'.⁶¹

Floris, broer van rooms-koning Willem, stelt, uitspraak doende in een geschil tussen Jan, heer van Heusden, en de burgers van Dordrecht, op 23 april 1252 de voor Dordtse schepen te Heusden verschuldigde tol en de wijze van tolbetaling vast, waarbij onder de getuigen Daniel van der Merwede wordt genoemd.⁶²

Op 5 juli 1266 verklaart Philips, ridder, geheten Molenaar, dat toen hij baljuw van Zuidholland was, dat hij samen met een aantal edelen w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder, op last van graaf Willem II een onderzoek heeft ingesteld naar de eigendom van de kerk van Houweningen. Er is toen vastgesteld dat die aan de abt en het convent van Mariënweerd toekomt.⁶³ Willem II

⁵⁷ Kort, Falend goederenbeheer, blz. 278.

⁵⁸ Hoek, De heren van Voorne, blz. 142.

⁵⁹ Hoek, De heren van Voorne, blz. 142-143.

⁶⁰ OHZ II no. 637, d.d. 1243.

⁶¹ OHZ II no. 636, d.d. 29-11-1243.

⁶² OHZ II no. 917, d.d. 23-4-1252.

⁶³ OHZ III no. 1416, d.d. 5-7-1266.

was graaf van Holland van 19 juli 1234 tot en met 28 januari 1256,⁶⁴ zodat het onderzoek in die tijdsperiode moet hebben plaatsgevonden.

Kinderen:

1. *Margriet van der Merwede*, volgt III-a.
2. *Daniel III van der Merwede*, volgt III-b.

III-a. *Margriet van der Merwede*, overl. voor 12 maart 1283. Zij heeft een kind bij *Willem van Brederode*,⁶⁵ heer van Brederode, ridder (1251), vermeld 1244-1283, overl. 3 juni 1285, zn. van Dirk I Drossaard en Alverade van Heusden.

Willem, heer van Brederode, ridder, heeft op 12 maart 1283 zijn 'lieuen zoen Willaem, dien ic hebbe bi Mergrieten wilen dochter (van) eens edels mans tsheeren Daniels vander Marwede, des ridders' beleend als rechtleen met de gehele tiende in het ambacht Houweningen en een gehele hoeve land, gelegen in het ambacht Barendrecht.⁶⁶ Vermoedelijk zal de zoon op dat moment nog minderjarig of in ieder geval heel jong geweest zijn,

Bastaard:

1. *Willem van Brederode*, volgt IV-a.

IV-a. *Willem ver Margrietensz. (van Brederode)*,⁶⁷ verm. minderjarig 1283, beleend met de tiende van Houweningen (1283, 1317), en een hoeve land te Barendrecht (1283), overl. na 17 september 1317.

Op 17 september 1317 beleent Dirk, heer van Brederode, zijn broer Willem ver Margrietenzoon met de tienden in het ambacht Houweningen, alsmede met een deel gelegen in Werkendam. Nu te versterven op Willems oudste wettige zoon of bij ontstentenis van mannelijk nageslacht op zijn oudste wettige dochter, dan wel hun nakomelingen.⁶⁸

Kinderen:

1. *Willem van Brederode*, won. Dordrecht, vermeld 1340 (oud-raad), 1345, 1351.

Rechter, schepenen, raad en poorters van Dordrecht verklaren in 1345 zich verbonden te hebben en overeengekomen te zijn, dat zij elkaar schadeloos zullen houden, helpen dragen en te hulp komen, indien iemand van hun bemoeilijkt mocht worden in verband met en het vonnis uitgesproken tegen Jan Symonsz. van Bysant, meester Clays Stuuc en Jacob Deysenzoon, en dientengevolge de verbanning van ze.⁶⁹ Bezegeld door o.a. Willem van Brederode (afb. 5).

⁶⁴ Dek, Graven van Holland, blz. 16.

⁶⁵ Verhoog, Van Brederode, blz. 83-111.

⁶⁶ OHZ IV no. 2098, d.d. 12-3-1283; SAD, Dordrecht Stadsarchieven grafelijke tijd, inv.nr. 4, fol. 15-15v, d.d. 12-3-1283. Transcriptie (bijlage no. 2).

⁶⁷ De Nederlandsche Leeuw jrg. 51 (1933), kolom 239-240; Van Gelder, Van Brederode, blz. 41-43; Verhoog, Van Brederode, blz. 111.

⁶⁸ SAD, Dordrecht Stadsarchieven grafelijke tijd, inv.nr. 4, fol. 15-15v, d.d. 17-9-1317. Transcriptie (bijlage no. 2).

⁶⁹ SAD, Dordrecht Stadsarchieven grafelijk tijd, inv.nr. 196, d.d. 1345.

De familie, waaruit de echtgenote van Daniel III van der Merwede is voortgekomen, is herleid uit het feit dat op 7 januari 1310 Floris van der Doortoge na overleg met heer Dirk, heer van Brederode, en heer Daniel IV van der Merwede, ridder, en met toestemming van de vier vierendelen, een jaarrente verkoopt. Floris treedt hierbij op als voogd van jonkvrouw Beatrix, dochter van wijlen zijn broer heer Dirk van der Doortoge.⁷² Ervan uitgaande dat Daniel IV van der Merwede een neef is van Beatrix van der Doortoge is het verklaarbaar dat Floris van der Doortoge hem in het overleg heeft betrokken. Daarmee wordt ook het terugkeren van de naam Floris onder de kinderen van Daniel IV van der Merwede verklaart. Het is gissen, maar heeft de buitenhuwelijkse relatie van Margriet, de zuster van Daniel III van der Merwede, met Willem, heer van Brederode, soms als een soort genoegdoening geleid tot een echtverbintenis met de van Brederode's (geneagram 2)?

Op 6 juli 1272 geeft Hendrik, abt van Sint Paulus te Utrecht, de tienden van tien hoeven in Carnisse bij het erf, waarop de kerk staat, strekkende zeewaarts, erfelijk in leen aan Daniel van der Merwede, knaap, maar behoudt de collatie van de kerk.⁷³ Vervolgens verklaart Daniel van der Merwede op 6 mei 1273 dat hij één derde van de tiend van Carnisse van de abt van Sint Paulus te Utrecht in leen heeft ontvangen, en zegt toe dat hij de abt bij de uitoefening van het collatierecht aldaar en bij het verkopen van de overige twee derde van de tiend niets in de weg zal staan.⁷⁴ Carnisse is een buitenpolder, gelegen aan de Oude Maas, onder Oost- en West-Barendrecht. Deze ambachtsheerlijkheid wordt – zo stelt Hoek – niet van anderen in leen gehouden, zodat deze allodiaal lijkt.⁷⁵

Op 6 april 1281 bepalen Daniel van der Merwede en Jan van Tolloysen in overleg met de heemraden van de Groote Waard dat de burgers van Dordrecht zijn vrijgesteld van betaling van rechten door de onlangs nabij de stad Dordrecht gelegde sluis, tenzij die burgers land in de Groote Waard bezitten dat door die sluis uitwatert.⁷⁶

In de periode mei/juni 1283 ontving Daniel van der Merwede een aandeel in de (bier)accijnzen voor zijn ambacht, gelegen binnen de stad Dordrecht.⁷⁷ Hierna volgen nog eens drie posten in het boekjaar 1283/84 met betrekking tot deze uitbetaling te beginnen met augustus/oktober 1283 waarin hij zelf niet meer als in leven zijnde wordt vermeld.⁷⁸

Kennelijk was er na zijn overlijden tussen de stad Dordrecht en de voogd over het minderjarige kind van Daniel van der Merwede onenigheid ontstaan over de hoogte van de accijnzen, want kortelings na juni 1284 wordt Didden de Bode naar graaf Floris V gestuurd om een brief over deze kwestie te overhandigen.⁷⁹ Op 24 augustus 1284 beveelt graaf Floris V 'Hartbaren van der Marwede mombare Daniels kindts van der Marwede dat hij in des kindts ambachte' om dezelfde accijnzen te heffen als de burgers van Dordrecht betalen.⁸⁰ Herbaren van der Merwede zal op dat moment de oudste in leven zijnde neef van Daniel V van der Merwede zijn geweest en daarom de voogdij over diens minderjarige zoon op zich hebben genomen.

Herbaren van der Merwede (IIIh) heeft na de terechtwijzing door graaf Floris V de verdere administratieve afhandeling aan zijn neef toevertrouwd, want de afdrachten worden vanaf het

⁷² Hoek, Akten Delfland-1, blz. 648-649, d.d. 7-1-1310.

⁷³ OHZ III no. 1602, d.d. 6-7-1272.

⁷⁴ OHZ III no. 1630, d.d. 6-5-1273.

⁷⁵ Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 33 (toelichting).

⁷⁶ OHZ IV no. 1952, dd. 6-4-1281; SAD, Stadsarchief grafelijke tijd I, inv.nr. 76, d.d. 1282.

⁷⁷ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 10. Transcriptie (bijlage 1).

⁷⁸ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 10 en 14. Transcriptie (bijlage 1).

⁷⁹ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 28. Transcriptie (bijlage 1).

⁸⁰ OHZ IV no. 2173, d.d. 24-8-1284.

boekjaar 1284/85 tot en met het boekjaar 1286/87 door Jan van der Merwede (III-d) in ontvangst genomen.⁸¹

Kind:

1. *Daniel IV van der Merwede*, volgt IV-b.

IV-b. *Daniel IV van der Merwede*,⁸² heer van de Merwede, Carnisse, en Sliedrecht⁸³ (aankoop 1329), minderjarig 1284, knaap (1299), ridder (1305),⁸⁴ vermeld 1299-1329, raad (1320-1327),⁸⁵ baljuw van Kennemerland en West-Friesland (1322-1326),⁸⁶ overl. tussen 13 mei 1329 en 24 december 1329, tr.1^e *Beatrix van Alkemade*, dr. van Dirk van Alkemade en Aleida van de Lek, tr. 2^e *N.N.*, verm. dr. van Aernt die Vriese.

Over zijn eerste huwelijk zijn we goed ingelicht, maar over het betrekkelijk laat gesloten tweede huwelijk is geen gegeven bekend. Wel dat daaruit een zoon en een dochter zijn voortgekomen. Vermoedelijke behoorde de tweede vrouw tot een familie 'die Vriese' omdat haar zoon 'Aernt die Vriese' van der Merwede heette en waarbij gedacht kan worden aan volledige vernoeming.

Vermoedelijk ultimo 1299, althans drie of vier jaar na de moord op graaf Floris V, gepleegd op 24 juni 1296, heeft Daniel van der Merwede, toen nog knaap zijnde, de visserij op de Dubbel, die hij in leen hield van de heer van Amstel,⁸⁷ niet wetende wie op dat moment de (opper)leenheer is, niets anders weten te doen dan de graaf van Holland te vragen om hem ermee te belenen. Naderhand heeft hij deze handeling aan Hugo van den Woude verteld, die daarover op 5 november 1337 een verklaring heeft afgelegd.⁸⁸ In de inleiding is deze kwestie al uitvoerig aan de orde gekomen.

Omstreeks dezelfde tijd heeft Daniel van der Merwede de visserij in achterleen gegeven aan Willem van Wendelnesse, knaap. Dit blijkt uit een verklaring afgelegd door Damaes Gheeraed Lichtvoetsz. op 9 januari 1337. Hij verklaart dat na het overlijden van Gillis van Wendelnesse diens zoon Willem, knaap zijnde, door Daniel van der Merwede werd beleend met een visserij tussen Dordrecht en de visserij van Wouter van den Wale. Vervolgens wilde Willem, ridder zijnde, de visserij aan Daniel, toen eveneens ridder, verkopen die dat weigerde omdat hij de manschap van heer Willem niet wilde verliezen. Tenslotte werd na het overlijden van heer Willem diens zoon, Jan, ten huize van heer Daniel te Dordrecht met de visserij is beleend.⁸⁹

Van de Sint Paulusabdij is een vrij volledige lijst van de bezittingen bewaard gebleven, die door Hoek is gedateerd tussen 1301 en 1320.⁹⁰ Hierin wordt heer Daniel van der Merwede als

⁸¹ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 25, 32, 33, 54, 58. Transcriptie (bijlage 1).

⁸² Janse, Ridderschap, blz. 431. De vermelde aankoop van het ambacht Wieldrecht in 1324 is niet juist. De aankoop van het ambacht vond plaats door zijn zoon in 1325.

⁸³ Dit is het middelste gerecht van Overslierecht, later Lokhorst genoemd.

⁸⁴ NA, AGH inv.nr. 2144, fol. 39, no. (187), resp. inv.nr. 2145, fol. 16v-17v, no. 80, d.d. 10-3-1316; AGH inv.nr. 574, fol. 1, no. 1, resp. inv.nr. 575, fol. 1, no. 1, d.d. 18-10-1319; AGH inv.nr. 289, fol. 12-12v, no. 67, resp. inv.nr. 290, fol. 17-17v, no. 68, d.d. 28-10-1320; AGH inv.nr. 303, fol. 31-31v, no. 78, resp. inv.nr. 304, fol. 34v, no. 77, en fol. 37, no. 82i, d.d. 14-4-1321.

⁸⁵ Van Mieris II, blz. 244, d.d. 28-10-1320; blz. 252, d.d. 21-4-1321; blz. 255, d.d. 28-4-1321; blz. 299, d.d. 27-8-1322; blz. 316, d.d. 1-5-1323; blz. 426, d.d. 25-4-1327; Drossaers, Domeinraad I, no. 156, d.d. 29-8-1323.

⁸⁶ Smit, Rekeningen VIII, blz. 153.

⁸⁷ Kort, Leenkamer Amstel-1, blz. 388 [leen 74].

⁸⁸ Drossaers, Domeinraad I, no. 278, d.d. 5-11-1337 (verklaring).

⁸⁹ Drossaers, Domeinraad I, no. 271, d.d. 9-1-1337; Van Gelder, Van Wendelnesse, blz. 124. Hij dateert de onenigheid over de eventuele verkoop omstreeks 1319.

⁹⁰ Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 30.

volgt vermeld: 'Item van den tiende, die leghet in Karnesse, die is tvedeel des abts vri ende dat derrendeel hout her Daniel van der Merwede van den abt in leenwaer alse verre als her Daniel seghet dat si hem toe behoren'.⁹¹

In de lijst van leenmannen van de heer van Voorne betreffende 'Zuythollant', die door Kort is gedateerd 13(04), komt voor 'Daniel van der Merweyde met de hoge ban van het ambacht te Merweyde',⁹² terwijl in de lijst van leenmannen van Putten en Strijen, door Hoek gedateerd omstreeks 1304, vermeld wordt 'Danel van der Marwede 't huus der Marwede ende een hoeve lands daer 't huus op staet ende 't huys bider Nieuwer kerke metten bleeccampe'.⁹³

Op 11 augustus 1305 heeft graaf Willem III in bijzijn van zijn leenmannen, die hij te 's-Gravenhage heeft ontboden, w.o. heer Daniel en heer Nicolaas van der Merwede, verklaard dat degene die niet bewijzen kan te zijn van edele afkomst (edeldom) schot moet betalen zoals het gemene volk.⁹⁴ Daniel, heer van der Merwede, ridder, sluit op 10 juli 1307 een verdrag met de schepenen en raad van Dordrecht over zijn rechtsgebied dat gelegen is binnen de grenzen van Dordrecht.⁹⁵ Op 7 januari 1310 verkoopt Floris van der Doortoge – na overleg met heer Dirk, heer van Brederode, en heer Daniël van der Merwede, ridder, als voogd van jonkvrouw Beatrix, dochter van wijlen zijn broer heer Dirk van der Doortoge, met toestemming van de vier vierendelen, aan heer Gerard (scolaster te Haarlem) een jaarrente van 10 pond Hollands, verzekerd op 10 morgen eigen land.⁹⁶

Uit een extract uit de rekening van Dordrecht over het jaar 1311 blijkt dat heer Daniel van der Merwede op gezag van de graaf samen met twee poorters van Dordrecht vrede moest stichten tussen heer Jan van Arkel met diens broeder Herbaren.⁹⁷ Jan, hertog van Brabant, en Willem, graaf van Holland, stellen op 13 oktober 1318 arbiters aan om uitspraak te doen inzake een geschil over enige goederen wat overigens niet tot een oplossing leidt. Van de zijde van de graaf is o.a. aangesteld heer Daniel van der Merwede, ridder.⁹⁸

Op 6 augustus 1320 ontvangt 'Theodoricus filius, dni. Danielis de Merwede, militis,' van het kapittel St. Pieter de helft van de tiend van Eemkerk, zoals wijlen 'Ricold van Nordeloes' het hield, waarvan de andere helft in leen wordt gehouden door 'domina Beatrix de Putten et de Streyn'. Omdat Dirk nog geen zegel heeft, zegelen voor hem heer Jacob, 'decani maioris ac offic', en zijn vader, heer Daniel van der Merwede, ridder.⁹⁹ De aanhangende zegels zijn verloren. In een ander deel van de verzameling Van Buchel-Booth bevindt zich een tekening van het wapen van Daniel van der Merwede, waarbij het jaartal 1320 staat geplaatst, zodat het vermoedelijk gaat om een impressie van het wapen dat op het zegel stond (afb. 6).¹⁰⁰ Het aantal bollen komt overeen met het later gangbare aantal (15), evenals de verdeling daarvan boven en onder de dwarsbalk. Maar daarmee is er geen volstrekte zekerheid of de tekening van het wapen op het zegel er daadwerkelijk zo heeft uitgezien.

⁹¹ Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 32.

⁹² Kort, Van Voorne, blz. 75.

⁹³ Hoek, Leenmannen van Putten en Strijen, blz. 67.

⁹⁴ Van Mieris II, blz. 48, d.d. 11-8-1305.

⁹⁵ Van Mieris II, blz. 68, d.d. 10-7-1307.

⁹⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 23v, d.d. 7-1-1310 (1310, des ander dages na XI^m maechden dach); Hoek, Akten Delfland-1, blz. 648-649, d.d. 7-1-1310.

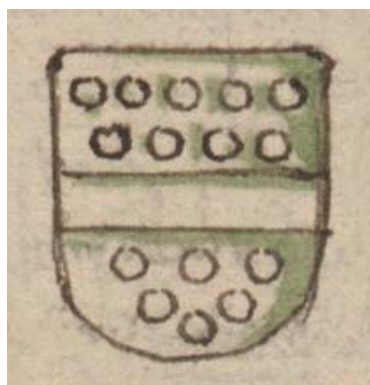
⁹⁷ Dozy, Stadsrekeningen Dordrecht-2, blz. 79: 'Henrick Heren Gerritsz. ende Heer Wouter van den Tynpel als sy van ons Heeren Graeven wegen met Haeren Daniel van der Marwede gereden waeren an den Heere van Arkel om een vreden te setten van den kijf die hy hadde iegens Heeren Harbaeren zynen broeders'.

⁹⁸ Van Mieris II, blz. 198-199; Vermeulen, Van Arkel, blz. 283.

⁹⁹ HUA, Archief Kapittel St. Pieter, inv.nr. 252-1, d.d. 6-8-1320; Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 5, fol. 132v-133, d.d. 6-8-1320 (1320, feria quarta post dien B. Petri ad vincula).

¹⁰⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 3, fol. 63, d.d. 1320.

Afb. 6. Tekening van het wapen van Daniel van der Merwede, ridder (1320).

Graaf Willem III, gehoord hebbende van de problemen met de dijk te Carnisse, beleent op 12 april 1321 heer Daniel van der Merwede, ridder, 'omme menighen trouwen dienste' met het recht dat alle inwoners van diens ambacht aldaar, mannen zowel vrouwen, hun goederen mogen vererven op hun wettige kinderen.¹⁰¹ Graaf Willem III beleent op 14 april 1321 Nicolaas van der Merwede en Hugo de Monnik 'Symon veren Beelen soens kindere' op verzoek van hun magen en om goeden diensten, die hun magen ons gedaan hebben.¹⁰² Op dezelfde dag beloven de broers dat zij nooit meer zullen ageren etc., waarbij de oorkonde wordt bezegeld door hun magen, met name: heer Daniel van der Merwede, heer Jan van der Dussen (IIIe, sub. 1), heer Nicolaas van der Merwede (IVd), heer Gillis van Oostkerke, ridders, Jan van Stienland en Jacob Gheroncs, knapen.¹⁰³

Op 29 maart 1322 worden onderhandelingen gevoerd met betrekking tot het opstellen van een huwelijkscontract tussen heer Hendrik van Brederode en jonkvrouw Ysenbeel van Fonteynes. Bij deze bespreking is o.a. aanwezig Heer Daniel van der Merwede, ridder.¹⁰⁴ Graaf Willem III schenkt op 27 augustus 1322 aan de poorters van Dordrecht tolvrijheid voor al hun goederen in heel zijn land. Bij rade van o.a. Daniel van der Merwede, ridder.¹⁰⁵ Op 3 juli 1323 wordt heer Daniel van der Merwede, baljuw van Kennemerland en Friesland, gelast door graaf Willem III om overal in zijn ambtsgebied een verbod af te kondigen om geen 'cruisland'¹⁰⁶ te verkopen of weg te geven zonder zijn toestemming en die van de bisschop van Utrecht.¹⁰⁷ Graaf Willem III geeft op 28 februari 1325 heer Daniel van der Merwede, baljuw van Kennemerland en West-Friesland, toestemming om zolang hij baljuw is in het Vroonmeer te vissen ten behoeve van het grafelijk kasteel Nieuwburg.¹⁰⁸ Heer Daniel van der Merwede wordt op 16 mei 1325 onder de 'vrienden' gerekend van Hendrik van Brederode, toen deze met graaf Willem III overeenkwam om Heerjansdam weer te gaan bedijken.¹⁰⁹ Op 17 oktober 1325 is er een uitspraak van Jan III, bisschop van Utrecht, etc. met twintig bij naam genoemde ridders over de twist tussen Dordrecht en andere steden in Holland met betrekking tot het stapelrecht.

¹⁰¹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 14v, no. 77, resp. inv.nr. 290, fol. 19v-20, no. 78, d.d. 12-4-1321.

¹⁰² NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31-31v, no. 78, resp. inv.nr. 304, fol. 34v, no. 77, en fol. 37, no. 82i, d.d. 14-4-1321.

¹⁰³ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31v, no. 79, resp. inv.nr. 304, fol. 34v-35, no. 82k, d.d. 14-4-1321.

¹⁰⁴ Van Mieris II, blz. 251-252, d.d. 29-3-1322 (Paasstijl: 1321, des Manedaghes voir Palmendach).

¹⁰⁵ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 23, no. 116, resp. inv.nr. 290, fol. 29, no. 117, d.d. 27-8-1322.

¹⁰⁶ Land dat iemand geschonken heeft voor een kruistocht.

¹⁰⁷ NA, AGH inv.nr. 255, fol. 9v, no. 58, resp. inv.nr. 256, fol. 11, no. 56, d.d. 3-7-1323.

¹⁰⁸ NA, AGH inv.nr. 255, fol. 15, no. 85, resp. inv.nr. 256, fol. 14v, no. 82, d.d. 28-2-1325.

¹⁰⁹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 33v, no. 177, resp. inv.nr. 290, fol. 42, no. 182, d.d. 16-5-1325.

Onder ridders o.a. genoemd Daniel van der Merwede, en Claas van der Merwede (IVd).¹¹⁰ Graaf Willem III gelast heer Daniel van der Merwede, baljuw van Kennemerland en Friesland, op 18 oktober 1325 om aan Gerrit de Visser 18 pond Hollands in mindering te brengen in verband met de opgelegde zoen na de dood van Wouter Hugensz.¹¹¹ Op 25 november 1325 belooft graaf Willem III dat hij twaalf bij naam genoemde personen, w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder, en Daniel van der Merwede, knaap, die voor hem borg zijn voor een bedrag van 2.200 pond Tournois, die hij heer Wouter Bau, wisselaar te Mechelen, schuldig is, schadeloos zal houden.¹¹²

Graaf Willem III draagt op 20 maart 1326 heer Daniel van der Merwede, baljuw van Kennemerland en West-Friesland, en heer Dirk van Outshoorn, baljuw van Medemblik, op, dat zij erop toezien dat Gijsbrecht Willem ver Baertenszonsz. in het ongestoord bezit blijft van zijn grafelijke leengoederen in Heerhuigenkoop en Winkel.¹¹³ Op 2 oktober 1326 legt Jan Venedau een verklaring af over de landscheiding tussen Brabant en Holland, en omdat hij geen zegel heeft verzoekt hij heer Daniel van der Merwede voor hem te zegelen.¹¹⁴ Graaf Willem III belooft op of rond 13 april 1327 heer Daniel van der Merwede schadeloos te houden van diens borgtocht vanwege een lening van 170 pond groten Tournois bij Jan Crupeland, wisselaar te Brussel.¹¹⁵ Op 25 april 1327 bevestigt graaf Willem III de lijftocht die zijn kamerling, Willem van Duivenvoorde, gemaakt heeft aan zijn vrouw Heilwig van Vianen. Als getuige wordt o.a. genoemd 'onse lieve ende getrouwe Haer Daniel van de Meerwede', ridder.¹¹⁶

Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, bevestigt op 13 mei 1329 de overdracht van het ambacht Oversliedrecht bij de tol van Niemandsvriend van Pieter van der Lek op heer Daniel van der Merwede met belening van Floris, diens zoon, eventueel te komen op Dirk, diens broer, maar met behoud van vruchtgebruik door heer Daniel.¹¹⁷ Op dezelfde dag beleent Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, Floris van der Merwede met het ambacht Oversliedrecht bij de tol van Niemandsvriend nadat diens vader heer Daniel van der Merwede daarvan afstand had gedaan.¹¹⁸

Het overlijden van Daniel IV van der Merwede valt in ieder geval tussen 13 mei 1329¹¹⁹ en 11 oktober 1331,¹²⁰ wanneer Daniel, ridder, Dirk en Floris van Merwede, zijn zoons, de nog te verkrijgen erfenis van hun tante Baerte van Alkemade schenken aan het klooster Leeuwenhorst en daarbij ook de jaargetijden voor hun ouders regelen. Om de datum van zijn overlijden nader te bepalen, valt niet gemakkelijk vast te stellen omdat vader (Daniel IV) en zoon (Daniel V) beiden tegelijkertijd voorkomen, maar de laatste komt pas vanaf 3 januari 1330 als ridder voor. De secuur heb ik gelegd bij een akte van 24 december 1329 waarbij mijns inzien voor het eerst sprake is van Daniel V als heer van der Merwede.¹²¹ Opvallend is namelijk dat in de periode tussen 13 mei en 24 december, dus ruim een half jaar, geen openbare handelingen te vinden

¹¹⁰ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 36v, no. 189, resp. inv.nr. 290, fol. 45-45v, no. 194, d.d. 17-10-1325.

¹¹¹ NA, AGH inv.nr. 255, fol. 16, no. 89, resp. inv.nr. 256, fol. 15v, no. 86, d.d. 18-10-1325.

¹¹² NA, AGH inv.nr. 289, fol. 37v-38, no. 193, resp. inv.nr. 290, fol. 46v, no. 199, d.d. 25-11-1325.

¹¹³ NA, AGH inv.nr. 324, fol. 19, no. 75, resp. inv.nr. 325, fol. 18v, no. 75, d.d. 20-3-1326.

¹¹⁴ Van Mieris II, blz. 403, d.d. 2-10-1326.

¹¹⁵ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 74, no. 420[bis], resp. inv.nr. 304, fol. 94, no. 444, d.d. (waarschijnlijk op of rond) 13-4-1327.

¹¹⁶ Van Mieris, II, blz. 426, d.d. 25-4-1327.

¹¹⁷ Kort, Van Voorne, no. 506, d.d. 13-5-1329.

¹¹⁸ OHZ no. 2435, d.d. 23-2-1290; met verwijzing naar een akte van belening d.d. 13-5-1329.

¹¹⁹ Lenselink, Van der Merwede, blz. 12.

¹²⁰ Lenselink, Van der Merwede, blz. 38-39.

¹²¹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 52v, no. 338, resp. inv.nr. 290, fol. 65v, no. 342, d.d. 24-12-1329.

zijn van een Daniel van der Merwede in de archieven. Met andere woorden het is waarschijnlijk dat Daniel IV van der Merwede overleden is tussen 13 mei en 24 december 1329.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Daniel V van der Merwede*, volgt V-a.
2. *Dirk van der Merwede*, volgt V-b.
3. *Floris van der Merwede*, volgt V-c.
4. *Aleid van der Merwede*. Zij zou bijzit zijn geweest van graaf Willem IV.¹²²

Uit het tweede huwelijk:

5. *Aernt (die Vriese) van der Merwede*, vermeld 1366-1388, overl. na 4 november 1388, tr. (tussen 1362 en 1366) *Aleid Petersdr. van Ghiessen*, vermeld 1362-1388, overl. na 4 november 1388, dr. van Peter van Ghiessen¹²³ en Salome van der Eem.¹²⁴

Uitgaande van de akte van 1374 (zie hieronder) waarin ‘Aernt die Vriese’ van der Merwede door Daniel VI, heer van der Merwede, oom wordt genoemd, moet hij een zoon zijn van Daniel IV van der Merwede. Dat wil zeggen dat hij voor het overlijden van zijn vader in 1329 moet zijn geboren. Zijn geboorte wordt door mij geschat op omstreeks 1325. Aernt is dus op gevorderde leeftijd getrouwd.

Op 9 mei 1362 verklaren Mr. Willem Petersz. van Ghiessen, Aernt van Ghent, Jan van Veen, Boudijn van Ghent, zijn broers, Aleid ende Coenegond, zijn zusters, met hun gekozen voogden, overgedragen te hebben vier morgen land, gelegen in ‘Bartolomeus lant after IJden Kuijst’, die van Peter van Ghiessen waren, belend aan de ene zijde Aernt van Ghent voorschreven en aan de andere zijde Dirk van den Wiele, tot behoef van Ghijsbrecht Bot Petersz. van Ghiessen.¹²⁵ Robbrecht van Wischel, ridder, ende Jan de Wilde, schepenen van Heusden, getuigen op 6 juni 1366 dat Aernt van der Merwede toezegde aan Aernt van Gent Peterszoon van Ghiessen en Jan van Veen, zijn broer, om de erfenis zoals hij die met Aleid Petersdr. van Ghiessen gekregen heeft, zal blijven onder het recht van Zuidholland.¹²⁶

Op 30 juni 1374 belooft Daniel, heer van der Merwede, dat hij Aernt die Vriese van der Merwede, zijn oom, en Daniel Boudijnsz., zijn neef, schadeloos zal houden voor een rentebrief van 10 pond groot, en eventuele schade die daarvan zou kunnen komen.¹²⁷

Margriet van Almkerk, non in de abdij Rijsenburg, maakt op 12 november 1384 haar testament, waarin zij legaten verstrekt aan o.a. jonkvrouw Alijt, vrouw van Aernt van der Merwede, zuster van heer Willem Buser, van ‘een lobbe sophier’¹²⁸ ende een boec van Marien Magdalenen ende Maerten’.¹²⁹ In verband met het overlijden van enige in het voorgaande testament genoemde personen testeert zij opnieuw op 4 november 1388. Nu wordt bepaald zij dat jonkvrouw Alijt, vrouw van Aernt van der Merwe, zuster van

¹²² Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 60.

¹²³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 6, d.d. 13-5-1349.

¹²⁴ Een publicatie over het geslacht Both van der Eem is in voorbereiding.

¹²⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 32v, d.d. 9-5-1362.

¹²⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 17v, d.d. 6-6-1366 (1366, Saterdaechs na Sint Bonifaes dach).

¹²⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 24v, d.d. 20-6-1374. Transcriptie (bijlage no. 9).

¹²⁸ Een stuk saffier.

¹²⁹ Het gaat hier ongetwijfeld om het verhaal van de *Bekeering van Maria Magdalena* (en Martha).

heer Willem Buser, zoals in het eerdere testament ‘enen lubben zophier ende een duuse boec van sinte Marien Magdalenen’ krijgt.¹³⁰

Margriet van Almkerk staat in familieverwantschap met Elisabeth van der Merwede (van Almkerk) (IIIc, sub. 3), getrouwd met Dirk van de Made. Vermoedelijk is zij een dochter van Lodewijk van der Merwede (VIc).

6. (...) van der Merwede, tr. Boudijn (...).

Uit dit huwelijk:

1. Daniel Boudijnsz., vermeld 1374.

Bastaard:

6. Hannekijn van Akeren, vermeld 1332.

Graaf Willem III schenkt op 17 augustus 1332 op verzoek van heer Daniel V van der Merwede, ridder, het eerst vrijkomende schroodambacht te Dordrecht aan diens broer Hannekijn van Akeren.¹³¹ Het zal hier gaan om een bastaardbroer.

V-a. Daniel V van der Merwede,¹³² heer van der Merwede, Carnisse, Wioldrecht (aankoop 1325), knaap (1323), ridder (1330), baanderheer (1341), vermeld 1323-1345, baljuw van Zuidholland (1333-1334),¹³³ gesneuveld in de slag bij Stavoren 26 september 1345, tr. Johanna van der Eem, vrouwe van Muilkerk, dr. van Willem (die Both) van der Eem.¹³⁴

Graaf Willem III beleent op 26 juni 1323 Daniel van der Merwede, knaap, met 100 pond Tournois per jaar uit verschillende goederen, die hem waren toegefallen na het overlijden van Jan van den Elshout, w.o. 45 morgen land, gelegen Oud-Heusden, die van heer Nicolaas van der Merwede (IVd) waren.¹³⁵ Vervolgens wordt op 4 september 1323 Daniel van der Merwede, knaap van de leenheer, voor zijn leven beleend met 100 pond zwarten Tournois zoals Jan van den Elshout.¹³⁶ Op 6 maart 1325 verkoopt graaf Willem III aan Daniel van der Merwede, knaap, het ambacht Wioldrecht, inclusief het windrecht, de visserij en de varen, alsmede de visserij van Twintighoeven, welke goederen Daniel van hem in leen zal houden als onversterfelijk leen.¹³⁷ Hierna bepaalt graaf Willem III op 21 maart 1325 dat het land gelegen in het ambacht Wioldrecht, dat Daniel van der Merwede, knaap, van hem in leen houdt, *schotbaar* blijft en belast met dezelfde verplichtingen als voor de tijd dat Daniel het kocht.¹³⁸ Op 17 oktober 1325 wordt een uitspraak gedaan in verband met het stapelrecht van Dordrecht door de voornaamste edellieden van het land w.o. Daniel van der Merwede, ridder.¹³⁹ Graaf Willem III belooft op 25 november 1325 dat hij twaalf bij naam genoemde personen, w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder, en Daniel van der Merwede, knaap, die voor hem borg zijn, schadeloos zal houden.¹⁴⁰ Daniel van der Merwede verklaart dat hij van Engelbrecht van Voorschoten,

¹³⁰ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 515, d.d. 4-11-1388.

¹³¹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 59v, no. 416, resp. inv.nr. 290, fol. 76v-77, no. 420, d.d. 17-8-1332.

¹³² Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 559.

¹³³ Smit, Rekeningen VII, blz. 44.

¹³⁴ Een publicatie over het geslacht Both van der Eem is in voorbereiding.

¹³⁵ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 25v, no. 126, resp. inv.nr. 290, fol. 32, no. 127, d.d. 26-6-1323.

¹³⁶ Kort, Grafelijke lenen Land van Heusden, blz. 240 (leen 8).

¹³⁷ NA, AGH inv.nr. 290, fol. 40v-41, no. 173 en 175, d.d. 6-3-1325.

¹³⁸ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 32v, no. 170, resp. inv.nr. 290, fol. 41, no. 174, d.d. 21-3-1325.

¹³⁹ Van Mieris II, blz. 364, d.d. 17-10-1325.

¹⁴⁰ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 37v-38, no. 193, resp. inv.nr. 290, fol. 46v, no. 199, d.d. 25-11-1325.

rentmeester van Noordholland, 100 pond Hollands heeft ontvangen die de graaf schuldig was aan Dirk van Teylingen, zijn neef, van de *erfzoen* van zijn vaders dood.¹⁴¹

Op 27 november 1328 verklaart graaf Willem III dat heer Gerard, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, en zijn zoon Albrecht, aan hem alle revenuen uit het burggraafschap hebben opgedragen en zij in het vervolg van alle aanspraken dienaangaande zullen afzien met behoud van hun titel van burggraaf van Zeeland, waarbij onder de getuigen 'here Daniels van der Marwede die jonghe' wordt genoemd.¹⁴² In een ongedateerde lijst van leenmannen van de heren Van Voorne komt Daniel V van der Merwede als volgt voor: 'Danyel van der Marwede, heren Daniels soen: het ambacht van der Marwede, het ambacht van der Nyewerkerke met gerecht binnen Dordrecht en zijn vrije markt aldaar, het ambacht Oversliedrecht bij den tol te Niemensvrient en de Riedijc te Dordrecht'.¹⁴³ Het is heel aannemelijk dat deze inschrijving dateert van na het overlijden van zijn vader in 1329. Jan van Heeswijk Hendricksz. droeg op 24 december 1329 een halve hoeve land, waarop zijn huis staat, gelegen tot Waspik in heer Daniels ambacht van der Merwede, zoals hij aangekomen was van heer Willem van Wijk, zijn grootvader, op aan graaf Willem III die Dirk de Burggraaf ermee beleende.¹⁴⁴

Graaf Willem III schenkt op 3 januari 1330 aan de bewoners van de polders, de *negenhalvehoeve*, gelegen in Barendrecht, en de *vijfenveertiggaarden*, gelegen in Carnisse, die een dijkvak onderhouden, schotvrijdom en vrijheid van *heervvaart* voor het aan dat dijkvak gelegen land, alsmede dezelfde vrijheden voor eigen land elders in de Riederwaard, alles tot een maximaal bedrag van 20 pond Hollands per roede. Mede bezegeld door de ambachtsheren heer Daniel van der Merwede en Jan Clauwaertsz. van Barendrecht.¹⁴⁵ Op de zelfde dag schenken Gheernoud van Kalichem, abt, en het convent van Sint Paulus te Utrecht, Daniel van der Merwede, ridder, Engelbrecht van Voorschoten, rentmeester van Noordholland, Jan heer Gillisz., rentmeester van Zuidholland, en Jan Clauwaertsz. van Barendrecht, aan de bezitters van land in de dezelfde polders, omwille van de grote problemen die men heeft met de dijk, vrijstelling van de koren- en smaltienden.¹⁴⁶

Op 8 januari 1330 werden de huwelijks voorwaarden opgesteld tussen Willem, zoon van Willem III, graaf van Holland en Henegouwen, en Johanna, dochter van Jan III, hertog van Brabant. Onder de vele getuigen Daniel van der Merwede, ridder.¹⁴⁷ Graaf Willem III verkoopt op 19 februari 1330 aan Jannes Gibe Tiekensz., schrijver van Geertruidenberg, 5½ gaarden land, gelegen in Waspik in het ambacht van heer Daniel van der Merwede, met welk goed hij hem vervolgens beleent.¹⁴⁸ Graaf Willem III schenkt op 12 maart 1330 aan de inwoners van het ambacht Drimmelen voorrechten zoals heer Daniel van der Merwede heeft gekregen voor de inwoners van diens ambacht Wioldrecht.¹⁴⁹

Heer Daniel van der Merwede bevestigt op 14 maart 1330 zijn vrouw, 'veren Janen', in haar lijftocht dat gevestigd is op de volgende goederen, die hij in leen houdt van de grafelijkheid, namelijk de tiende te Merwede, jaarlijks waard tussen 25 en 30 pond; de tiende aan de Dussen,

¹⁴¹ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 51, no. 317, resp. inv.nr. 243, fol. 64, no. 324, d.d. 27-12-1326.

¹⁴² NA, AGH inv.nr. 303, fol. 87-87v, no. 497, resp. inv.nr. 304, fol. 109, no. 520, d.d. 27-11-1328.

¹⁴³ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 520.

¹⁴⁴ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 52v, no. 338, resp. inv.nr. 290, fol. 65v, no. 342, d.d. 24-12-1329.

¹⁴⁵ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 52v, no. 340, resp. inv.nr. 290, fol. 65v, no. 344, d.d. 3-1-1330.

¹⁴⁶ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 52, no. 341, resp. inv.nr. 290, fol. 65v, no. 345, d.d. 3-1-1330.

¹⁴⁷ Van Mieris II, blz. 492-493, d.d. 8-1-1330.

¹⁴⁸ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 52v, no. 342, resp. inv.nr. 290, fol. 66, no. 346, d.d. 19-2-1330. De datum is geëmendeerd.

¹⁴⁹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 53v, no. 349, resp. inv.nr. 290, fol. 66v, no. 352, d.d. 12-3-1330.

jaarlijks waard tussen 50 en 60 pond; het veer tussen (het ambacht) Merwede en Papendrecht, jaarlijks waard 17 pond; het veer te Niemandsvriend, jaarlijks waard 10 pond; en de visserij te Bittershoek, jaarlijks waard 26 pond.¹⁵⁰ Daniel van der Merwede, ridder, is naast vele andere edellieden op 15 juli 1330 aanwezig te Den Haag toen een overeenkomst werd gemaakt voor een wettig huwelijk tussen Jan, bastaardzoon van graaf Willem III, en jonkvrouw Kerstine, dochter van Dirk van Alkemade.¹⁵¹ Op 2 november 1330 werd een vonnis gewezen door heer Gerrit van Heemskerk en andere met naam genoemde leenmannen, w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder, op verzoek van heer Jacob van Moordrecht.¹⁵² Voorts wordt hij in het jaar 1331 tot drie maal toe genoemd in de grafelijkheidsrekeningen.¹⁵³ Op 31 maart 1331 is heer Daniel van der Merwede, ridder, naast enige andere edellieden aanwezig toen Jan van Egmond de lijftocht vestigde voor jonkvrouw Ghyote, zijn vrouw,¹⁵⁴ en is op 24 juli 1331 één van raadsleden van graaf Willem III.¹⁵⁵

Daniel van der Merwede, ridder, geeft op 11 oktober 1331 aan het klooster Ter Lee alle goederen en erfenis, die hij of zijn nakomelingen van zijn tante Bertraet van Alkemade mocht aankomen, onder voorwaarde van opneming in de broederschap van hem en zijn vrouw, Anne van der Merwede, en van het gedenken van hun jaargetijden, als ook van zijn ouders, in de wijnrente, met zijn uithangende zegel.¹⁵⁶ Graaf Willem III schenkt op 17 augustus 1332 Hannekijn van Akeren op verzoek van diens broer, heer Daniel van der Merwede, ridder, het eerst vrijkomen schroodambacht te Dordrecht.¹⁵⁷ Op 5 mei 1333 treedt hij op als leenman van de graaf.¹⁵⁸

Daniel, ridder, Dirk en Floris, zoons van Daniel van der Merwede, en hun vrouwen Johan, Ghodilt en Volkwijf, schenken op 29 juni 1333 aan de abdis en het convent van Leeuwenhorst de grote en kleine Scrinkel in Warmonderambacht, groot respectievelijk negen en vier morgen, alsmede drie morgen gelegen bij Warmonderambacht, waarvan hun tante Baerte, non in Leeuwenhorst, voor haar leven de rente geniet en dat haar gemaakt is door haar moeder Aleid. Deze voornoemde drie morgen zal na het overlijden van Baerte dienen ter memorie en opneming in de broederschap met wijn bij de jaargetijden.¹⁵⁹ Met drie uithangende zegels w.o. het zegel van Daniel van der Merwede (afb. 7).

De materiële toestand van het zegel, evenals de kwaliteit van de opname, is niet toereikend genoeg om het zegel goed te kunnen lezen. De beschrijving is gedeeltelijk ontleend aan de publicatie van Lenselink.¹⁶⁰

¹⁵⁰ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 53, no. 347, resp. inv.nr. 290, fol. 66v, no. 351, d.d. 14-3-1330.

¹⁵¹ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 68v, no. 451, resp. inv.nr. 243, fol. 83v, no. 460, d.d. 15-7-1330.

¹⁵² NA, AGH inv.nr. 242, fol. 71, no. 467, resp. inv.nr. 243, fol. 86v, no. 476, d.d. 2-11-1330.

¹⁵³ Hamaker, Rekeningen I, blz. 147: [1] 'Item heren Daneel van der Merwede, bi sinen brieve van sinen leene uter bedde in Waspyc, daer die dach of was te Meye int jaer 31, 40 sc.', [2] 'Item heren Daniel voers., bi sinen brieve van sire jaermarkt tordrecht up sente Bonifaes avond int jaer 31, 48 sc.'; Idem, blz. 150: [3] 'Item des sonnendaghes na pinxteren omme 3 brieve, die van mijn here quamen, te sendene den here van Horne, den here van Arkele, heren Daniel van der Merweden, 3 sc.'

¹⁵⁴ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 71, no. 468, resp. inv.nr. 243, fol. 86v, no. 477, d.d. 31-3-1331.

¹⁵⁵ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 65v, no. 416, d.d. 24-7-1331.

¹⁵⁶ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 99, d.d. 11-10-1331; Lenselink, Van der Merwede, blz. 38. Transcriptie (bijlage no. 5) ontleend aan Lenselink.

¹⁵⁷ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 59v, no. 416, resp. inv.nr. 290, fol. 76v-77, no. 420, d.d. 17-8-1332.

¹⁵⁸ NA, AGH inv.nr. 401, fol. 28v, no. 159, resp. inv.nr. 402, fol. 17, no. 161, d.d. 5-5-1333.

¹⁵⁹ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 110, d.d. 29-6-1333; Lenselink, Van der Merwede, blz. 39. Transcriptie (bijlage no. 6) vervaardigd door H. den Hertog.

¹⁶⁰ Lenselink, Van der Merwede, blz. 29 en 39.

Afb. 7. Zegel van Daniel van der Merwede, ridder (1333).¹⁶¹
(Foto H. den Hertog)

Graaf Willem III verkoopt op 25 oktober 1333 via heer Daniel van der Merwede, baljuw van Zuidholland, aan de heer van Arkel, ridder, een halve hoeve land, gelegen aan de Vlist.¹⁶²

In de periode 1333-1334 waren deelnemers aan de coalitie tegen Brabant o.a. Daniel van der Merwede en Herbaren van Riede. Begin 1334 was Daniel van der Merwede als baljuw van Zuidholland belast met het toezicht op de Vlaamse blokkade. Hij plaatste daartoe wachten bij Andel aan de Maas, tegenover Poederloij. Daar werden zij in maart of mei 1334 overvallen door inwoners van Heusden.¹⁶³ Op 19 oktober 1334 werd de rekening van Daniel van der Merwede als baljuw van Zuidholland afgehoord en gesloten.¹⁶⁴ Op 25 april 1335 wordt Daniel van der Merwede, ridder, beleend met het huis te Merwede met een hoeve land, waar het huis op staat, evenals het huis bij de Nieuwe kerk te Dordrecht met de Bleekcamp en de kamp, gelegen tussen het erf van de graaf van Holland en dat van de leenman bij de Nieuwe kerk.¹⁶⁵

Johanna, gravin van Henegouwen en Holland, Willem van Henegouwen, graaf van Zeeland, Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, Daniel van der Merwede, en Herbaren van Riede, baljuw van Zuidholland, ridders, benevens schepenen, raad en alle goede lieden van Dordrecht verbinden zich op 9 februari 1337 ten behoeve van heer Willem van Duivenvoorde, heer van Oosterhout, en Geertruidenberg, als borgen voor de lijftochtbriefen uitgegeven door Willem, graaf van Henegouwen en Holland, die verzekerd waren op de inkomsten van de graaf uit de tol, de wissel, de gruit en alle renten te Dordrecht, welke inkomsten de borgen zelf mogen innen en daartoe een man mogen aanstellen.¹⁶⁶ Op 30 september 1337 gaf Willem, graaf van Holland en Henegouwen, de heerlijkheid Voorne en het burggraafschap Zeeland, dat was vervallen met het overlijden van Gerard, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, in leen aan diens dochter Machteld, echtgenote van Dirk, heer van Monjauw en van Valkenburg. De plechtigheid, die plaatsvond in de abdij te Middelburg, werd bijgewoond door grote schare edellieden uit Holland en Zeeland w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder.¹⁶⁷

¹⁶¹ Beschrijving: 1. omschrift: S·DANELIS·DE·MERWEDE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: halfrondschild.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 12 (6:6) en onder van 7 (4:3) bollen.

¹⁶² NA, AGH inv.nr. 289, fol. 63v, no. 446, resp. inv.nr. 290, fol. 81v, no. 450, d.d. 25-10-1333.

¹⁶³ P. Avonds, *Brabant tijdens de regering van Hertog Jan III (1312-1356): de grote politieke krisissen* (Brussel, 1984), blz. 81, 109.

¹⁶⁴ Smit, Rekeningen VIII, blz. 215; Lenselink, Van der Merwede, blz. 12.

¹⁶⁵ Kort, Leenkamer Putten, blz. 136 (leen 98, 99 en 100).

¹⁶⁶ Van Dalen, Regesten Dordrecht, no. 181, d.d. 9-2-1337. Zegel van Daniel is verloren.

¹⁶⁷ Van Mieris II, blz. 596-597, d.d. 30-9-1337.

Op 5 november 1337 verklaart Hugo van den Woude dat wijlen heer Daniel van der Merwede, ridder, drie of vier jaar na de moord op graaf Floris V op diens verzoek door de graaf van Holland was beleend met de visserij in Dubbel voorheen leenroerig aan Amstel.¹⁶⁸ Op dezelfde dag verklaren Hugo van den Woude en Arend van Scoenhout, dat wijlen de heer van Voorne in 1336 heer Daniel van der Merwede, ridder, per brief heeft verzocht de handen af te houden van de visserij van de Dubbel, die de vrouwe van Oosterwijk van hem in leen had, en waarop heer Daniel geantwoord heeft dat de heren van de Merwede de gehele visserij in leen hielden van de heren van Amstel, en dat die van Wendelnesse de helft van hem in achterleen hadden. De heer van Voorne antwoordde hierop dat Willem van Wendelnesse hem als leenheer gevraagd had zijn vrouw en kinderen met zijn helft van de visserij te belenen, wat hij heeft gedaan hoewel hij in zijn register niets over de visserij had kunnen terugvinden. Hij verzocht toen heer Daniel van der Merwede en de vrouwe van Oosterwijk naar Rotterdam te komen om de zaak te beslissen.¹⁶⁹

Graaf Willem IV gaf op 1 januari 1338 aan Daniel van der Merwede, heer van Muilkerk, de rechtspraak aldaar met betrekking tot de doodslag en het toebrengen van blijvend letsel, en waarbij de hoogte van het maaggeld werd bepaald.¹⁷⁰ Hij verkreeg dus als ambachtsheer van Muilkerk naast de lage rechtsmacht ook de hoge rechtsmacht.

Op 17 februari 1339 geeft graaf Willem III een vidimus van een brief, gedateerd 1322, des vrijdaghes nae Sinte Bartholomeus dach (= 27 augustus 1322), waarin hij vanwege het teloor gaan door brand van het handvest van de stad Dordrecht deze opnieuw heeft vernieuwd, in tegenwoordigheid van enige edellieden w.o. heer Daniel van der Merwede, ridder.¹⁷¹

Graaf Willem IV beleent heer Daniel van der Merwede, ridder, op 4 mei 1340 met een erf, gelegen bij heer Daniels kamp binnen Dordrecht, en dat jaarlijks 6 pond 18 schelling 6 penning Hollands opbrengt te betalen door de bewoners, die er wonen.¹⁷² Op 9 april 1341 laat graaf Willem IV iedereen weten dat heer Daniel van der Merwede, zijn trouwe man, baanrots¹⁷³ is geworden, en daarom een hogere staat moet gaan voeren. In verband daarmee verklaart graaf Willem IV dat de goederen, die Daniel van de grafelijkheid in leen houdt, onversterfelijk zullen zijn zolang hij wettige kinderen heeft, hetzij zoon hetzij dochter, bij veren Johanna van der Eem, vrouwe van der Merwede, met nadere bepalingen omtrent het erfrecht.¹⁷⁴ De gunst zou hem zijn toegeschreven omdat zijn zuster Aleid bijzit was van graaf Willem IV.¹⁷⁵

Daniel van der Merwede is naast verschillende andere edellieden aanwezig toen graaf Willem IV op 12 januari 1342 verklaarde dat jonkvrouw Willem Mabelie van Oegstgeest, dochter van Jan uter Waarde, bij monde van haar voogd heer Tielman de Molenaar, haar goederen te Oegstgeest aan hem heeft opgedragen.¹⁷⁶ Op 14 april 1342 doen Daniël, heer van der Merwede, en Herbaren van Riede als scheidslieden tussen de abdijen van Heisterbach en Mariënweerd uitspraak over de onenigheid die is ontstaan over de pacht van de visserij van Oversliedrecht en Giessenmonde.¹⁷⁷ Daniel van der Merwede is eveneens aanwezig toen graaf Willem IV op

¹⁶⁸ Drossaers, Domeinraad I, no. 278, d.d. 5-11-1337.

¹⁶⁹ Drossaers, Domeinraad I, no. 279, d.d. 5-11-1337.

¹⁷⁰ NA, Archief van de familie Berg [3.20.03], inv.nr. 753, d.d. 1-1-1338.

¹⁷¹ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 40v, no. 251, d.d. 17-2-1339; Van Mieris II, blz. 603, d.d. 17-2-1339; Van Dalen, Regesten Dordrecht, no. 186, d.d. 17-2-1339.

¹⁷² NA, AGH inv.nr. 218, fol. 42v, no. 263, d.d. 4-5-1340.

¹⁷³ H.M. Brokken, De creatie van baanderheren door de graven Willem IV en Willem V, in: *Holland* jrg. 11 no. 2 (1979), blz. 60 e.v.

¹⁷⁴ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 44v, no. 278, d.d. 9-4-1341.

¹⁷⁵ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 60.

¹⁷⁶ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 30v, no. 210, d.d. 12-1-1342.

¹⁷⁷ De Fremery, Cartularium, no. 511, d.d. 14-4-1342.

26 november 1342 bekend maakte dat hij zich het recht voorbehoudt om elk jaar, of tussentijds, de schepenen en raden van Dorrecht af te zetten en aan te stellen.¹⁷⁸ Een dag later verleent graaf Willem IV een handvest aan Dorrecht dat alle wijnen stroomafwaarts komende acht dagen binnen Dorrecht zullen blijven liggen, onder de gemene raden de heer van der Merwede.¹⁷⁹ In 1343 komt Daniel in de grafelijke rekeningen onder de uitgaven voor vanwege zijn markt te Dorrecht.¹⁸⁰ Op 23 augustus 1343 werd de rekening van Floris van der Boekhorst, rentmeester van Amstel en Waterland, te Dorrecht opgemaakt en afgehoord, waarbij o.a. de heer van der Merwede aanwezig was.¹⁸¹ Op 11 september 1344 beveelt graaf Willem IV dat alle zeeschepen de Maas inkomende te Dorrecht uitgeladen en daarna weer ingeladen moeten worden.¹⁸² De akte is bezegeld door o.a. Daniel van der Merwede (afb. 8). Hoewel op de foto van het zegel van 1333 (afb. 7) nauwelijks details te onderscheiden zijn, lijkt het er op dat Daniel van der Merwede daarna een nieuw zegelstempel heeft laten vervaardigen.

Afb. 8. Zegel van de Daniel van der Merwede, ridder (1344).¹⁸³
(Foto Archief Dordrecht)

De heer van der Merwede was eveneens aanwezig op 30 mei 1345 toen de derde rekening van Floris van der Boekhorst werd opgemaakt en afgehoord.¹⁸⁴ Ten behoeve van verschillende steden in Holland en Zeeland verbindt op 21 juni 1345 graaf Willem IV een groot aantal goederen, gelegen in Holland en Zeeland, als onderpand voor het geldbedrag dat de steden hem hebben verschaft voor het voeren van 'ons oirlochs willen, dat wi hebben tjhegens die stat van Utrecht ende tjhegens den Oistvriesen', en doet de voornaamste edelen in Holland en Zeeland de brief w.o. Daniel van der Merwede, ridder, tekenen.¹⁸⁵

Enige dagen later, namelijk op 26 september vindt de slag tegen de Oostfriezen bij Warns in Friesland plaats, waarbij de gebroeders, Daniel en Floris, zijn gesneuveld.¹⁸⁶

¹⁷⁸ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 48, no. 303, d.d. 26-11-1342.

¹⁷⁹ NA, AGH inv.nr. 218, fol. 47v, no. 302, d.d. 27-11-1342.

¹⁸⁰ Hamaker, Rekeningen I, blz. 153: 'Item den heere van der Marwede van sijne marcte tordrecht int jaer 43, 48 sc., den scilt voer 14 sc. Dat maect, eenen scilt voer 12 sc., - 41 sc. 2 d.'

¹⁸¹ Hamaker, Rekeningen I, blz. 299.

¹⁸² SAD, Dordrecht Stadsarchieven grafelijke tijd, inv.nr. 98, d.d. 11-9-1344.

¹⁸³ Beschrijving: 1. omschrift: S*DANIEL·VĀ·[DER·ME]RWEDE·RITTER

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in rondboogdriepas, geplaatst op een omgekeerde rondboogdriepas, versierd met gotische ornamenten.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 7 (4:3) en onder van 6 (3:2:1) bollen.

¹⁸⁴ Hamaker, Rekeningen I, blz. 312.

¹⁸⁵ Van Mieris II, blz. 691-693, d.d. 21-6-1345 (bezegeld met 25 zegels).

¹⁸⁶ De Beke, Kroniek, blz. 191. De heer van der Merwede, baanrots, en Floris van der Merwede, worden met naam genoemd.

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel VI van der Merwede*,¹⁸⁷ heer van de Merwede, Carnisse, Wioldrecht, Muilkerk, Stein (1388),¹⁸⁸ knaap (1348), ridder (1356), vermeld 1348-1389, baljuw van Zuidholland (1352-1355), raad (1353-1355), rentmeester en kasteelvoogd Heusden (1368-1374), overl. 1390, tr. *Margaretha van Stein*, vermeld 1374, erfgename van Stein, dr. van Arnoud IV, heer van Stein, en Gertrud, vrouwe van Limburg.

Op 5 januari 1348 is Daniel van der Merwede, knaap, aanwezig bij de overdracht van de graafschappen Holland en Zeeland, en de heerlijkheid (West-)Friesland door keizerin Margaretha aan haar zoon Willem V. Tevens belooft zij dat na haar dood hem het graafschap Henegouwen na te laten.¹⁸⁹ Op 22 juni 1350 werd het huwelijkscontract opgesteld tussen Simon van Teylingen en Berta van Montfoort, waarbij o.a. als borgen Daniel van der Merwede, Daniel van Tolloysen (Vb, sub. 1) en Jan van der Merwede Lodewijksz. (Ve) optreden.¹⁹⁰

In 1351 streed Daniel van der Merwede in de zeeslag bij Zwartewaal mee aan de zijde van graaf Willem V tegen diens moeder, keizerin Margaretha.¹⁹¹ Op 19 augustus 1352 belooft graaf Willem V aan heer Philips van Polanen, ridder, de *burchzaat* van het huis te Sint Geertruidenberg, nu hij dat huis overgegeven heeft, en daarbuiten voor hem en zijn gezellen vrije aftocht met behoud van al hun goederen in Holland, die zij voor de oorlog bezaten, en betaling van schulden, waarop heer Philips bewijzen kan recht te hebben tot 2.800 oude schilden toe.¹⁹² Onder de vele getuigen komt Daniel van der Merwede, knaap, voor. Hij zegelt (afb. 9) de oorkonde.¹⁹³

Afb. 9. Zegel van Daniel van der Merwede, knaap (1352).¹⁹⁴
(Nationaal Archief, foto H. den Hertog)

¹⁸⁷ Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 560; Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 437.

¹⁸⁸ Lenselink, Van der Merwede, blz. 14.

¹⁸⁹ Van Mieris II, blz. 745-746, d.d. 5-1-1348; Prevenier, Dagvaarten II, blz. 71, d.d. 5-1-1348.

¹⁹⁰ HUA, HHA Montfoort inv.nr. 152, d.d. 22-6-1350. De zegels zijn niet meer aanwezig.

¹⁹¹ Lenselink, Van der Merwede, blz. 14.

¹⁹² NA, Archief Nassausche Domeinraad I, inv.nr. 621, d.d. 19-8-1352.

¹⁹³ De Raadt, Sceaux Armoriés, deel II, blz. 472.

¹⁹⁴ Beschrijving: 1. omschrift: *DANIEL·VAN·D·R·MERWEDE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, vrijwel gaaf.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild gevat in een rondboogvijfpas van drie kleine en twee grote bogen versierd met ornamenten, geplaatst op een driehoekvormige sierlijst.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5, 4) en onder van 6 (3, 2, 1) bollen.

In 1353 behoort Daniel van der Merwede tot de knapen die 's graven klederen dragen.¹⁹⁵ Op 6 maart 1354 verklaart Daniel van der Merwede, baljuw van Zuidholland, dat de graaf van Holland hem en heer Floris van Borselen heer Nicolaasz., ridder, als raden heeft gelast om aan Pieter den Onvervaerden en Heinric Jonghensz. c.s. over te dragen 40 bunder moer, gelegen naast de moeren van de heer van Zevenbergen, die zij gekocht hebben van Boudijn van den Poele.¹⁹⁶ Hij komt in het jaar 1355 regelmatig als getuige in oorkonden voor met het predicaat knaap; voor het laatst op 27 oktober 1355.¹⁹⁷ Hij is blijkens de volgende oorkonde voor 27 januari 1356 ridder geworden. Op 27 januari 1356 verenigt hertog Willem 'Gommerkerspel' met Enkhuizen en geeft hen dezelfde voorrechten en handvesten als Medemblik. Als getuigen worden in de oorkonde, verleden te Dordrecht, genoemd Daniel van der Merwede en Daniel van Tolloysen, ridders.¹⁹⁸ Willem V belooft op 3 april 1356 de stad Dordrecht te ontheffen en schadeloos te houden van enig geld die aan hem is verstrekt. In aanwezigheid van 'Dominis de Merwede, Sijmone de Teylinghen, Daniele de Tolloysen, militibus'.¹⁹⁹ In 1356 vocht Daniel van der Merwede mee aan de zijde van koning Jan II van Frankrijk in de slag bij Poitiers, waarbij hij gewond raakte en in gevangenschap werd genomen door de Engelsen.²⁰⁰

Op 3 augustus 1357 oorkonden Daniel van der Merwede, ridder, en Margriet van Stein, zijn vrouw, dat zij van de abt en het convent van de Sint Paulusabdij te Utrecht de gehele korentienden van Barendrecht en Carnisse, zolang zij zelf en hun oudste zoon of dochter leven, in pacht hebben genomen.²⁰¹ Het betreft hier de korentienden van Oost- en West-Barendrecht en Carnisse, waarmee vroeger respectievelijk Dirk van Riede (1264),²⁰² Nicolaas van Barendrecht (1264),²⁰³ en Daniel III van der Merwede (1273)²⁰⁴ met 1/3^e deel waren beleend, terwijl het 2/3^e deel door de abt en het convent zelf werd behouden. Uit de oorkonde kan opgemaakt worden dat al geruime tijd geleden het leenverband met de leenmannen voor het hun toekomende 1/3^e deel is beëindigd en waarvoor in de plaats de gehele korentienden werden verpacht. Aan deze situatie is een einde gekomen toen op 26 juli 1361 heer Jan van Rosendaal, ridder, zowel met de korentienden van Barendrecht²⁰⁵ als de koren- en smaltienden van Carnisse,²⁰⁶ werd beleend.

In 1361 bestond het grondbezit van Daniel van der Merwede in de omgeving van Oud-Heusden uit drie uitgestrekte kavels van bij elkaar bijna 40 (kleine) morgens, die tot in de 16^e eeuw te boek zouden staan als 'her Danels goede'. Vanaf dat jaar werd 100 pond 'goets gelts' aan heer Daniel uitgekeerd, die ze overigens steevast liet uitbetalen aan zijn broer, heer Willem van der Merwede.²⁰⁷

¹⁹⁵ Lenselink, Van der Merwede, blz. 14.

¹⁹⁶ Drossaers, Domeinraad-I, no. 499, d.d. 16-3-1354.

¹⁹⁷ Van Mieris II, blz. 839, d.d. 11-5-1355, blz. 845, d.d. 15-5-1355, blz. 847, d.d. 16-5-1355; Enklaar, Gooiland, blz. 270, d.d. 27-10-1355.

¹⁹⁸ Van Mieris II, blz. 826-827, d.d. 27-1-1356.

¹⁹⁹ Van der Wall, Handvesten, blz. 226, d.d. 3-4-1356 (Paasstijl: 1355, den derden dach in Aprelle).

²⁰⁰ Lenselink, Van der Merwede, blz. 14.

²⁰¹ Ter Haar, Heerlijkheid Barendrecht en Carnisse, no. 19, d.d. 3-8-1357.

²⁰² Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 36 (leen 7).

²⁰³ Ter Haar, Heerlijkheid Barendrecht en Carnisse, no. 1, d.d. 18-2-1264; Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 36 (leen 8).

²⁰⁴ Ter Haar, Heerlijkheid Barendrecht, no. 2, d.d. 6-5-1273; Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 33 (leen 1).

²⁰⁵ Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 36 (leen 9).

²⁰⁶ Hoek, Leenkamer Paulusabdij, blz. 33 (leen 3).

²⁰⁷ Hoppenbrouwer, Middeleeuwse samenleving-1, blz. 344.

Jan van Blois, heer van Schoonhoven, gaf jaarlijks aan zijn relaties een aantal reigers uit zijn bos te Moordrecht ten geschenke. Heer Daniel van der Merwede en zijn vrouw deelde geregeld in deze vrijgevigheid. Zo ontvingen zij in de jaren 1366, 1367, 1370, 1371 en 1375 bij elkaar 50 reigers.²⁰⁸

Op 6 december 1366 regelt hertog Albrecht de lijftocht van zijn vrouw Margriet,²⁰⁹ welke brief mede bezegeld wordt door Daniel van der Merwede.²¹⁰ In 1367 geeft hertog Albrecht 'om meneghen trouwen dienst, die onse lieve, ende ghetrouwe Hair Daniel van der Marwede', heeft gedaan, toestemming om het uiterland van Maaslandsluis te doen bedijken tot korenland, en beleent hem met het dagelijks gerecht, tienden, molen en visserij daarvan.²¹¹ Heer Daniel van der Merwede is in 1368 getuige toen hertog Albrecht de heerlijkheid St. Maartensdijk aan heer Frank van Borsele verkocht.²¹² Hij behoort op 28 maart 1368 tot één van de raadslieden van hertog Albrecht.²¹³ Op 16 september 1369 verlengt Mechteld, vrouwe van Valkenburg, van Voorne en burggravin van Zeeland, op verzoek van Albrecht, hertog in Beieren, ruwaard, het verdrag eerder gemaakt tussen haar en de stad Dordrecht,²¹⁴ met tussenspreken van heer Daniel van der Merwede en heer Dirk Voppensz., 's graven klerk, tot zondag na Sint Mauritiusdag (= 23 september a.s.) voor de tijd van 14 dagen na de komst van de hertog in Holland.²¹⁵ Op 21 maart 1373 is er een zoen tot stand gekomen in het geschil tussen Aelbrecht, hertog in Beieren, ruwaard van Holland, met de heer van Vianen c.s. en Aerndt van Horne, bisschop van Utrecht, bezegeld door o.a. Daniel, heer van der Merwede (afb. 10).²¹⁶ Dit zegel is anders dan die van 1352 (afb. 9).

Afb. 10. Zegel van Daniel van der Merwede, ridder (1373).²¹⁷
(Foto Het Utrechts Archief)

²⁰⁸ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 140 (1366: 8, 1367: 8), 144 (1370: 12), 145 (1371: 10) en 150 (1375: 12).

²⁰⁹ Dek, Graven van Holland, blz. 63. Margaretha van Brieg, dr. van Lodewijk I, hertog van Silezië-Liegnitz te Brieg en Lüben, en Agnes van Glogau.

²¹⁰ Van Mieris III, blz. 199-200, d.d. 6-12-1366.

²¹¹ Van Mieris III, blz. 238-239, d.d. 1367.

²¹² Van Mieris III, blz. 238-239, d.d. 1368.

²¹³ Korteweg, Rechtsbronnen, no. 133, d.d. 28-3-1368.

²¹⁴ Het verdrag, dat hier wordt bedoeld, is waarschijnlijk van 8 september 1358.

²¹⁵ Van Dalen, Regesten Dordrecht, no. 288, d.d. 16-9-1369.

²¹⁶ HUA, Stadsbestuur van Utrecht, inv.nr. 413, d.d. 21-3-1375.

²¹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: *SIGILLVM·DANIELIS·DE·MERWEDE·MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schilt gevat in rondboogvierpas, geplaatst op vierhoekvormige sierlijst.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.

5. Het omschrift is ontleend aan de tekening van zijn zegel van 1374.

Daniel van der Merwede, ridder, en zijn vrouw Margaretha, krijgen op 1 maart 1374 volledige vergeving van hun zonden tot aan hun dood.²¹⁸ Op 20 juni 1374 belooft Daniel, heer van de Merwede, aan Aernt die Vriese van der Merwede, zijn oom, en aan Daniel Boudijnsz., zijn neef, hun te kwijten en schadeloos te houden vanwege een rentebrief van 10 pond groot.²¹⁹ Met een tekening van zijn zegel (afb. 11).

Afb. 11. Tekening van het zegel van Daniel van der Merwede, ridder (1374).²²⁰

Margaretha van Stein, vermeld 1374, voerde als wapen een gedeeld schild met heraldisch rechts Stein en heraldisch links Merwede (afb. 12).

Afb. 12. Wapenschild van Margaretha van Stein (1374).²²¹

In oktober 1375 wordt Daniel van der Merwede opgevolgd door Willem van Kronenburg als rentmeester en kasteelvoogd van Heusden. Bij zijn installatie neemt Willem van Kronenburg voor 53 schilden de keukenboedel van zijn ambtsvoorganger. Willem van Kronenburg was geparenteerd aan de hertog en werd door deze persoonlijk te Heusden geïnstalleerd. Tegelijkertijd met de heer van der Merwede werden ook de

²¹⁸ Brom, Bullarium Trajectense-2, no. 2173, d.d. 1-3-1374; Lenselink, Van der Merwede, blz. 14.

²¹⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 24v, d.d. 20-6-1374. Transcriptie (bijlage no. 9).

²²⁰ Beschrijving: 1. omschrift: *SIGILLVM·DANIELIS·DE·MERWEDE·MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schilde gevat in rondboogvierpas, geplaatst op vierhoekvormige sierlijst.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.

²²¹ Bibliothèque de l'Université de Mons, Fonds Puissant 11, L'Armorial de Saint-Antoine-en-Barbefosse, fol. 37r, nr. 13x. Vriendelijke mededeling de heer K. Padberg Evenboer.

drossaard en de rentmeester afgelost. Dit alles doet vermoeden dat de moeilijkheden, die van der Merwede te Heusden ondervond, tot deze ambtswissel noopten.²²²

Albrecht van Beieren stelt op 14 november 1375 heer Daniel van der Merwede, samen met de heer van der Lek en Breda, aan tot stadhouder in de Groote Waard, nadat deze door een overstroming was getroffen. Onder de ambachtsheren, die schade hebben geleden, wordt genoemd heer Nicolaas van der Merwede (Vd, sub. 1).²²³

In een stuk van 7 februari 1377 worden 18 heren opgesomd, die ambachtsheren zijn in de Groote Waard, w.o. Daniel van der Merwede, heer van de Merwede.²²⁴ Bij het opstellen van de huwelijksvoorwaarden op 7 april 1377 tussen de Willem, hertog van Gelre, en Katharina, dochter van hertog Aelbrecht, ruwaard van Holland, was van de kant van Hollandse zijde o.a. aanwezig Daniel, heer van der Merwede.²²⁵ Op 15 juni 1377 scheldt Daniel van der Merwede ten behoeve van Hendrik Jansz. van Aerssen het leen, de manschap en het eigendom van een erf, vermoedelijk gelegen te Dordrecht, waarop Jan van Oyen nu woont, kwijt.²²⁶ Met een tekening van het zegel (afb. 13), die ondanks dat de sierlijsten niet zijn weergegeven, gelijk is aan die van 1373 (afb. 10) en 1374 (afb. 11).

Afb. 13. Tekening van het zegel van Daniel van der Merwede, ridder (1377).²²⁷

Hertog Albrecht, ruwaard van Holland, gaat op 16 mei 1379 een verdrag met Hugeman van Strijen, heer van Zevenbergen, aan over het bedijken van de gors 'Overdraage', en het gebruik van 2.000 gemet moerland in de Groote Waard van Zuidholland, waarbij heer Daniel van der Merwede aanwezig is.²²⁸

In 1380 is er een aantekening in het archief van het Kapittel van Sint Pieter betreffende de erfpacht van de tienden in 'Harnesweerd' dat door heer Daniel van der Merwede is overlegd.²²⁹ Op 28 maart 1380 is hij oom van de nagelaten kinderen van heer Willem van der Merwede.²³⁰ Bij het afschrift bevindt zich een tekening van zijn zegel (afb. 14),

²²² Hoppenbrouwers, Middeleeuwse samenleving-1, blz. 11, 16 en 96.

²²³ Drossaers, Domeinraad-I, no. 705, d.d. 14-11-1375; Van Mieris III, blz. 315-316, d.d. 14-11-1375.

²²⁴ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 76-77.

²²⁵ Van Mieris III, blz. 330-331, d.d. 7-4-1377.

²²⁶ HUA, Verzameling van Buchel-Booth, inv.nr. 4, fol. 20, d.d. 15-6-1377. Transcriptie (bijlage no. 14).

²²⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [*SIGILLVM·DANIE]LIS·DE·[MERWEDE·MILITIS]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schilt.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.

²²⁸ Van Mieris III, blz. 350-352, d.d. 16-5-1379.

²²⁹ HUA, Archief Sint Pieter, inv.nr. 919-1, fol. 14, d.d. 1380.

²³⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 25, d.d. 29-3-1380. Transcriptie (bijlage no. 16).

die afwijkt ten opzichte van zijn eerdere zegels uit 1352, 1373, 1374 en 1377. Op dit zegel zien we voor het eerst een helm en een helmteken verschijnen.

Afb. 14. Tekening van het zegel van Daniel van der Merwede, ridder (1380).²³¹

Arnoud, heer van Stein, en Daniel, heer van der Merwede, oorkonden op 8 november 1382 dat hun moeder respectievelijk schoonmoeder Gertrud, vrouwe van Lijmborch, met hun stemming verkocht heeft aan Jan Oem, zoon van heer Nicolaas van Arkel, alles wat zij bezat in het gebied van Bokhoven.²³² Op 24 februari 1389 geeft graaf Willem IV als heer van Altena aan heer Daniel van der Merwede het veer en ambacht van Almsvoet en het recht van zwaandrift van Dordrecht tot Werkendam in leen.²³³ Door Kort wordt betwijfeld of deze belening is gebaseerd op een rechtmatig eigendom van heer Daniel van der Merwede.²³⁴ Op 11 juni 1390 werd Willem van Kronenburg, voor Aleid van der Merwede, zijn vrouw, beleend met de visserij in de Dubbel na overdracht door heer Daniel van der Merwede, heer van Stein, haar broer, met de aantekening dat de helft in leen wordt gehouden door Gillis van Wendelsnesse van heer Daniel van der Merwede.²³⁵ Hij komt nadien niet meer in de oorkonden voor. Heer Daniel VI van der Merwede is dus na 11 juni 1390 overleden, maar voor het eind van dat jaar.²³⁶

Zijn dood is gememoreerd door de Heraut Gelre met een gedicht, waarbij zijn wapen is afgebeeld.²³⁷ Lenselink wil aan het lofdicht ontleen dat hij aan de kant van de Kabeljauwen heeft gestaan.²³⁸ Deze conclusie valt mijns inziens niet aan het lofdicht te ontleen. In het lofdicht wordt in de vijfde regel van onder gesproken over 'hoeken' in de betekenis van 'hoeken en gaten' en niet over een politieke fractie.²³⁹ Hij werd dan ook niet vermeld toen hertog Willem IV op 23 mei 1350 een verbond sloot met zijn

²³¹ Beschrijving: 1. omschrift: *S·DANIEL·VAN·DE·R·MERWEDE·

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een schuingeplaatst gotisch schilt, waarboven een afgewende helm geplaatst tussen twee klimmende leeuwen als houders, met als helmteken vermoedelijk een toernooihoed versierd met een bol, alles gevat in een opgerekte rondboogvierpas.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.

²³² Van Bavel, Oorkonden Berne, no. 408, d.d. 8-11-1382.

²³³ Korteweg, Rechtsbronnen, no. 183, d.d. 24-2-1389; Kort, Leenkamer Altena, blz. 175 (leen 1) en 184 (leen 11).

²³⁴ Kort, Falend goederenbeheer, blz. 280.

²³⁵ Kort, Leenkamer Altena, blz. 185 (leen 13).

²³⁶ Lenselink, Van der Merwede, blz. 15.

²³⁷ Van Helmont, Wapenboek Gelre, blz. 56; Lenselink, Van der Merwede, blz. 32 (transcriptie van dit lofdicht).

²³⁸ Lenselink, blz. 14; Van Helmont, Wapenboek Gelre, blz. 56.

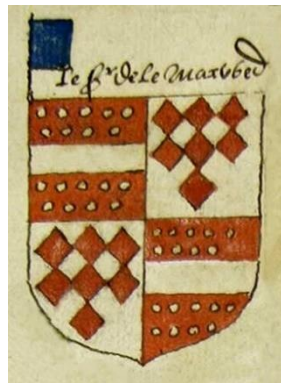
²³⁹ Lenselink, Van der Merwede, blz. 32. Transcriptie van het lofdicht.

aanhangers, de kabeljauwse partij, tegenover de hoekse partij.²⁴⁰ Het wapen van heer Daniel VI van der Merwede wordt door Van Helmont als volgt omschreven: ‘de gu. à la fasce d’arg. acc. d’une semé de besants d’or. C: un chapeau d’arg. sommé d’un boule aux armed’.²⁴¹

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel VII van der Merwede*, heer van der Merwede, nam deel aan de veldtocht naar Kuinre in Friesland 1396,²⁴² en het beleg van Gorinchem 1402, beide gebeurtenissen zijn gememoreerd door de Heraut Beyeren met de wapenschilden van de deelnemers (afb. 15), overl. 1403, tr. *Margaretha van Heynen* (*Haynin/Hénin*, ook *Hénin-Liétard*). Zij tr. 1e Lodewijk van Praat, heer van Moerkerke.²⁴³

Afb. 15. Het wapenschild met banier van Daniel VII van der Merwede, links tijdens de slag bij Warns 1396 en rechts bij het beleg van Gorinchem 1402.²⁴⁴

2. *Aleid van der Merwede*, overl. na 8 mei 1400, tr. (voor 1 september 1379) *Willem van Kronenburg*,²⁴⁵ vermeld 1362-1397, kastelein van Heuden (1388),²⁴⁶ overl. tussen 1 maart 1397 en 24 mei 1397, zn. van Heer Claas van de Gheyne. Hij tr. 1^e (november 1362) Elisabeth van Heemskerk, dr. van Hendrik van Heemskerk.

3. *Machteld van der Merwede*, overl. 1421, tr. *Gerrit, heer van Vliet*,²⁴⁷ heer van Hoenkoop, ridder, overl. voor 31 mei 1404, zn. van Gerard van Vliet en Maria van Culemborg.

4. *Aernout van Stein*, nam deel aan de veldtocht naar Kuinre in Friesland 1396 (afb. 16),²⁴⁸ overl. 1425, tr. *Catharina van den Berghe*.

²⁴⁰ Van Mieris II, blz. 778, d.d. 23-5-1350.

²⁴¹ Van Helmont, Wapenboek Gelre, blz. 195 (afbeelding) en blz. 338 (beschrijving).

²⁴² Den Hertog, Wapenserie, blz. 13 (naam) en 17 (wapen).

²⁴³ J. Gaillard, *Bruges et le Franc*. Band 3 (Brugge, 1859), blz. 60. Het geslacht van Praet, Seigneurs de Moerkerke. Vriendelijke mededeling K. Padberg Evenboer.

²⁴⁴ Koninklijke Bibliotheek inv.nr. 79 K 16, Wapenboek Beyeren, blz. 38 en 62.

²⁴⁵ Dek, Graven van Holland, blz. 45.

²⁴⁶ Van Mieris III, blz. 490, d.d. 14-7-1388.

²⁴⁷ Witter van Hoogland, Ridderhofsteden-5, blz. 237.

²⁴⁸ Den Hertog, Wapenserie, blz. 13 (naam) en 32 (wapen).

Afb. 16. Het wapenschild van Arnout van Stein tijdens de slag bij Warns 1396.²⁴⁹

5. *Jan, heer van Limpurg*, vermeld 1400.

2. *Johanna van der Merwede*, overl. voor 14 december 1395, tr. (kort vóór of in 1352) *Jan van den Poel*,²⁵⁰ knaap, ridder (1351), vermeld 1330-1392, schout van Geertruidenberg (1351), kastelein van Teylingen (1355), baljuw van Delfland en Schieland (1355-1357), baljuw van Henegouwen (1367), baljuw van Amstelland en Waterland, overl. 1395, bastaardzoon van Willem III, graaf van Holland en Henegouwen, bij Geertruid (Trude), dochter van Boudewijn van den Poele.

Uit dit huwelijk:

1. *Aleid van den Poel*, overl. na 4 juli 1391, tr. (voor 10 juni 1387) *Willem van Drimmelen*, heer van Drimmelen, zn. van Jan van Drimmelen en Clemeynse van Duivenvoorde.
 2. *Daniel van den Poel*, heer van Raamsdonk (1382), sneuvelde in de slag bij Othee (tegen de Luikenaren) 23 september 1408, tr. (voor 11 juni 1393) *Janna van Spinoet* (*Sprymont*).
 3. *Dirk van den Poel*, vermeld 1395, overl. na 15 juni 1429.
 4. *Mr. Jan van den Poel*, vermeld 1392, overl. kort voor 1410.
 5. *Gijsbert van den Poel*, vermeld vanaf 1395, kastelein van Geertruidenberg (1399), schout van Geertruidenberg (1400), overl. tussen 1 mei 1429 en 25 september 1430, tr. (voor 31 januari 1404) *Sophia Utenham*, overl. na 25 september 1430, dr. van Hendrik Utenham en Clasina van Houweningen.
3. *Willem (die Bot) van der Merwede*, knaap (1358), ridder (1366), heer van Muilkerk, vermeld 1358-1380, overl. tussen 10 maart 1380 en 29 maart 1380, tr. 7 juli 1358 (huwelijkscontract) *Petronella de Cock van Neerijnen*, vrouwe van Houweningen, vermeld 1358-1389, overl. tussen 4 maart 1389 en 27 augustus 1391, dr. van Gijsbert de Cock van Neerijnen en Oede (Goede) Utenhamme.²⁵¹

Hij is beleend na 'broederscheiding' met het ambacht van Muilkerk en de tienden.²⁵² De broederdeling zal vermoedelijk plaatsgevonden hebben na het overlijden van zijn vader (1345) en het aangaan van zijn huwelijk (1358).

²⁴⁹ Koninklijke Bibliotheek inv.nr. 79 K 16, Wapenboek Beyeren, blz. 38 en 62.

²⁵⁰ Dek, Graven van Holland, blz. 42-43; Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 566.

²⁵¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 171, blz. 675.

²⁵² Kort, Leenkamer Merwede, blz. 10 (leen 7).

Op 7 juli 1358 zijn de huwelijkse voorwaarden opgesteld tussen Willem die Bot van der Merwede, knaap, en Nelle de Cock van Neerijnen,²⁵³ waaraan zijn zegel hangt (afb. 17). De huwelijkse voorwaarden zijn mede bezegeld door zijn neven Daniel van Tolloysen (Vb. sub. 1) en Jan van der Merwede Florisz. (Vc. sub. 1).

Afb. 17. Zegel van Willem die Bot van der Merwede, knaap (1358).²⁵⁴
(Gelderarchief, foto auteur)

Vanaf 1361 kreeg heer Willem van der Merwede jaarlijks 100 pond uitbetaald, die zijn broer heer Daniel van der Merwede uit zijn grondbezit te Oud-Heusden beurde.²⁵⁵ Op 16 mei 1362 verklaarde Willem van der Merwede dat Jan van Veen Peterszoon van Giesen geen nadeel zal ondervinden van zijn belofte voor hem een bedrag van 16 pond groot bij schepenakte van Woudrichem te betalen.²⁵⁶

Heer Willem van der Merwede deelde geregeld in de vrijgevigheid van Jan van Blois, die zijn relaties jaarlijks reigers ten geschenke deed. Zo ontving hij in de jaren 1366, 1367, 1369, 1370, 1371 en 1375 bij elkaar 41 reigers.²⁵⁷ Op 7 oktober 1366 wordt o.a. aan heer Willem van der Merwede, ridder, verzocht uitspraak te doen in de geschillen tussen Sweder van Abcoude, heer van Gaasbeek, Putten en Strijen, en Peter- en Boudijn van Roden, gebroeders, over hun heerlijkheden.²⁵⁸ In 1368 blijkt heer Willem van der Merwede slotvoogd van Geertruidenberg te zijn.²⁵⁹

Op 1 oktober 1374 ondersteunt Willem van Drongelen, ridder, heer van Eethen en Meeuwen, zijn zwager heer Willem van der Merwede, ridder, om eventueel Jan van

²⁵³ Gelderarchief, Archief huizen Waardenburg en Neerijnen inv.nr. 538-1, d.d. 7-7-1358. Transcriptie (bijlage no. 7).

²⁵⁴ Beschrijving: 1. omschrift: [S·WI]LMVS·DIE·BÖ·V·DER·\$W[E]
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in accoladeachtige sierboog.
4. wapen: een dwarsbalk, beladen met een bot, vergezeld boven van 9 (5, 4) en onder van 6 (3, 2, 1) bollen.

²⁵⁵ Hoppenbrouwers, Middeleeuwse samenleving, blz. 344.

²⁵⁶ NA, Collectie Handschriften, 3^e afdeling, inv.nr. 505, d.d. 10-3-1380.

²⁵⁷ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 140 (1366: 7), 141 (1367: 6), 142 (1369: 6), 144 (1370: 6), 145 (1371: 8) en 150 (1375: 8).

²⁵⁸ Unger, Regesten Rotterdam, no. 898, d.d. 7-10-1366.

²⁵⁹ Ramaer, Geografisch geschiedenis, blz. 61.

Beheer in verband met de invordering van 800 pond in rechte aan te spreken.²⁶⁰ Willem van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen, is op 29 april 1375 borg voor Willem van der Merwede.²⁶¹ Op 14 november 1375 stelt hertog Albrecht orde op zaken met betrekking tot het maken en het onderhoud van de dijken in de Groote Waard. Onder de ambachtsheren die dat aangaan wordt o.a. heer Willem van der Merwede genoemd.²⁶²

In een stuk van 7 februari 1377 wordt 18 heren opgesomd, die ambachtsheren zijn in de Groote Waard. Hieronder wordt o.a. vermeld Willem van der Merwede, heer van Muilkerk.²⁶³ Nog in dat zelfde jaar blijkt dat Willem van der Merwede, ridder, doodslag heeft begaan aan heer Dirk van Houweningen.²⁶⁴

Hertog Albrecht, ruwaard van Holland, gaat op 16 mei 1379 een verdrag met Hugeman van Strijen, heer van Zevenbergen, aan over het bedijken van de gors 'Overdraage', en het gebruik van 2.000 gemet moerland in de Groote Waard van Zuidholland, waarbij aanwezig is als ambachtsheer heer Willem van der Merwede.²⁶⁵ Willem van der Merwede, ridder, beleent op 10 maart 1380 zijn neef, Jan van Veen Pieterszoon van Ghiessen, met 3 morgen land, gelegen 'an die Dussen in 't Smildenhoeve' en schenkt hem de manschap van dit land.²⁶⁶ Een tekening van zijn zegel (afb. 15) bij de akte wijkt af van zijn eerdere zegel uit 1358 (afb. 18).

Afb. 18. Tekening van het zegel van Willem van der Merwede, ridder (1380).²⁶⁷

Op 28 maart 1380 verklaart Nelle van Houweningen, weduwe van Willem van Merwede, en Daniel VI van der Merwede, als oom van de nagelaten kinderen, dat Jan van Veen Petersz. van Ghiessen een goed bewijs en rekening heeft gedaan van zijn

²⁶⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 6, d.d. 1-10-1374. Transcriptie (bijlage no. 10).

²⁶¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 9-9v, d.d. 29-4-1375. Transcriptie (bijlage no. 11).

²⁶² Van Mieris III, blz. 316-317, d.d. 14-11-1375.

²⁶³ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 76-77.

²⁶⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 6, d.d. 1377. Transcriptie (bijlage no. 13).

²⁶⁵ Van Mieris III, blz. 350-352, d.d. 16-5-1379.

²⁶⁶ NA, Collectie Handschriften, 3^e afdeling, inv.nr. 508, d.d. 10-3-1380; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 25, d.d. 10-3-1380. Transcriptie (bijlage no. 15).

²⁶⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S·WILLEM·VANDER·MERWEDE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een schuingeplaatst halfroond schild, waarboven een afgewende helm met als helmteken vermoedelijk de hals en kop van een zwaan met opgeheven vleugels, alles gevat in een opgerekte rondboogvierpas.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 9 (5:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.

rentmeesterschap die hij gedurende het leven van heer Willem van der Merwede heeft uitgevoerd.²⁶⁸ Met een tekening van het zegel van Nelle van Houweningen (afb. 19).

Afb. 19. Tekening van het zegel van Pieterella, vrouwe van Houweningen (1380).²⁶⁹

Kennelijk is de moeder van Pieterella al eerder beleend geweest met het (lage) gerecht Houweningen, want op 18 juni 1386 wordt de dochter van de vrouwe van Houweningen gesommeerd haar goed niet te versterven. Op 4 maart 1389 wordt gememoreerd dat Nelle, vrouwe van Houweningen, is beleend, bij dode van Oda, haar moeder.²⁷⁰

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna (Jan) van der Merwede*,²⁷¹ vrouwe van Muilkerk, beleend met de grove en smalle tienden van Zevenhuizen (1386), tr. 1^e (tussen 29 juli 1386 en 27 augustus 1391) *Walraven van Heukelum van Acquoy*,²⁷² vermeld 1376-1405, overl. na 1407, zn. van Otto van Heukelom, heer van Acquoy,²⁷³ tr. 2^e (voor 20 april 1411) *Johan van Herlaer en Merwijk*.²⁷⁴

Op 29 juli 1386 verklaart Hendrik van den Rijn, abt van Sint Paulusabdij, in erfleen te hebben gegeven aan jonkvrouw Johanna, dochter van heer Willem van der Merwede, ridder, geassisteerd met Gerrit van den Massche Timansz., haar gekozen voogd, de grove en smalle tienden van Zevenhuizen, zoals heer Willem die in leen had.²⁷⁵ Vervolgens wordt op 27 augustus 1391 'jonffrouw Jan van de Merwede', vrouw van Walraven van Acquoy, beleend met de goederen, gelegen in het land van Heusden, die heer Willem van der Merwede hield en waarop 'vrouw Nella van Houweningen haer lijftocht an houdende is, duerende een jaer en dach na volgende Nellen doit voirsegt'.²⁷⁶

²⁶⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 25, d.d. 29-3-1380. Transcriptie (bijlage no. 16).

²⁶⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S-PIE/TERNELLE-VROU/VAN-HOUWE/NINGHE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfrond schild gevat in spitsboogdriepas, geplaatst op een rondboogdriepas, versierd met ornamenten.

4. wapen: gedeeld: I. een dwarsbalk, vergezeld boven van 8 (4:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen; II. drie palen van vair met in het schildhoofd drie hamers naast elkaar.

²⁷⁰ Kort, Leenkamer Altena, blz. 201 (leen 47).

²⁷¹ Werkgroep Middeleeuwse Vorstenkwartieren, Carolus Magnus, in: *Gens Nostra* jrg. 46 (1991), blz. 632-633.

²⁷² Dek, Van Arkel, kolom 326.

²⁷³ B. de Keijzer, De waarde van de 'Karel de Grote' nummers, in: *Gens Nostra* jrg. 48 (1993), blz. 547-551.

²⁷⁴ Ons Voorgeslacht 1967, blz. 43-43.

²⁷⁵ Unger, Regesten Rotterdam, no. 898, d.d. 7-10-1366.

²⁷⁶ Dek, Van Arkel, kolom 289.

Arnout, abt van Sint Paulusabdij, verklaart op 26 mei 1407 in erfleen te hebben gegeven aan jonkvrouw Johanna, echtgenote van Walraven van Acquoy, dochter van heer Willem van der Merwede, ridder, de tienden, gelegen Zevenhuizen, op gelijke wijze als heer Willem, ridder, die heeft gehouden.²⁷⁷ Op 10 september 1407 doet graaf Willem uitspraak in het geschil tussen de poorters van de stad Gouda en de lieden van het dorp Zevenhuizen, enerzijds en jonkvrouw Johanna van der Merwede, vrouw van Walraven van Acquoy, en Jan van Hodenpijl, anderzijds. De kwestie is ontstaan door de landen, die uitgedolven waren, en daardoor de tiend-opbrengsten omlaag zijn gegaan. Voortaan zullen de poorter van Gouda en de lieden van Zevenhuizen van elke last die zij delven één Hollandse groot betalen aan Jonkvrouw Johanna, voor 3/4e deel, en Jan, voor 1/4e deel, en dat de laatst genoemden jaarlijks de turf zullen doen laten meten.²⁷⁸ Op 24 februari 1413 werd Jan van Herlaar voor zijn vrouw Jan(ne) van der Merwede, beleend met het ambacht van Muilkerk en de tienden, zoals heer Willem van der Merwede hield van heer Daniel van der Merwede, in broederscheiding.²⁷⁹

Bastaard:

2. *Daniel van der Merwede*, won. in het huis 't Gulden Hoofd te Dordrecht (1423), pacht het ambacht Dubbeldam (1430).

Op 13 augustus 1423 wordt er een verdrag gesloten tussen de landslieden van Altena en hertog Jan van Beieren, etc. over het bedijken van de Groote Waard. Indien iemand zich niet aan gestelde voorwaarden houdt zal hij in leistung gaan binnen de stad Dordrecht in het huis 't Gulden Hoofd, waar Daniel, heer Willemszoon van der Merwede, bastaard, woont.²⁸⁰ Philips, hertog van Bourgondië, bevestigt op 4 april 1430 de verpachting van het ambacht Dubbeldam aan Daniel, bastaard van Heer Willem van der Merwede, voor 4 Beierse gulden per jaar.²⁸¹

4. *Hadewich van der Merwede*, vermeld 1375, 1376,²⁸² overl. voor 1 juli 1394 tr. 1^e *Willem van Drongelen*, heer van Drongelen, Eethen en Meeuwen,²⁸³ ridder (1367), vermeld 1364-1374,²⁸⁴ overl. voor 17 september 1375, zn. van Jan van Drongelen (IIIe, sub. 3), tr. 2^e *Willem van Zevenbergen*.

Heer Willem van Drongelen kreeg jaarlijks van Jan van Blois reigers ten geschenke. Zo ontving hij in de jaren 1367, 1369, 1370, 1374 en 1375 bij elkaar 40 reigers.²⁸⁵ Op 17 september 1375 geeft Hadewich van der Merwede, vrouwe van Drongelen, samen met Aernt van Drongelen, als voogd over haar kinderen, een machtiging aan Jan van Veen Pietersz. van Giessen om haar zaken te behartigen.²⁸⁶ Met een tekening van haar zegel (afb. 20).

²⁷⁷ Unger, Regesten Rotterdam no. 1682, d.d. 26-5-1407.

²⁷⁸ Unger, Regesten Rotterdam no. 1699, d.d. 10-9-1407.

²⁷⁹ Kort, Leenkamer Merwede, blz. 10 (leen 7).

²⁸⁰ Van Mieris IV, blz. 694, d.d. 13-8-1423.

²⁸¹ Van Mieris IV, blz. 973, d.d. 4-4-1430 (Paasstijl: 1429, opten vierden dach van Aprille na den loop van onse hoeve).

²⁸² Taxandria jrg. 16 (1909), blz. 300-301.

²⁸³ Kort, Leenkamer Heusden, blz. 357-358 (leen 50), 364 (leen 56), 428 (leen 110).

²⁸⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 173, blz. 833.

²⁸⁵ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 141 (1367: 6), 142 (1369: 8), 144 (1370: 8), 149 (1374: 8) en 150 (1375: 10).

²⁸⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 24v-25, d.d. 17-9-1375. Transcriptie (bijlage no. 12).

Afb. 20. Tekening van het zegel van Hadewich van der Merwede, vrouwe van Drongelen (1375).²⁸⁷

Op 1 juli 1394 blijkt dat Jan van Drongelen het lage gerecht van Drongelen had belast met een lijftocht voor Isabella, dochter van heer Willem van Zevenbergen, zuster van Jan van Drongelen, met 50 schilden na het overlijden van Hadewig van de Merwede, gehuwd met heer Willem van Zevenbergen, Jans moeder.²⁸⁸

Het Hof van Holland heeft op 2 juni 1439 uitspraak gedaan in verband met een geschil tussen Willem van der A, zoon van Floris van der A, enerzijds en heer Dirk van der Merwede, als bezitter (na koop) van de heerlijkheid Eethen en Meeuwen, de vrouwe van Langerak, de vrouwe van Drongelen, en haar (stief)dochter, de vrouwe van Kronenburg, anderzijds over een erfelijke rente die Jan van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen, zijn oom, had vermaakt aan jonkvrouw Isabella, dochter van Willem van Zevenbergen, zijn (stief)zuster, moeder van Willem van der A.²⁸⁹

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan van Drongelen*, heer van Eethen en Meeuwen, tr. 1^e 17 oktober 1376 (huwelijkscontract beiden nog minderjarig)²⁹⁰ *Kerstine van Boxtel*, dr. van Willem van Boxtel, tr. 2^e *Maria Jansdr. van Schoonhoven*, vrouwe van Drongelen (1439).

Uit het eerste huwelijk:

1. *Henrica van Drongelen*.

2. *Catharina van Drongelen*, tr. *Jan van Kronenburg*,²⁹¹ heer van Kronenburg en Loenen, kastelein van Heusden, raadsheer van hertog Albrecht, tesorier-zegelbewaarder van Willem VI (1411), overl. tussen 25 augustus 1423 en 1425, zn. van Willem van Kronenburg en Elisabeth van Heemskerk.

²⁸⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S-HADEWICH·VAN·D-MERWEDE·VĀ·D-DRÖNG
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild met als schildhouders twee honden.
4. wapen: gedeeld: I. een rad; II. een dwarsbalk, vergezeld boven van 8 (4:4) en beneden van 6 (3:2:1) bollen.
5. in de tekening zijn boven in het schild 3 bollen i.p.v. 4 bollen te zien, maar dat zal te wijten zijn aan een onzuiverheid in de schetsmatige weergave van het zegel.

²⁸⁸ Kort, Leenkamer Heusden, blz. 357-358 (leen 50).

²⁸⁹ R.W.G. Lombarts e.a., *Memorialen van het Hof (den Raad) van Holland, Zeeland en West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa*, dl. VI (Leiden, 1982), no. 80, d.d. 2-6-1439.

²⁹⁰ Taxandria jrg. 16 (1909), blz. 300-301.

²⁹¹ Dek, Graven van Holland, blz. 45.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Hadewich van Drongelen*, tr. *Rase van Borchove*.

2. *Sophia van Drongelen*, verbleek vanaf 1357 in de abdij Rijnsburg, non (1357), priorin (1379), abdis (1392-1396), overl. 1396.²⁹²

3. *Johanna van Drongelen*, won. in Oegstgeest nabij de Abdij Rijnsburg 10 november 1428, overl. tussen 2 juni 1439 en 15 oktober 1442, tr. *Gijsbert van Langerak*,²⁹³ heer van Langerak en half-Nieuwpoort, ridder (1371), vermeld 1371-1398, overl. tussen 3 mei 1398 en 13 juni 1400, zn. van Jan van Langerak, heer van Langerak en half-Nieuwpoort, en (...) van Heukelom. Hij tr. 1^e Margaretha van Blois, bastaarddochter van Jan van Châtillon, graaf van Blois, heer van Schoonhoven en Gouda, enz.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Ysabeel van Zevenbergen*, tr. *Floris van der Aa*.

V-b. *Dirk van der Merwede*, vermeld 1320-1333, overl. tussen 29 juni 1333 en 1345, tr. *Ghodilt van Noordeloos*, vermeld 1333, dr. van Ricout van Noordeloos, heer van Tolloysen, en (Agnes) van Tolloysen.

Op 6 augustus 1320 erkent 'Theodoricus filius, dni. Danielis de Merwede, militis,' van het kapittel Sint Pieter de helft van de tiend van Eemkerk, zoals wijlen 'Ricold van Nordeloos' het hield, waarvan de andere helft in leen wordt gehouden door 'domina Beatrix de Putten et de Streyen', in lijfpacht te hebben ontvangen. Omdat Dirk voornoemd nog geen zegel heeft, zegelen voor hem heer Jacob, 'decani maioris ac offic', en zijn vader, heer Daniel van der Merwede, ridder.²⁹⁴

Afb. 21. Zegel van Dirk van der Merwede, knaap (1333).²⁹⁵
(Foto H. den Hertog)

²⁹² Hüffer, Abdij Rijnsburg-1, blz. 98-101.

²⁹³ De Keijzer, Langerak-1, blz.58.

²⁹⁴ HUA, Archief Kapittel St. Pieter, inv.nr. 252-1, d.d. 6-8-1320; Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 5, fol. 132v-133, d.d. 6-8-1320 (1320, feria quarta post dien B. Petri ad vincula).

²⁹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: [-]ERICI·DE·MERWEDE

2. kenmerken: rond, ca. ... mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild, gevat in een eenvoudige sierlijst van streepjes.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld linksboven vermoedelijk van een klimmende leeuw en rechtsboven van 4 (2:2) en onder van 6 (3:2:1) bollen.

Dirk van der Merwede, ridder, geeft op 12 oktober 1331 aan het klooster Ter Lee alle goederen en erfenis, die hij of zijn nakomelingen van zijn tante Bertraet van Alkemade mocht aankomen, onder voorwaarde van opneming in de broederschap van hem en zijn vrouw, Ghodilt van der Merwede, en van gedenken van hun jaargetijden, als ook van zijn ouders, in de wijnrente.²⁹⁶ Op 29 juni 1333 geven Daniel, ridder, Dirk en Floris, zoons van Daniel van der Merwede, en hun vrouwen Johan, Ghodilt en Volkwijf, aan de abdis en het convent van Leeuwenhorst goederen, etc.²⁹⁷ Met drie uithangende zegels w.o. die van Dirk van der Merwede (afb. 21).

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel van Tolloysen*, heer van Tolloysen, knaap (1350), ridder (1355), vermeld 1345-1366, overl. tussen 27 juli 1366 en 15 augustus 1366.

In een ongedateerde lijst van leenmannen van de heren Van Voorne komt voor: 'Daniel van Toeloyse (met) 2 hofsteden tot Dordrecht aan beide zijden van het water'.²⁹⁸ Het is aannemelijk op basis van de andere in de lijst genoemde leenmannen dat de inschrijving van 1345 dateert. In dat geval is zijn vader voor 1345 overleden.

Rechter, schepenen, raad en poorters van Dordrecht verklaren in 1345 zich verbonden te hebben en overeengekomen te zijn, dat zij elkaar schadeloos zullen houden, helpen dragen en te hulp komen, indien iemand van hun bemoeilijkt mocht worden in verband met en het vonnis uitgesproken tegen Jan Symonsz. van Bysant, meester Clays Stuuc en Jacob Deysenzoon, en dientengevolge de verbanning van ze.²⁹⁹ Bezegeld door o.a. Daniel van Tolloysen (zegel verloren).

Op 5 april 1347 wordt Daniel van der Merwede Dircksz., neef van de leenheer, beleend met de helft van een tiende, gelegen in Voornsaterwaard.³⁰⁰ Door hertog Willem IV werd op 23 mei 1350 een verbond gesloten met zijn aanhangers, de kabeljauwse partij w.o. genoemd Daniel van Tolloysen, knaap, tegenover de hoekse partij.³⁰¹ Op 22 juni 1350 worden de huwelijksvoorwaarden opgesteld van Simon van Teylingen en Berta van Montfoort, waarbij als o.a. als borgen worden genoemd Daniel van der Merwede (Va, sub. 1), Daniel van Tolloysen en Jan van der Merwede Lodewijksz. (Ve).³⁰²

Hertog Willem belooft op 23 mei 1351 de edelen en steden niets van de goederen of inkomsten van het land te zullen vervreemden, waarbij o.a. Daniel van Tolloysen, knaap, aanwezig was.³⁰³ Op 6 maart 1355 wordt Daniel van Tolloysen, neef van de leenheer, met zijn leen vermeld.³⁰⁴ Graaf Willem V belooft op 3 april 1355 de stad Dordrecht te ontheffen en schadeloos te houden van enig geld die aan hem is verstrekt. In aanwezigheid van 'Dominis de Merwede, Sijmone de Teylinghen, Daniele de Tolloysen, militibus'.³⁰⁵ Graaf Willem V verenigt op 27 januari 1356 'Gommerkerspel' met Enkhuizen en geeft hen dezelfde voorrechten en handvesten als Medemblik. Als

²⁹⁶ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 100^a, d.d. 12-10-1331; Lenselink, Van der Merwede, blz. 39.

²⁹⁷ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 110, d.d. 29-6-1333; Lenselink, Van der Merwede, blz. 39.

²⁹⁸ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 523.

²⁹⁹ SAD, Dordrecht Stadsarchieven grafelijk tijd, inv.nr. 196, d.d. 1345.

³⁰⁰ Kort, Leenkamer Strijen, blz. 52 (leen 40B).

³⁰¹ Van Mieris II, blz. 778, d.d. 23-5-1350.

³⁰² HUA, HHA Montfoort inv.nr. 152, d.d. 22-6-1350. De zegels zijn niet meer aanwezig.

³⁰³ Van Mieris II, blz. 795, d.d. 23-5-1351.

³⁰⁴ Kort, Leenkamer Strijen, blz. 52 (leen 40B).

³⁰⁵ Van der Wall, Handvesten, blz. 226.

getuigen worden in de oorkonde, verleden te Dordrecht, o.a. genoemd Daniel VI van der Merwede en Daniel van Tolloysen, ridders.³⁰⁶ Op 4 april 1356 wordt door graaf Willem V privileges en handvesten aan Enkhuizen gegeven, waarbij o.a. Daniel VI van der Merwede en Daniel van Tolloysen worden vermeld.³⁰⁷

Hertog Willem geeft op 26 maart 1357 aan Monnikendam dezelfde vrijheden en poortrecht als Medemblik, w.o. genoemd Daniel VI van der Merwede en Daniel van Tolloysen, ridders.³⁰⁸ Op 7 juli 1358 zijn de huwelijksvoorwaarden opgesteld tussen Willem die Bot van der Merwede, knaap, en Petronella de Cock van Neerijnen, bezegeld door o.a. Daniel van Tolloysen (afb. 22).³⁰⁹

Afb. 22. Zegel van Daniel van Tolloysen, knaap (1358).³¹⁰
(Geldersarchief, foto auteur).

Heer Daniel van Tolloysen wordt op 26 augustus 1360 na het overlijden van heer Gerard van Herlaar beleend met een tiende op Oud Giessen bij koop voor een bedrag van 804 oude schilden. Hiervoor diende hij op de Hoge Woerd bij Rijsenburg en ging in leistung op het huis te Giessen. De leenheer blijft hem uiteindelijk nog 5.400 oude schilden schuldig.³¹¹

Op 30 april 1365 stelt Simon van Teylingen, ridder, de lijftocht voor zijn vrouw Haze, zuster van Willem van Naaldwijk, vast op 150 pond Hollands per jaar., waarbij als getuige o.a. optreedt heer Daniel van Tolloysen.³¹² De heer van Culemborg draagt op 27 juli 1366 zijn deel van het gerecht Jaarsveld op aan hertog Albrecht, ruwaard, die op zijn beurt Otto, heer van Arkel, ermee beleende, waarbij als leenmangetuige heer Daniel van Tolloysen aanwezig is.³¹³ Hij is voor 15 augustus 1366 overleden toen zijn gelijknamige zoon vanaf dat moment in de oorkonden voorkomt.

³⁰⁶ Van Mieris II, blz. 826-827, d.d. 27-1-1356.

³⁰⁷ Van Mieris II, blz. 851-855, d.d. 4-4-1356 (Paasstijl: 1355, eerste maandag nae den Sondagh dat men singht Laetare).

³⁰⁸ Van Mieris II, blz. 866, d.d. 26-3-1357 (Paasstijl: 1356, de eersten Sonnendaechs nae onder Vrouwendach annunciato).

³⁰⁹ Gelderarchief, Archief huizen Waardenburg en Neerijnen inv.nr. 538-1, d.d. 7-7-1358.

³¹⁰ Beschrijving: 1. omschrift (verm.): [S.DANEL/V]A[N.TO]Y/LOS[EN]

2. kenmerken: rond, ca. 18 mm, bruine was, beschadigd (vooral de rand).

3. zegelbeeld: een gotisch schild bevat in een spitsboogdriepas met gotische ornamenten, geplaatst op een omgekeerde rondboogdriepas.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, waarboven een barensteel van drie hangers, vergezeld boven van 7 (4:3) en onder van 6 (3:2:1) bollen.

³¹¹ Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 24-25 (leen 15).

³¹² De Nederlandsche Leeuw jrg. 5 (1939), kolom 425-426.

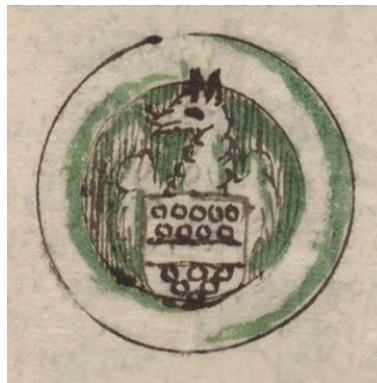
³¹³ Van Mieris III, blz. 192, d.d. 27-7-1366.

Kind:

1. *Daniel van Tolloysen*, heer van Tolloysen, Giessen (1373), knaap (1366), ridder (1368), vermeld 1366-1388, overl. tussen 14 juli 1388 en 2 maart 1389, tr. (lijftocht 31 mei 1384)³¹⁴ *Elisabeth van Kronenburg*,³¹⁵ overl. 1 oktober 1432, dr. van Willem van Kronenburg en Elisabeth van Heemskerk.³¹⁶ Zij tr. 2^e (1392) Floris van Alkemade,³¹⁷ vermeld 1367-1422, baljuw en kastelein op het huis te Heemskerk, zn. van IJsbrand van Alkemade en Aleid van Poelgeest.

Op 15 augustus 1366 is een verdrag opgesteld tussen verschillende ambachtsheren w.o. Daniel, heer Danielsz. van Tolloysen, knaap, over een nieuwe waterschap in hun landen, gelegen in Zuidholland.³¹⁸ Op dezelfde dag geeft Herbaren, heer van Liesveld, aan enige heren, w.o. heer Daniel van Tolloysen, knaap, een uitwatering door zijn land, bekrachtigd door hertog Albrecht, ruwaard.³¹⁹ Op 15 december 1368 scheldt Daniel van Tolloysen, ridder, een schuld kwijt.³²⁰ Met een tekening van zijn beschadigde zegel (afb. 23). Mogelijk in het zelfde jaar wordt hij, ridder zijnde, vermeld met het leen van zijn vader.³²¹

Afb. 23. Tekening van het zegel van Daniel van Tolloysen (1368).³²²

Heer Daniel van Tolloysen kreeg evenals zijn andere familieleden jaarlijks van Jan van Blois reigers toebedeeld. Zo ontving hij in de jaren 1369, 1370 en 1371 bij elkaar 18 reigers.³²³ Op 27 oktober 1373 worden heer Daniel van Tolloysen en Daniel, zijn zoon, beleend bij overdracht door de heer van Gennep met diens deel van het ambacht Giessen, gelegen tussen Sliedrecht en Peursum.³²⁴

³¹⁴ Kort, Grafelijk lenen Alblasserwaard, blz. 25 (leen 15).

³¹⁵ Dek, Graven van Holland, blz. 45.

³¹⁶ Van Mieris III, blz. 261, d.d. 9-9-1371.

³¹⁷ Kort, Van Alkemade-3, kolom 229-231.

³¹⁸ Van Mieris III, blz. 192-193, d.d. 15-8-1366.

³¹⁹ Van Mieris III, blz. 195, d.d. 15-8-1366.

³²⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 35-35v, d.d. 15-12-1368 (1368, des vrijdaechs na St. Luciendach). Transcriptie (bijlage no. 8).

³²¹ Kort, Leenkamer Strijen, blz. 52 (leen 40B).

³²² Beschrijving: 1. omschrift: [-]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd (vooral de rand).

3. zegelbeeld: een half rond schild met als schildhouder een niet nader te bepalen dier.

4. wapen: een (smalle) dwarsbalk, vergezeld boven van 7 (4:3) en onder van 6 (3:2:1) bollen.

³²³ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 143 (1369: 6), 144 (1370: 6) en 146 (1371: 6).

³²⁴ Kort, Grafelijk lenen Alblasserwaard, blz. 22 (leen 12).

In een akte van 7 februari 1377 worden 18 heren opgesomd, die ambachtsheren zijn in de Groote Waard, w.o. Daniel van Tolloysen.³²⁵ Hertog Albrecht, ruwaard van Holland, gaat op 16 mei 1379 een verdrag met Hugeman van Strijen, heer van Zevenbergen, aan over het bedijken van de gors 'Overdraage', en het gebruik van 2.000 gemet moerland in de Groote Waard van Zuidholland, waarbij aanwezig is als ambachtsheer Daniel van Tolloysen.³²⁶ Otto, heer van Arkel, en Willem van Brederode, scheiden en delen op 8 december 1382 het dorp en ambacht Giessen met toestemming van hertog Albrecht, ruwaard. De handvesten, die het gemene ambacht toebehoren, zijn door Daniel van Tolloysen aan hun overhandigd en worden daarna opgeborgen in een kist in het klooster van de Kartuijzers te Geertruidenberg.³²⁷

Op 14 juli 1388 wordt er een grensscheiding gemaakt tussen Holland en Brabant w.o. aanwezig Daniel van Tolloysen, ridder.³²⁸ Op 2 maart 1389 kocht Godschalk van Brakel voor Geertruida, dochter van Reinout Jan Minnebodes, zijn vrouw, na het overlijden van heer Daniel van Tolloysen, voor 50 groten met behoudt van de lijftocht voor Elisabeth, weduwe van heer Daniel van Tolloysen, de tiende op Oud-Giessen.³²⁹ Na zijn overlijden werd op 24 april 1389 zijn neef, Dirk van der Merwede, beleend met het ambacht Tolloysen.³³⁰

2. *Ricout van Noordeloos (Tolloysen)*, kanunnik te Geervliet, had een schroodambacht in leen van Dordrecht (1360),³³¹ overl. 1 februari 1369.³³²
3. *Beatrix van der Merwede*, tr. (lijftocht 15 december 1352) *Jan van Noordeloos*,³³³ heer van Pendrecht, knaap (1350), ridder (1351), vermeld 1347-1355, raad van Willem V (1351-1355), baljuw van Zuidholland (1351-1352), overl. 1355, zn. Jan I van Arkel (Jan van Noordeloos), heer van Noordeloos, en Kunigonde van Zoelen.
4. (...) *van der Merwede*, tr. *Hendrik van Waes*, schepen (1358-1364), burgemeester (1366) van Dordrecht, ontving van Jan van Blois 4 reigers in 1367.³³⁴

Uit de leenkamerrepertoria valt vast te stellen dat er een familierelatie moet zijn tussen Dirk van der Merwede, zoon van Hendrik van Waes, en Herman Vinck, rentmeester van Zuidholland (1361). Opvolging in de verschillende leengoederen zijn in de meeste gevallen niet goed te volgen en vraagt om nader genealogische onderzoek wat echter buiten het kader van dit onderzoek valt. Niet alle leengoederen die Dirk van der Merwede (tijdelijk) in zijn bezit heeft gehad zijn in deze publicatie opgenomen.

Uit dit huwelijk:

1. *Dirk van der Merwede*, vermeld 1389-1393, overl. tussen 14 februari 1393 en 29 augustus 1393, tr. (lijftocht 17 augustus 1391) *Alverade*, dochter van Nicolaas Scoutate.

³²⁵ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 76-77.

³²⁶ Van Mieris III, blz. 350-352, d.d. 16-5-1379.

³²⁷ Van Mieris III, blz. 391-393, d.d. 8-12-1382.

³²⁸ Van Mieris III, blz. 490, 493-495, d.d. 14-7-1388.

³²⁹ Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 25 (leen 15).

³³⁰ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 311 (leen 127).

³³¹ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 219 (leen 21).

³³² Necrologium Geervliet, uitgegeven door C.P. Hoynck van Papendrecht (Den Haag, 1743), blz. 167: '1 Februarius. Anno Dni. MCCCLXIX. Obiit Dnus Ricoldus Noerdeloos, Canonicus hujus Ecclesiae, qui legavit Capitulo pro memoria sue xxj. st. holl. *upte sesse mette en een line* seu teris in Poertegael. Require 13 Maji & 4 Junii, facit hic – xv st.'

³³³ Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 563; De Keijzer, Van Noordeloos (Uit Arkel).

³³⁴ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 141 (1367: 4).

Op 24 april 1389 ontslaat hertog Albrecht, ruwaard, Dirk van der Merwede Hendrik van Waeszoon op zijn verzoek van de dienst, die hij schuldig was wegens het huis Henegouwen te Dordrecht, 's Gravenherberg, en van het ambacht Tolloysen, om ons een dag met een schip te dienen buiten onze kosten, waarna hij wordt beleend met alle goederen die heer Daniel van Tolloysen hiel van de grafelijkheid en op Dirk van der Merwede zijn bestorven.³³⁵ Op dezelfde dag werd hij beleend met het ambacht Tolloysen na het overlijden van heer Daniel van Tolloysen.³³⁶ Hertog Albrecht verkoopt vervolgens op 5 mei 1389 het huis Henegouwen, hem aanbestorven van heer Daniel, heer van Tolloysen, aan Lambrecht Koc Bruinszoon, poorter van Dordrecht, voor 1.000 Gelderse schilden.³³⁷ Op 9 juni 1389 wordt Dirk van der Merwede beleend met de helft van een tiende, gelegen in Voornsaterwaard, zoals Daniel van Tolloysen, zijn oom, het hield.³³⁸ Op 29 augustus 1393 werd Dirk van Zuylen Swedersz., beleend met het ambacht Tolloysen,³³⁹ alsmede een schroodambacht en zoutmaat, bij dode van Dirk van der Merwede, zoon van Hendrik van Waes, zijn neef.³⁴⁰ Pas op 2 mei 1398 werd Dirk van Zuylen Swedersz., met de tiende, gelegen in Voornsaterwaard, beleend.³⁴¹ Heer Dirk van Zuylen, heer van Harmelen, Zevender, Cabauw, Bijleveld en Haanwijk, ridder, verkocht op 20 februari 1415 het ambacht Tolloysen.³⁴²

5. *Elisabeth van der Merwede*, overl. na 2 april 1354, tr. (voor 12 januari 1341) *Dirk Elantsz.*, vermeld 1330-1345, gegoed in Alblas (1330),³⁴³ dienaar van heer Willem van Duivenvoorde (1345), overl. voor 31 maart 1354. Hij tr. 1^e N.N.

Dirk Elantsz. had uit zijn eerste huwelijk twee zoons, Witte (Witman) Dirk Elantsz., beleend 31 maart 1354, overl. voor 10 maart 1396, tr. Agnes Florisdr. van den Tempel, en Monne Dirk Elantsz., beleend 31 maart 1354.³⁴⁴

Op 12 januari 1341 draagt Dirk Elantsz., na opdracht uit eigen, op in leen 16 morgen land met een hofstede, gelegen Ridderkerk. Dit leen eventueel te versterven op de kinderen bij zijn vrouw jonkvrouwe Lisabette Dirckdr. van der Merwede.³⁴⁵ Op 26 september 1345 wordt Dirk Elantsz. beleend met 7 morgen 2 hond land, gelegen Ridderkerk, te versterven op zijn zoon Witman.³⁴⁶ Op 2 april 1354 bevestigt Monne Dirk Elantsz. zijn stiefmoeder jonkvrouwe Lisebet Dirckdr. van der Merwede de door zijn vader vastgestelde lijftocht van 16 pond Hollands per jaar.³⁴⁷

³³⁵ Van Mieris III, blz. 520-521, d.d. 24-4-1389; Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 230 (leen 38).

³³⁶ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 311 (leen 127).

³³⁷ Van Mieris III, blz. 521, d.d. 5-5-1389.

³³⁸ Kort, Leenkamer Strijen, blz. 53 (leen 40B).

³³⁹ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 311 (leen 127).

³⁴⁰ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 219 (leen 22).

³⁴¹ Kort, Leenkamer Strijen, blz. 53 (leen 40B).

³⁴² Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 311 (leen 127); Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-4, blz. 476.

³⁴³ Kort, Leenkamer Polanen-1, blz. 701 (leen 3); Leenkamer Polanen-2, blz. 566 (leen 1).

³⁴⁴ Kort, Leenkamer Putten, blz. 133 (leen 90).

³⁴⁵ Hoek, Leenkamer De Lek en Polanen, blz. 214 (leen 133); Kort, Leenkamer Oosterhout, blz. 557 (leen 46).

³⁴⁶ Hoek, Leenkamer De Lek en Polanen, blz. 214 (leen 131); Kort, Leenkamer Oosterhout, blz. 557 (leen 45).

³⁴⁷ Hoek, Leenkamer De Lek en Polanen, blz. 214 (leen 133).

Vc. *Floris van der Merwede*, heer van Oversliedrecht³⁴⁸ (1329), knaap (1326), ridder (1331), vermeld 1326-1345, gesneuveld in de slag bij Warns 26 september 1345, tr. *Volcwijf Jan heer Gilliszoondochter*,³⁴⁹ vermeld 1331, dr. van Jan heer Gillesz. en Elisabeth (van Strijen).

Verschillende heren w.o. Floris van der Merwede (knaap) leggen op 26 december 1326 een getuigenis af over de juiste landscheiding tussen Brabant en Holland.³⁵⁰ Op 13 mei 1329 heeft Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, Floris van der Merwede beleend met het ambacht Oversliedrecht bij de tol van Niemandsvriend nadat diens vader heer Daniel van der Merwede daarvan afstand had gedaan.³⁵¹ Op dezelfde dag belooft graaf Willem III de rechten van Floris van der Merwede en diens opvolgers in het ambacht Oversliedrecht te waarborgen.³⁵²

In een ongedateerde lijst van leenmannen van de heren van Voorne komt Floris van der Merwede als volgt voor: 'Florens van der Marwede (met) het ambacht van Slidrecht van de kerk nederwaarts'.³⁵³ Het is heel aannemelijk dat de inschrijving dateert van 1329.

Op 22 november 1329 wordt de tiende van Sliedrecht en Oversliedrecht, dus gelegen aan beide zijden van de Merwede, omschreven als gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede (= Langambacht) en Nicolaas van den Kortambacht (= Kortambacht), enerzijds, en in het ambacht van Floris heer Danielsz. van de Merwede (= het latere ambacht Lokhorst), en heer Herbaren, zoon van wijlen Herbaren Florekensz. (= het latere ambacht Niemandsvriend) en Herbaren van Kraaiestein (= het latere ambacht Naaldwijk), anderzijds.³⁵⁴

Afb. 24. Zegel van Floris van der Merwede, knaap (1333).³⁵⁵
(Foto H. den Hertog)

Floris van der Merwede, ridder, geeft op 12 oktober 1331 aan het klooster Ter Lee alle goederen en erfenis, die hij of zijn nakomelingen van zijn tante Bertraet van Alkemade mocht aankomen, onder voorwaarde van opneming in de broederschap van hem en zijn vrouw, Volcwijf van der

³⁴⁸ Later genoemd Lokhorst.

³⁴⁹ Roza, Van Rozendaal, blz. 113 e.v.; Van Gelder, Van Wendelsnesse, blz. 118-121.

³⁵⁰ Van Mieris II, blz. 409, d.d. 26-12-1326.

³⁵¹ OHZ no. 2435, d.d. 23-2-1290; met verwijzing naar een akte van belening d.d. 13-5-1329.

³⁵² NA, AGH inv.nr. 289, fol. 50, no. 306, resp. nv.nr. 290, fol. 61v, no. 310, d.d. 13-5-1329; Van Mieris II, blz. 482, d.d. 13-5-1329.

³⁵³ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 521.

³⁵⁴ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 84 (leen 47).

³⁵⁵ Beschrijving: 1. omschrift: S-FLOREN[-]RWEDE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfroond schild.

4. wapen: een (3malle) dwarsbalk, vergezeld boven van 7 (4:3) en onder van 6 (3:2:1) bollen, met in het schildhoofd een barensteel

Merwede, en van gedenken van hun jaargetijden, als ook van zijn ouders, in de wijnrente, en door hem bezegeld.³⁵⁶ Op 29 juni 1333 geven Daniel, ridder, Dirk en Floris, zoons van Daniel van der Merwede, en hun vrouwen Johan, Ghodilt en Volcwijf, aan de abdis en het convent van Leeuwenhorst goederen enz.³⁵⁷ Met drie uithangende zegels, w.o. die van Floris van der Merwede (afb. 24).

Op 8 mei 1334 werd door de grafelijk bode een brief van Floris van der Merwede afgeleverd bij de baljuw van de heer van Putten.³⁵⁸ Hij is gesneuveld in de slag bij Warns op 26 september 1345.³⁵⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Jan van der Merwede*, heer van Oversliedrecht, knaap (1368), vermeld 1358-1369.

Op 7 juli 1358 zijn de huwelijkse voorwaarden opgesteld tussen Willem die Bot van der Merwede, knaap, en Petronelle de Cock van Neerijnen.³⁶⁰ Bezegeld door o.a. Willem die Bot van der Merwede (Va. sub 3), Daniel van Tolloysen (Vb, sub. 1) en Jan van der Merwede Florisz. (afb. 25).³⁶¹ Jan van der Merwede is op 24 juli 1361 'heer van Oversliedrecht'.³⁶²

Afb. 25. Zegel van Jan van der Merwede Florisz., knaap (1358).³⁶³
(Gelderarchief, foto auteur)

³⁵⁶ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 100, d.d. 12-10-1331; Lenselink, Van der Merwede, blz. 38-39.

³⁵⁷ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 110, d.d. 29-6-1333; Lenselink, Van der Merwede, blz. 39.

³⁵⁸ Smit, Rekeningen VII, blz. 61-62: 'Item des Zondaghen na Meydach Hoefschaert, dat hi 2 brieve droech, enen an den here van Zevenberghen ende enen an den baelyu van Pitte, die hem Florens van der Marweyde zende, als dat men luden ende ghoet soude houden, wat dat van Brabant ware, ghegheven: - 4 s.

³⁵⁹ De Beke, Kroniek, blz. 191. Alleen de heer van der Merwede, baanrots, en Floris van der Merwede, worden met naam genoemd.

³⁶⁰ Gelderarchief, Archief huizen Waardenburg en Neerijnen inv.nr. 538-1, d.d. 7-7-1358.

³⁶¹ De Raadt, Sceaux Armoriés, deel II, blz. 473.

³⁶² Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 57.

³⁶³ Beschrijving: 1. omschrift (verm.): [S.IAN.VA]/N.DER.M/ERWEDE/[FLORIS]

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, beschadigd (vooral de rand).

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een spitsboogdriepas met gotische ornamenten, geplaatst op een rondboogdriepas.

4. wapen: een dwarsbalk, beladen met een gaande leeuw, vergezeld boven van 9 (5, 4) en onder van 6 (3, 2, 1) bollen.

Op 20 juli 1368 is er een uitspraak in een geschil tussen de burggraaf van Leiden, namens zijn echtgenote, en heer Jan van Rosendaal, over de leen- en pachtgoederen die Tielman Jansz., deken van St. Pieter te Utrecht, heeft achtergelaten, onder de arbiters Jan van der Merwede, knaap.³⁶⁴ Albrecht van Beieren geeft op 22 november 1369 toestemming om een watergang te maken vanuit de Alblas tot de Lek bij Nieuw-Lekkerland, waarbij genoemd worden heer Herbaren van Liesveld, Willem van Naaldwijk en Jan van der Merwede, heer Floriszoon, met haar drie ambachten van Sliedrecht.³⁶⁵

2. *Beatrix van der Merwede*, overl. na 15 maart 1399, tr. (voor 20 mei 1355) *Alewijn van Rijsoord*,³⁶⁶ ridder, vermeld 1355-1362, overl. voor 15 maart 1399, zn. van Gerrit Alewijnz. en Mechteld van Leiden Aerntsd.

Uit dit huwelijk:

1. *Floris van Rijsoord*, overl. Leiden 1395.

Hij is in 1395 doodgeslagen door de schout Willem Heimenz. en zijn aanhang naar alle waarschijnlijkheid op last van hertog Albrecht. Voor zijn zielenrust stichtte de hertog op 3 januari 1397 een vicarie als zoen voor die moord.³⁶⁷

2. *Jacob van Rijsoord*, heer van Rijsoord, Albrandswaard, ridder (1396),³⁶⁸ tr. 1^e (lijftocht 22 augustus 1393) *Margriet van Brakel Godschalcksdr.*, tr. 2^e (december 1401) *Maria van Montfoort Hendriksdr.*
 3. *Volcwijf van Rijsoord*, overl. na 14 juni 1411, tr. 1^e *Hubrecht van den Werve*,³⁶⁹ testeert 6 april 1394, overl. voor 24 augustus 1394, (verm.) zn. van Jan Jansz. van den Werve en Ermengard Gijsekijn Jansz.dr., tr. 2^e (voor 26 juni 1407) *Kerstant van den Berghe*,³⁷⁰ beleend met het huis ten Berghe 13 april 1387, vermeld 1387-1414, baljuw van Bleiswijk (1411), baljuw van Schieland (1411-1412), overl. tussen 4 maart 1414 en 22 februari 1415, zn. van Janne Vlaminck Wouter Gerritsz. en Lijsbette van den Berghe.
 4. *Maria van Rijsoord*, non in Koningsveld te Delft.
3. *Agnes van der Merwede*, overl. voor 6 mei 1412, tr. *Adam van Lockhorst*,³⁷¹ heer van Lockhorst (1380), beleend met het goed te Rutenbeke onder Leusden (1387), overl. na 1414, zn. van Arnoud van Lockhorst en Geertrui (alias Beatrix) van Herwen.

Uit dit huwelijk:

1. *Jan van Lockhorst*, heer van Sliedrecht (1413), Lockhorst (1414), beleend met Lockhorst tijdens het leven van zijn vader, tr. *Elisabeth (alias Kerstine) van Winsen*.
2. *Aernt van Lockhorst*, heer van Sliedrecht (1394), beleend 11 juli 1394, overl. voor 6 mei 1412.

³⁶⁴ Van Mieris III, blz. 226, d.d. 20-7-1368.

³⁶⁵ Van Mieris III, blz. 244, d.d. 22-11-1369.

³⁶⁶ J.P. de Man, Floris van Ryswyck, Heer van Rysoorde. Een 15^e eeuwsch familiedrama, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 63 (1945-46), kolom 87 e.v.

³⁶⁷ Van Gelder, Van Wendelsnesse, blz. 118.

³⁶⁸ De Nederlandsche Leeuw jrg. 45 (1927), kolom 171.

³⁶⁹ K. Zijlstra, Het geslacht Van den Werve uit Voorburg, in: *De Navorscher* jrg. 97 (1958), blz. 89.

³⁷⁰ Hoek, Huis ten Berghe, blz. 127, 130-131.

³⁷¹ Ned. Adelsboek jrg. 6 (1908), blz. 258; jrg. 13 (1915), blz.

3. *Floris van Lockhorst*, vermeld in het ‘magescheid’ van zijn moederlijke erfenis met zijn broer, Jan, 6 mei 1412, tr. *Wilhelmina van Colster*.

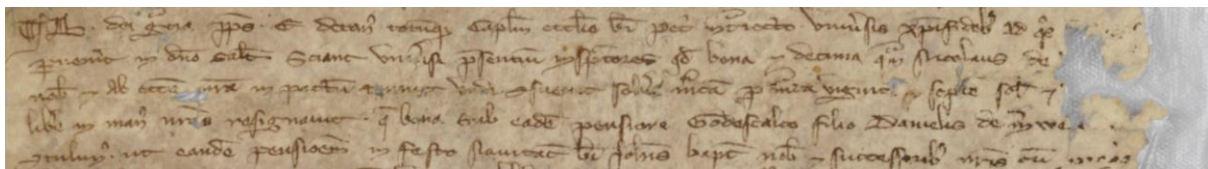
II-b. *Nicolaas van der Merwede*, verm. heer van Langambacht en Kortambacht, pachtte de tienden in ‘Herrardswerde’, overl. voor 2 augustus 1258.

Hoewel hij *vermoedelijk* slechts in één beschadigde oorkonde wordt genoemd, is zijn bestaan zondermeer zeker. Deze vaststelling is gebaseerd op het feit dat rond 1300 vier personen voorkomen met de naam ‘Nicolaas van der Merwede’ en waarbij aangetoond kan worden dat er een onderlinge familieverwantschap aanwezig is. Op grond van de vernoemingsgewoonte zullen zij vernoemd zijn naar hun grootvader.

Op 2 augustus 1258 neemt Godschalck, zoon van Daniel van der Merwede, ridder, de tienden, gelegen in ‘Herrardswerde’, uitgezonderd tienden van tien hoeven die toebehoren aan de papist van ‘Herrardswerde’, in erfpacht voor 20 ‘solidis’ en 6 ‘denarius’ jaarlijks te betalen ‘in feste nativitas Iohannes Baptiste’ (24 juni), die voorheen door Nicolaas van der Merwede in pacht gehouden.³⁷²

De toenaam van Nicolaas (zie: uitsnede tweede regel achteraan) is door beschadiging van de oorkonde weggefallen ten gevolge waarvan Muller³⁷³ en Brom³⁷⁴ de oorkonde interpoleerden met de toenaam ‘Putten’. De bewerker van de oorkonde heeft terecht opgemerkt dat de aanzet van de hoofdletter van de toenaam van Nicolaas dat niet toelaat.

De oplossing ligt mijns inziens in de schrijfwijze van de toenaam. Bij Godschalck valt dat te lezen als ‘Merwe’ (zie: uitsnede vierde regel achteraan) dus niet voluit ‘Merwede’, waarna in het beschadigde deel daarna hoogst waarschijnlijk ‘miles’ of ‘militis’ volgt. Met verwijzing naar de uitsnede van de oorkonde (afb. 26) kan men zien dat de aanzet en lengte van de toenaam van Godschalck precies past in het ontbrekende gedeelte van de oorkonde waar de toenaam van Nicolaas heeft gestaan. De veronderstelling is dat na het overlijden van Nicolaas diens jongere broer de erfpacht voortgezet met de kanttekening dat in de oorkonde niet uitdrukkelijk staat dat zij broers zijn.

Afb. 26. Uitsnede van de oorkonde van 2 augustus 1258.

Kinderen:

1. (Daniel) van der Merwede, volgt III-c.
2. (...) van der Merwede, volgt III-d.
3. Elisabeth van der Merwede, volgt III-e.
4. Jan van der Merwede, volgt III-f.
5. (...) van der Merwede, volgt III-g.

³⁷² OBU III, no. 1449, d.d. 2-8-1258.

³⁷³ Muller, Regesten Sint Pieter, no. 68, d.d. 2-8-1258.

³⁷⁴ Bron, Oorkonden Utrecht, no. 1398, d.d. 2-8-1258.

III-c. (Daniel) van der Merwede.

Op grond van de vernoemingsgewoonte mag verwacht worden dat de oudste zoon van Nicolaas van der Merwede naar diens vader, Daniel, zal zijn vernoemd. Chronologisch gezien komt deze hypothetische Daniel van der Merwede in aanmerking als vader van de broers Nicolaas- en Dirk van der Merwede, die bij de belegering van Dordrecht in 1299 zijn gesneuveld.³⁷⁵

Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen, en Jan I, graaf van Holland en Zeeland, heer van Friesland, doen op 4 oktober 1299 uitspraak in het geschil tussen de verwanten van Nikolaas van der Merwede, en Dirk, zijn broer, enerzijds, en de stad Dordrecht, anderzijds, inzake de doodslag op de broers en drie inwoners van Dordrecht.³⁷⁶ De stad Dordrecht wordt veroordeeld tot de betaling van 250 pond voor Nicolaas van der Merwede en 200 pond voor Dirk, zijn broer, totaal 450 pond, te voldoen in drie termijnen, waarvan de eerste termijn vervalt over 17 weken, en de volgende twee termijnen naar evenredigheid binnen een jaar. De magen van beide broers worden voor de dood van de drie poorters van Dordrecht veroordeeld tot de betaling van 100 pond met dezelfde betalingscondities als hiervoor. Voorts wordt bepaald dat van de 450 pond als *voorzoen* zal gelden 100 pond, die de graven zullen toewijzen op advies van de magen. Tenslotte zal de stad Dordrecht 100 pond moeten betalen aan 'Marwede Janssone' (zie: IVe), met dezelfde betalingscondities als hiervoor, vanwege de schade en het leed, die de magen van beide broers geleden hebben, en dat als reden van hun beklag wordt aangevoerd.³⁷⁷

Kinderen:

1. *Nicolaas van der Merwede*, overl. voor 4 oktober 1299.
2. *Dirk van der Merwede*, overl. voor 4 oktober 1299.

III-d. (...) van der Merwede,) tr. Jan (...), verm. heer van Kortambacht.

Uit dit huwelijk:

1. *Nicolaas van den Kortenambacht*, volgt IV-c.

IV-c. *Nicolaas van den Kortenambacht*, heer van Kortambacht, vermeld 1299-1329.

Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen, en Jan I, graaf van Holland en Zeeland, heer van Friesland, doen op 4 oktober 1299 uitspraak in het geschil tussen de verwanten van Nikolaas van der Merwede en diens broer Dirk enerzijds en de stad Dordrecht anderzijds in de doodslag op de broers en drie inwoners van Dordrecht. Die van Dordrecht moeten aan 'Marweden Janssone' honderd pond betalen.³⁷⁸ De oorkonde is al hiervoor al uitvoeriger behandeld. Uit deze oorkonde blijkt dat hij in 1299 wordt vermeld als 'Marweden Janssone'. Dat wil zeggen dat hij volledig vernoemd is naar zijn moederlijke grootvader in casu Nicolaas van der Merwede, waarbij het eerste gedeelte van de naam is afgekapt, met behoud van vadersnaam als patroniem. Dit is één van de vroegste voorbeelden waarbij afkapping van de voornaam is geattesteerd. Hij heette voluit 'Nicolaas van der Merwede Janszoon'. Verwarring met zijn drie gelijknamige neven is volop aanwezig. Hij komt dan ook later voor onder de naam van het gerecht waarvan hij ambachtsheer was.

³⁷⁵ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 59.

³⁷⁶ OHZ V no. 3512, d.d. 4-10-1299.

³⁷⁷ In de oorkonde staat 'ghetroent', maar dat moet zijn 'ghecroent' met de betekenis van 'geklaag, klacht, reden van beklag'.

³⁷⁸ OHZ V no. 3512, d.d. 4-10-1299.

Op 16 september 1320 blijkt dat graaf Willem III zijn kamerling, Willem, heer Philipsz. van Duivenvoorde, onder bepaalde voorwaarden beleend heeft met de ambachten van Almonde en Dubbelmonde. Hij moet o.a. 30 pond jaarlijks betalen van de opbrengst van de tienden, die de graaf eerder voor 150 pond gekocht heeft van heer Claas van der Merwede.³⁷⁹ Op dezelfde dag wordt Arnoud van Kraaienstein beleend als recht erfleen met de tiende van het vronland, gelegen tussen de stegen van Niemandsvriend en 'Connekijnsloot', met de bepaling dat Claas van den Kortambacht de rechte helft van de genoemde tiende als recht leen van Arnoud van Kraaienstein zal houden, op dezelfde wijze zoals heer Nicolaas van der Merwede het in leen heeft gehouden.³⁸⁰

Op 22 november 1329 wordt de tiende van Sliedrecht en Oversliedrecht, dus gelegen aan beide zijden van de Merwede, omschreven als gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede (= Langambacht) en Nicolaas van den Kortambacht (= Kortambacht), enerzijds, en in het ambacht van Floris heer Danielsz. van de Merwede (= Oversliedrecht, later Lokhorst), en heer Herbaren, zoon van wijlen Herbaren Florekensz. (= Niemandsvriend) en Herbaren van Kraaienstein (= Naaldwijk), anderzijds.³⁸¹

Kind:

1. *Jan van den Kortambacht*, heer van Kortambacht, overl. voor 1345.

In een ongedateerde lijst van leenmannen van de heren van Voorne komt Jan van der Kortambacht als volgt voor: 'Jan van der Marwede (met) het hoge gerecht van zijn ambacht en de hoge ban van het Cortenambocht aan de Marwede, voorheen van Jan van den Cortenambochte'.³⁸² Ervan uitgaande dat de lijst chronologisch is opgebouwd, zal de belening omstreeks 1345 hebben plaatsgevonden wat tot de conclusie leidt dat Jan van den Kortambacht voor die tijd zal zijn overleden.

III-e. *Elisabeth van der Merwede*, vermeld 1273, 1298-1308, tr. 1^e (kort voor of in 1273) *Jan van der Dussen*,³⁸³ ridder (1288), vermeld 1273-1288, overl. (ruim) voor 1 juli 1298, tr. 2^e (ca. 1290) *Jan van Drongelen*, vermeld 1303, 1308, zn. van Jan II, heer van Heusden, en Aleid van Arberg.³⁸⁴

Haar plaats in de genealogie van der Merwede wordt ingegeven omdat haar zoon, heer Jan van der Dussen, ridder, op 14 april 1321 tot de magen van de gebroeders Nicolaas van der Merwede en Hugo die Pont (IIIg) wordt gerekend.³⁸⁵ Daarnaast stelt heer Nicolaas van der Merwede (IVd) zich op 3 januari 1326 borg voor de uitvoering van de huwelijksvoorwaarden gemaakt tussen Elisabeth, dochter van heer Jan van der Dussen, en Philips van Wassenaar.³⁸⁶ Daarmee is ook het terugkeren van de voornaam Nicolaas onder de kinderen van heer Jan van der Dussen (1298-1325) verklaard.

³⁷⁹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 11, no. 60, resp. inv.nr. 290, fol. 15v, no. 16, d.d. 16-9-1320.

³⁸⁰ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 11v, no. 63, resp. inv.nr. 290, fol. 16, no. 64, d.d. 16-9-1319.

³⁸¹ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 84 (leen 47).

³⁸² Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 526.

³⁸³ De Keijzer, Van der Dussen, blz. 340.

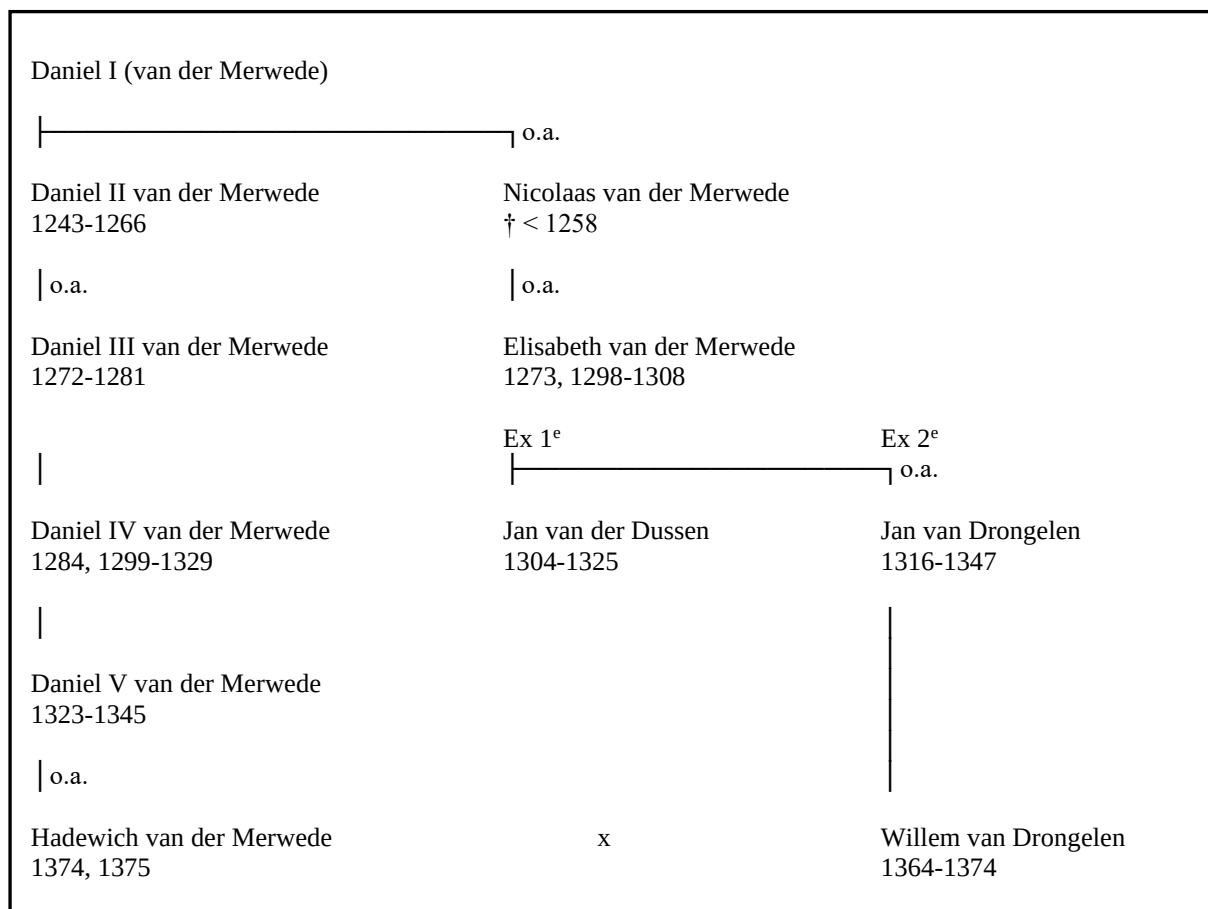
³⁸⁴ H.J.J. Vermeulen, De kinderen van Jan III, heer van Arkel (1297-1324) en Kunigonda van Virneburg (1314-1328), in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 58 (2003), blz. 299.

³⁸⁵ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31-31v, no. 78, resp. inv.nr. 304, fol. 34v, no. 77, en fol. 37, no. 82i, d.d. 14-4-1321.

³⁸⁶ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 40v, no. 268, resp. inv.nr. 243, fol. 53v-54, no. 274, d.d. 3-1-1326; Van Mieris II, blz. 375-376, d.d. 3-1-1326.

Volgens een oorkonde van 29 augustus 1273 hield Jan van der Dussen ('Iohannis de Dussen') enige tienden, gelegen aan 'de Alm, te Harradeswarde en in de polder Hokenisse', van het kapittel van St. Pieter te Utrecht in erfpacht, waarop zijn vrouw Elisabeth het vruchtgebruik ('ususfructus Elizabeth, uxoris Iohannis predicti') heeft.³⁸⁷ Hij nam deel aan de slag bij Woeringen op 5 juni 1288 en raakte daarbij gewond, dat als volgt is verwoord: 'Her Jan van Dunse, die daer brac sijn been met ongevalle'.³⁸⁸ Vervolgens verklaarde op 1 juli 1298 de abt en het kapittel van St. Pieter te Utrecht, dat Johannes, oudste zoon en erfgenaam van wijlen Johannes van der Dussen, ridder ('Iohannes, primogenitus et heres quondam domini Iohannis de Dussen, militis'), enige tienden, gelegen aan 'de Alm, te Herradeskerke en in de polder Hokenesse', in erfpacht hield waarvan zijn moeder Elisabeth het vruchtgebruik ('ususfructus Elyzabet, matris Iohannis predicti') had.³⁸⁹

Geneagram 3. Verwantschap tussen Willem van Drongelen en Hadewich van der Merwede.

Op 24 juni 1303 werd Jan van Drongelen, ridder, beleend door Aleid, gravin van Wittgenstein en vrouwe van Heusden, zijn moeder, met het lage gerecht van Drongelen,³⁹⁰ en gaf haar op de volgende dag een lijftocht van 30 pond per jaar ten laste van het voornoemde goed.³⁹¹ Vervolgens

³⁸⁷ OSU IV no. 1849, d.d. 29-8-1273.

³⁸⁸ J.F. Willems, *Rymkroniek van Jan van Heelu, betreffende den slag van Woeringen, van het jaer 1288* (Brussel, 1836), blz. 311, regels 8524 en 8525.

³⁸⁹ OSU V no. 2882, d.d. 1-7-1298.

³⁹⁰ Kort, Leenkamer Heusden, blz. 357 (leen 50).

³⁹¹ J.C. Kort, *Inventaris van de in 1441 geregistreeerde Heusdense charters. Archief van de graven van Holland inv.nr. 2118* (Nieuwkuijk, 1985), no. 24, d.d. 24-6-1303, en no. 25, d.d. 25-6-1303.

deed hij samen met zijn echtgenote, Elisabeth, en verschillende andere personen op 15 juni 1308 een schenking ten behoeve van de prebende voor de vicaris van de kapel van St. Marie te Meduen.³⁹² Op 12 juli 1316 oorkonden Jan van den Zijdwinde, pastoor van Tolloysen, Jan van der Dussen, ridder, en Dirk de Borchgrave, dat Jan-, Lijsbeth- en Robbrecht van Drongelen afstand hebben gedaan van de helft van het veer te Tetendonck aan de kant van Veen.³⁹³

De plaatsing van Elisabeth als dochter van Nicolaas van der Merwede heeft tot gevolg dat er met de hoofdtak van de familie een familieverwantschap is ontstaan in casu het huwelijk tussen Willem van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen, en Hadewich van der Merwede. Uit bovenstaande opstelling blijkt dat de familieverwantschap tussen de echtelieden buiten de zesde graad van verwantschap valt (geneagram 3).

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan van der Dussen*,³⁹⁴ heer van Dussen en Aartwaarde, ridder (1304), vermeld 1298, 1304-1325, rentmeester van Zuidholland (1311), overl. (kort) na 14 november 1325, tr. 1^e (ca. 1300) *Beatrix van der Sluis*,³⁹⁵ vermeld 14 juni 1310,³⁹⁶ overl. voor 1 augustus 1322, dr. van Arnoud van der Sluis en Agnes van de Lek, tr. 2^e (lijftocht 1 augustus 1322) *Agnes van der Boekhorst*,³⁹⁷ dr. van Floris van der Boekhorst.
2. *Soete van der Dussen*,³⁹⁸ tr. *Jan, heer Gillisz.*,³⁹⁹ poorter van Dordrecht, bezit ald. het huis 'Rosendael', tresorier (1300), schepen (1310), rentmeester van Zuidholland (1320-1338), baljuw van Zuidholland (1321), vermeld 1300-1338, overl. tussen 28 oktober 1338 en 23 november 1342, verm. zn. van Gillis van Wendelnesse. Hij tr. 2^e Lijsbeth (van Strien), vermeld 1311.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Jan van Drongelen*, vermeld 1316. Zijn zoon is Willem van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen, 1364-1374 (Va, sub. 4).
4. *Lijsbeth van Drongelen*, vermeld 1316.
5. *Robbrecht van Drongelen*, vermeld 1316.

III-f. *Jan van der Merwede*, (verm.) heer van Langambacht, vermeld 1277, 1284/87, tr. *Beatrix*, dr. van Lodewijk de Kastelein.

Willem, heer van Altena en Horne, en Willem, zijn oudste zoon, verkopen op 25 april 1277 de grove tiend van Uppel aan Lodewijk, de kastelein, die de tiend voor 3 pond Utrechts per jaar van hen in erfelijke pacht zal houden, waarna hij met toestemming van zijn echtgenote en zijn zoons de tiend aan zijn dochter Beatrix en haar echtgenoot Jan van der Merwede schenken.⁴⁰⁰ Na het overlijden van zijn neef, Daniel, heer van der Merwede, wordt hij regelmatig genoemd in de stadsrekeningen van Dordrecht (1284-1287) als ontvanger van de (bier)accijns.⁴⁰¹

³⁹² J. Grauwels en M. van der Eycken, *Regestenlijst van de oorkonden van de Benediktijnenabdij van Sint-Truiden* (z.pl., 1993), deel 2 (741-1360), no. 508, d.d. 15-6-1308. Mededeling van de heer H.J.J. Vermeulen.

³⁹³ Sanders, Karthuizerklooster, no. 4, d.d. 12-6-1316.

³⁹⁴ De Keijzer, Van der Dussen, blz. 341.

³⁹⁵ Coldewey, Van der Sluis, kolom 376.

³⁹⁶ Coldewey, Van der Sluis, kolom 377.

³⁹⁷ Angevaere, Van Noordijk, blz. 30, 62-64.

³⁹⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 168, blz. 342.

³⁹⁹ Roza, Van Rosendael, kolom 113-114; Van Gelder, Van Wendelnesse, blz. 119-120.

⁴⁰⁰ OHZ III no. 1780, d.d. 25-4-1277.

⁴⁰¹ Burgers, Stadsrekeningen van Dordrecht, blz. 25, 28, 32, 33, 54 en 58. Transcriptie (bijlage 1).

Uit dit huwelijk:

1. *Nicolaas van der Merwede*, volgt IV-d.
2. *Lodewijk van der Merwede*, volgt IV-e.
3. *Elisabeth van der Merwede (van Almkerc)*, overl. voor 1350, tr. *Dirk van der Made*,⁴⁰² vermeld 1319, overl. voor 1350, zn. van Bartholomeus van der Made.⁴⁰³

Op 19 juni 1326 wordt Jan de Borchgrave, getrouwd met Lijsbet, na dode van zijn vader Dirk de Borchgrave, beleend met 8 morgen land en een hofstede, gen. 'Den Hoeck', te versterven op zijn zoon Gerrit.

Jan de Borchgrave is neef van de leenvrouw 'Lijsbet van Almkerc'.⁴⁰⁴ Dit leengoed is door het huwelijk van haar dochter aan de leenkamer Hodenpijl toegevoegd.⁴⁰⁵ Volgens Hoek, overigens in navolging van Van Foreest, zou die dochter Aleid van der Made, getrouwd met Jan van Hodenpijl, zijn geweest. Echter dit moet zijn Beatrix van der Made, getrouwd met Arnoud van Hodenpijl. Hieronder kom ik daar uitvoerig op terug.

Graaf Willem III verklaart op 22 juli 1327 dat jonkvrouw Elisabeth Jansdr. van der Merwede, getrouwd met Dirk van der Made, ten overstaan van hem en zijn leenmannen afziet van alle aanspraken, die zij had op Willem van Horne, en waarover onenigheid was ontstaan.⁴⁰⁶ Op dezelfde dag krijgt zij ingevolge de uitspraak, gedaan door graaf Willem III, van Willem van Horne, heer van Altena, ter genoegdoening 40 pond zwarten Tournois per jaar uitgekeerd uit de opbrengst van 48 morgen land, gelegen Uitwijk, te betalen uiterlijk op Pasen, eventueel te lossen met 400 pond Tournois.⁴⁰⁷ In de oorspronkelijke leenbrief staat dat de onenigheid was ontstaan over landerijen en ambachten, gelegen in het Land van Altena.⁴⁰⁸ Op 19 juli 1330 verkoopt graaf Willem III aan jonkvrouw Elisabeth, dochter van wijlen heer Willem van der Made, ridder, al het leengoed dat hem door het overlijden van heer Willem aan hem was toegefallen, uitgezonderd 34 pond Hollands per jaar, die heer Willem van ons hield uit de bede te Pijnacker, en de gift van de kerk te Delft. Indien jonkvrouw Elisabeth zonder wettige kinderen na te laten overlijdt zal het leengoed komen op Dirk van Made, haar oom, die ze zal houden als rechtleen, en in het geval Dirk van der Made overlijdt voor Elisabeth, en zij daarna overlijdt zonder wettige kinderen, dan zal het leengoed komen op Hendrik, de oudste zoon van Dirk van der Made, die hij heeft bij de dochter van Jan van der Merwede, eveneens als rechtleen.⁴⁰⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik van der Made*,⁴¹⁰ overl. voor 1350.
2. *Jan van der Made*,⁴¹¹ tr. *Jutte*.

⁴⁰² Foreest, Hodenpijl, kolom 192; Brakke, Leenkamer Hodenpijl, blz. 222 (inleiding); Hoek, De woning van Dirk van Hodenpijl, kolom 7-8.

⁴⁰³ Van der Klooster, Van der Made, kolom 87-91.

⁴⁰⁴ Brakke, Hodenpijl, blz. 249 (leen 43).

⁴⁰⁵ Brakke, Hodenpijl, blz. 222 (inleiding).

⁴⁰⁶ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 46, no. 259, resp. inv.nr. 290, fol. 55, no. 263, d.d. 22-7-1327; Korteweg, Rechtsbronnen, no. 77, d.d. 22-7-1327; Van Mieris II, blz. 432-433, d.d. 22-7-1327.

⁴⁰⁷ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 46, no. 260, resp. inv.nr. 290, fol. 55v-56, no. 264, d.d. 22-7-1327; Korteweg, Rechtsbronnen, no. 78, d.d. 22-7-1327.

⁴⁰⁸ Kopie leenbrief d.d. 22-7-1327. Transcriptie (bijlage no. 4).

⁴⁰⁹ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 73v, no. 479, resp. inv.nr. 243, fol. 89v, no. 489, d.d. 19-7-1330.

⁴¹⁰ Brakke, Leenkamer Hodenpijl, blz. 222 (inleiding).

⁴¹¹ Brakke, Leenkamer Hodenpijl, blz. 240 (leen 33).

3. *Beatrix van der Made*, non (1364) in de Abdij van Rijsburg, vermeld 1362-1388, overl. tussen 4 november 1388 en 29 april 1395, tr. *Arnoud van Hodenpijl*, ridder (1355), vermeld 1341,⁴¹² 1355,⁴¹³ 1357,⁴¹⁴ overl. tussen 1357 en 26 november 1362.

Genoemde Beatrix van Hodenpijl zal nadat zij weduwe was geworden ingetreden zijn in het klooster. Blijkens haar titulatuur zal zij de weduwe van een ridder met de toenaam Hodenpijl zijn geweest, en hun zoon, Dirk van Hodenpijl, die de goederen van Dirk van der Made, zijn grootvader, heeft geërfd. Het kan niet anders dan dat haar man Arnoud van Hodenpijl, ridder, is geweest, en dat hij voor 26 november 1362 is overleden. Hiervoor is al vermeld dat in de literatuur ten onrechte een Aleid (van der Made), getrouwd met Jan van Hodenpijl, vermeld in 1356, als dochter van Dirk van der Made is opgevoerd.⁴¹⁵

De genealogie Hodenpijl komt om die reden voor revisie in aanmerking.

Beatrix van Hodenpijl wordt voor het eerst genoemd als Margriet, vrouwe van Rosenburg, haar testament te Rijsburg maakt op 26 november 1362. Zij ontvangt na haar overlijden een legaat van 15 schelling per jaar.⁴¹⁶ Willem van Foreest oorkondt op 23 juni 1364 dat hij aan Beatrix, non te Rijsburg, 4½ morgen land, gelegen in ‘de vrouwenambacht van Dorp’, gemeen met Hendrik, zoon van mr. Dirk van Thienen, verkocht heeft.⁴¹⁷ Op 7 januari 1372 verklaart Agnes van Horne, abdis van Rijsburg, schuldig te zijn aan Margriete van Uppel 7 pond Hollands per jaar uit de wijnkelder, waarvoor na Margriete’s dood 40 schelling aan ‘Ver Lisebeth van Hodenpijl’ en 5 pond aan jonkvrouwe Jutte van Uppel, Margriete’s zuster, zullen komen. Na het overlijden van Elisabeth en Jutte zullen deze renten aan de wijnkelder terugvallen om daarvan de jaargetijden te doen van Margriete, Elisabeth en Jutte, en enige andere personen.⁴¹⁸ Agnes van Horne, abdis van Rijsburg, verklaart op 4 augustus 1374 dat Beatrix van Hodenpijl aan de wijnkelder 40 pond heeft gegeven t.b.v. Jutte van Uppel, non, waaruit deze jaarlijks 4 pond zal ontvangen, welke rente na haar overlijden zal overgaan op Margriet van Uppel, haar zuster, terwijl na Margriet’s overlijden daarvoor de memorie zal worden gehouden voor Beatrix, haar zuster (= dochter) Elisabeth, Jutte en alle gelovige zielen.⁴¹⁹ Op 5 november 1374 verklaart Claas, bastaard van Wassenaar, schout van Rijsburg, dat ‘Dirc uter Delle’ verkocht heeft aan Beatrix van Hodenpijl, non, een halve morgen land, welk land zij aan de kamer van het klooster heeft geschonken voor de zielen van haar en haar ouders.⁴²⁰ Sophia van Ravenswaey maakt op 23 september 1377 haar testament, en legateert o.a. aan Beatrix en Elisabeth van Hodenpijl, ieder een zilveren lepel.⁴²¹ Op 4 september 1378 koopt Philips Aertsz. van den Dam, schout van Voorschoten, van ‘Dirc Wemar’ ten behoeve van Elisabeth van Hodenpijl, non, 1½ morgen land, gelegen in het ambacht Voorschoten, welk land zal versterven op de houder van de brief.⁴²² Jan Hoec koopt op 1 mei 1381 t.b.v. Elisabeth

⁴¹² Hoek, Leenkamer Lek en Polanen, blz. 175-177 (leen 72).

⁴¹³ Hoek, Grafelijk lenen Maasland, blz. 130 (leen 76), 131 (leen 77), 133 (leen 79), 134 (leen 80); Hoek, Grafelijke lenen in De Lier, blz. 86 (leen 20).

⁴¹⁴ Hoek, De woning van Dirk van Hodenpijl, kolom 8.

⁴¹⁵ Foreest, Hodenpijl, kolom 192, 194; Hoek, De woning van Dirk van Hodenpijl, kolom 9-10.

⁴¹⁶ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 352, d.d. 26-11-1362.

⁴¹⁷ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 365, d.d. 23-6-1364.

⁴¹⁸ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 420, d.d. 7-1-1372.

⁴¹⁹ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 439, d.d. 4-8-1374.

⁴²⁰ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 440, d.d. 5-11-1374.

⁴²¹ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 453, d.d. 23-9-1377.

⁴²² Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 457, d.d. 4-9-1378.

van Hodenpijl een half morgen land, gelegen in Poeldijk.⁴²³ Jan Hoec oorkondt dat hij gekocht heeft t.b.v. Beatrix van Hodenpijl en Sophia van Spangen, non, 5 morgen 1 hond land, gelegen in Maasland.⁴²⁴ In de testamenten van Margriet van Almkerk van 12 november 1384 en 4 november 1388 worden aan 'ver Beatrix van Hodenpijl en ver Lysbeth, haer dochter, legaten verstrekt.⁴²⁵

Hierna wordt Beatrix van Hodenpijl niet meer genoemd, zodat het voor de hand ligt dat zij niet lang daarna is overleden. In ieder geval voor 29 april 1395 toen de kapittelvrouwen van het klooster Rijnsburg werden opgesomd w.o. Hasa van Kraaienstein, Sophia van Spangen, Elisabeth van Hodenpijl, Margriet van Uppel en Jutta van Uppel.⁴²⁶ Op 20 december 1401 doet Katharina van Reimerswaal afstand als abdis t.b.v. Margaretha van Buren. In dezelfde oorkonde wordt vermeld: 'constituta Elysabeth de Hodenpijl, monialis, priorisse monastris'. Dat wil zeggen dat Elisabeth van Hodenpijl op dat moment werd geïnstalleerd als priorin van de abdij.⁴²⁷ Zij wordt in die functie genoemd in de jaren 1401, 1402 en 1403.⁴²⁸

IV-d. *Nicolaas van der Merwede*, heer van Langambacht, knaap (1305), ridder (1311), vermeld 1304-1331, overl. tussen 23 juli 1331 en 27 september 1335.

In een lijst van leenmannen van de heren van Voorne, die door Kort is gedateerd 13(04),⁴²⁹ komt Nicolaas van der Merwede voor met: 'Heer Clays van der Merweyde (met) de hoogste ban tot Sclidrecht van de 't Outerbuer af tot Sclidrecht en voorts tot het Cortenambacht'.⁴³⁰ Op 11 augustus 1305 heeft graaf Willem III in bijzijn van zijn leenmannen, die hij te 's-Gravenhage heeft ontboden, w.o. heer Daniel en heer Nicolaas van der Merwede, verklaard dat degene die niet bewijzen kan te zijn van edele afkomst (edeldom) schot moet betalen zoals het gemene volk.⁴³¹ Op 1 oktober 1311 verklaren Nicolaas van der Merwede, ridder, en zijn broer Lodewijk van der Merwede, dat zij van graaf Willem III geld hebben ontvangen in verband met de zoen na de dood van Jan Simonsz. van Malland, hun neef, waarbij zij beloven de zoen te zullen handhaven en hun verwanten bij de zoen te zullen betrekken.⁴³²

Graaf Willem III heeft op 16 september 1320 zijn kamerling, Willem, heer Philipsz. van Duivenvoorde, onder bepaalde voorwaarden beleend met de ambachten van Almonde en Dubbelmonde. Hij moet o.a. 30 pond jaarlijks betalen van de opbrengst van de tienden, die de graaf eerder voor 150 pond gekocht heeft van heer Claas van der Merwede.⁴³³ Op dezelfde dag wordt Arnoud van Kraaienstein beleend als recht erfleen met de tiende van het vronland, gelegen tussen de stegen van Niemandsvriend en 'Connekijnsloot', met de bepaling dat Claas

⁴²³ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 479, d.d. 1-5-1381.

⁴²⁴ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 494, d.d. 3-3-1383.

⁴²⁵ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 503, d.d. 12-11-1384, resp. no. 515, d.d. 4-11-1388.

⁴²⁶ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 543, d.d. 29-4-1395.

⁴²⁷ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 573, d.d. 20-12-1401.

⁴²⁸ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 574, d.d. 20-12-1401, no. 575, d.d. 7-1-1402 en no. 590, d.d. 13-9-1403.

⁴²⁹ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 188; Kort, Van Voorne, blz. 75. In de lijst van leenmannen worden Daniel van der Merwede en Nicolaas van der Merwede achterelkaar genoemd, zodat ook voor Nicolaas de datum 13(04) zal gelden.

⁴³⁰ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 517. De emendaties door Kort zijn achterwege gelaten en is het handschrift aangehouden.

⁴³¹ Van Mieris II, blz. 48, d.d. 11-8-1305.

⁴³² NA, AGH inv.nr. 303, fol. 92v-93v, no. 539, resp. inv.nr. 304, fol. 115-115v, no. 561, d.d. 21-12-1312. In deze oorkonde geeft Hendrik, abt van Middelburg, een vidimus af van de oorkonde van 1 oktober 1311.

⁴³³ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 11, no. 60, resp. inv.nr. 290, fol. 15v, no. 16, d.d. 16-9-1320; Van Mieris II, blz. 242, d.d. 16-9-1320.

van den Kortenambacht de rechte helft van de genoemde tiende als recht leen van Arnoud van Kraaienstein zal houden, op dezelfde wijze zoals heer Nicolaas van der Merwede het in leen heeft gehad.⁴³⁴ Graaf Willem III beleent op 14 april 1321 Nicolaas van der Merwede en Hugo de Monnik 'Symon veren Beelen soens kindere' op verzoek van hun magen en om goede diensten, die hun magen ons gedaan hebben.⁴³⁵ Op dezelfde dag beloven de broers dat zij nooit meer zullen ageren etc., waarbij de oorkonde wordt bezegeld door hun magen, met name: heer Daniel van der Merwede (IVa), heer Jan van der Dussen (IIIe, sub. 1), heer Nicolaas van der Merwede, heer Gillis van Oostkerke, ridders, Jan van Stienland en Jacob Gheroncs, knapen.⁴³⁶ Op 24 juni 1322 dragen Jan van Heusden en Jan van den Elshout, na een uitspraak van o.a. de heer van Voorne en de heer van Arkel, verschillende goederen w.o. 45 morgen land, gelegen in Oud-Heusden, die van heer Nicolaas van der Merwede zijn geweest, over aan graaf Willem III, ieder tegen een betaling van 100 pond zwarte Tournois per jaar uit de genoemde goederen, en krijgen het in leen van de graaf terug.⁴³⁷ Graaf Willem III beleent op 26 juni 1323 Daniel V van der Merwede, knaap, met 100 pond Tournois per jaar uit verschillende goederen, die hem waren toegefallen na het overlijden van Jan van den Elshout, w.o. 45 morgen land, gelegen Oud-Heusden, die van heer Nicolaas van der Merwede waren geweest.⁴³⁸ Op 1 november 1323 bekrachtigd graaf Willem III de verkoop door heer Nicolaas van der Merwede, ridder, aan Herman Hamer van de tiende te Giessenmonde, gedurende de eerstvolgende vier jaartermijnen, welke tiende heer Nicolaas van hem in leen houdt.⁴³⁹

Graaf Willem III belooft op 25 april 1324 Frederik heer Wernersz., burger van Utrecht, dat heer Nicolaas van der Merwede, ridder, volgend jaar voor 24 april aan hem 'zeven ende twintich groten goudine, sestien goudene hallinghe ende tien miten' terug zal betalen.⁴⁴⁰ Op dezelfde dag belooft Nicolaas van der Merwede, ridder, graaf Willem III schadeloos te stellen voor het hiervoor genoemde geldbedrag wat Nicolaas van Frederik zou hebben afgenomen terwijl hij hem vrijgeleide had gegeven.⁴⁴¹ Op 30 september 1324 doet graaf Willem III uitspraak in een geschil te Kennemerland, waarbij o.a. aanwezig waren heer Daniel IV van der Merwede en heer Claas van der Merwede.⁴⁴² Nicolaas van der Merwede erkent op 16 april 1325 ontvangen te hebben van de stad Utrecht 300 pond zwarte Tournois, als zoen voor de doodslag op zijn neef Lodewijk, volgens uitspraak van de graaf van Holland. Met overblijfselen van een zegel in rode was.⁴⁴³ Op 17 oktober 1325 is er een uitspraak van Jan III, bisschop van Utrecht, met twintig met naam genoemde ridders over de onenigheid die ontstaan is over het stapelrecht tussen Dordrecht en andere steden in Holland. Onder de ridders o.a. genoemd Claas van der Merwede.⁴⁴⁴ Nicolaas van der Merwede, ridder, draagt op 5 december 1325 ten overstaan van de grafelijke leenmannen enige tienden in Sliedrecht voor een bedrag van 200 pond Hollands in vrij eigendom op aan graaf Willem III met de bepaling dat hij dat goed in

⁴³⁴ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 11v, no. 63, resp. inv.nr. 290, fol. 16, no. 64, d.d. 16-9-1319.

⁴³⁵ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31-31v, no. 78, resp. inv.nr. 304, fol. 34v, no. 77, en fol. 37, no. 82i, d.d. 14-4-1321.

⁴³⁶ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31v, no. 79, resp. inv.nr. 304, fol. 34v-35, no. 82k, d.d. 14-4-1321.

⁴³⁷ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 21-21v, no. 111, resp. inv.nr. 290, fol. 27-27v, no. 112, d.d. 24-6-1322; Van Mieris II, blz. 295, d.d. 24-6-1322.

⁴³⁸ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 25v, no. 126, resp. inv.nr. 290, fol. 32, no. 127, d.d. 26-6-1323; Van Mieris II, blz. 319, d.d. 26-6-1323.

⁴³⁹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 28v, no. 149, resp. inv.nr. 290, fol. 36, no. 149, d.d. 1-11-1323.

⁴⁴⁰ NA, AGH inv.nr. 401, fol. 13v, no. 60, resp. inv.nr. 402, fol. 14, no. 59, d.d. 25-4-1324.

⁴⁴¹ NA, AGH inv.nr. 401, fol. 13v, no. 61, rep. inv.nr. 402, fol. 14, no. 60, d.d. 25-4-1324.

⁴⁴² Prevenier, Dagvaarten I, blz. 22-23, d.d. 20-9-1324.

⁴⁴³ HUA, Stadsbestuur van Utrecht, inv.nr. 361, d.d. 16-4-1325. Transcriptie (bijlage no. 3).

⁴⁴⁴ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 36v, no. 189, resp. inv.nr. 290, fol. 45-45v, no. 194, d.d. 17-10-1325; Van Mieris II, blz. 364, d.d. 17-10-1325.

leen terug zal ontvangen wanneer hij die som vóór Pasen 1327 terugbetaalt.⁴⁴⁵ De dag daarop, 6 december, gelast graaf Willem III de rentmeester van Zuidholland, Jan heer Gillisz., om aan Nicolaas van der Merwede, de voornoemde 200 pond Hollands te betalen.⁴⁴⁶

In 1326 heeft 'Grote Hein' van graaf Willem III een viertel land gekocht te Sliedrecht, gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede.⁴⁴⁷ Op 3 januari 1326 beloven Jan van der Dussen (IIIe, sub. 3), ridder, en zijn zoon Jan, aan Philips van Wassenaar, die gehuwd is met Elisabeth, dochter van Jan van der Dussen, een bedrag van 300 pond Hollands ineens en een jaarrente van 50 pond Hollands, waarvoor zij borgen stellen en graaf Willem III als *overborg*. Onder de borgen bevindt zich heer Nicolaas van der Merwede, ridder.⁴⁴⁸ Verschillende heren w.o. Claas van der Merwede, ridder, leggen op 26 december 1326 een getuigenis af over de precieze landscheiding tussen Brabant en Holland.⁴⁴⁹

Op 22 november 1329 wordt de tiende van Sliedrecht en Oversliedrecht, dus de gebieden aan beide zijden van de Merwede, omschreven als gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede (= Langambacht) en Nicolaas van den Kortambacht (= Kortambacht), enerzijds, en in het ambacht van Floris heer Danielsz. van de Merwede (= Oversliedrecht),⁴⁵⁰ en heer Herbaren, zoon van wijlen Herbaren Florekensz. (= Niemandsvriend) en Herbaren van Kraaienstein (= Kraaienstein),⁴⁵¹ anderzijds.⁴⁵²

Afb. 27. Zegel van Nikolaas van der Merwede, ridder (1331).⁴⁵³
(Nationaal archief, foto H. den Hertog)

Jacob van Moordrecht, ridder, verkoopt op 18 november 1330 aan graaf Willem III de koren- en smaltiende in het ambacht Moordrecht, die hij in leen houdt van heer Jan van Henegouwen,

⁴⁴⁵ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 38, no. 194, resp. inv.nr. 290, fol. 46, no. 200, d.d. 5-12-1325.

⁴⁴⁶ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 38, no. 195, resp. inv.nr. 290, fol. 46v, no. 201, d.d. 6-12-1325.

⁴⁴⁷ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 43, no. 228, resp. inv.nr. 290, fol. 52, no. 234, d.d. 1326 (tussen 23 augustus en 2 september).

⁴⁴⁸ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 40v, no. 268, resp. inv.nr. 243, fol. 53v-54, no. 274, d.d. 3-1-1326; Van Mieris II, blz. 375-376, d.d. 3-1-1326.

⁴⁴⁹ Van Mieris II, blz. 409, d.d. 26-12-1326.

⁴⁵⁰ Later het ambacht Lokhorst.

⁴⁵¹ Later het ambacht Naaldwijk.

⁴⁵² Kort, Leenkamer De Lek, blz. 84 (leen 47).

⁴⁵³ Beschrijving: 1. omschrift: [-]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, fragment.

3. zegelbeeld: [-].

4. wapen: [-].

bezegeld door o.a. Nicolaas van der Merwede, ridder.⁴⁵⁴ Op 19 november 1330 stellen Nicolaas van der Merwede, ridder, Lode(wijk) van der Merwede, Hugo van den Woude, Roelof van Wijk, Wouter Adamsz. en Everocker van der Donk zich borg voor de overdracht door heer Jacob van Moordrecht van drie viertel land, gelegen bij de woning te Moordrecht, die hij aan graaf Willem III in vrij eigendom heeft verkocht, tot Pasen volgend jaar (= 31 maart 1331).⁴⁵⁵

Op 6 mei 1331 draagt Arnoud, voogd van Stralen, zijn ambacht en gerecht van Capelle aan den IJssel op aan graaf Willem III, bezegeld door o.a. 'heren Claise van der Marweden', ridder.⁴⁵⁶ Aan de oorkonde hangt een fragment van zijn zegel (afb. 27).

Op dezelfde dag draagt Pieter, heer van de Lek, de tienden in 'Goethdorp' in het ambacht Capelle, die hij van Arnoud, voogd van Stralen, leen hield, op aan graaf Willem III.⁴⁵⁷ Op 7 juli 1331 bevestigt graaf Willem III de belening door heer Nicolaas van der Merwede, ridder, van diens 'oudste'⁴⁵⁸ zoon Jan van der Merwede met alle goederen, die Nicolaas van hem in leen houdt.⁴⁵⁹ Met het zegel van Nicolaas van der Merwede, ridder, in groene was.⁴⁶⁰ De overdracht van de leengoederen zal samenhangen met het feit dat hij niet lang meer te leven had, want hij komt daarna alleen nog voor op 23 juli 1331 toen zijn zoon, Jan, de lijftocht van diens vrouw, Ermengard, bevestigde.⁴⁶¹ Op 27 september 1335⁴⁶² treedt zijn zoon alleen op, zodat we mogen aannemen dat zijn vader voor die tijd is overleden.

Kind:

1. *Jan van der Merwede*, volgt V-d.

V-d. *Jan van der Merwede*, knaap (1331), ridder (1342), vermeld 1331-1345, beleend met de hoge ban van Langambacht (1331), beleend met het hoge ban van Kortambacht (omstreeks 1345), overl. tussen 1345 en 12 juli 1347, tr. 1^e (lijftocht 23 juli 1333) *Ermgard*, overl. voor 27 september 1335, tr. 2^e (lijftocht 27 september 1335) *Sophia van den Houte (Utenhoute)*, vermeld 1335-1347, dr. van Jan van den Houte (Utenhoute).⁴⁶³ Zij tr. 2^e (dispensatie 12 juli 1347) Rudolf de Cock van Opijnen,⁴⁶⁴ ridder (1364), vermeld 1343-1371, zn. van Jan I de Cock van Opijnen en (Elisabeth) van Buren. Hij tr. 2^e (lijftocht 6 maart 1355) Mabelia van Zuilen, vermeld 1354-1392, dr. van Jacob van Zuilen van Nijeveld en Christina uten Ham.

Op 7 juli 1331 bevestigt graaf Willem III de belening door heer Nicolaas van der Merwede, ridder, van diens 'oudste' zoon Jan van der Merwede met alle goederen, die Nicolaas van hem in leen houdt.⁴⁶⁵ Vervolgens bevestigen graaf Willem III en Nicolaas van der Merwede, ridder, op 23 juli 1331 dat Jan van der Merwede aan Ermengard, zijn vrouw, een lijftocht van jaarlijks 26 pond Hollands uit de tiende van Sliedrecht, die hij van de grafelijkheid in leen houdt, heeft

⁴⁵⁴ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 69v, no. 461, resp. inv.nr. 243, fol. 85, no. 470, d.d. 18-11-1330; Van Mieris II, blz. 505, d.d. 18-11-1330.

⁴⁵⁵ NA, AGH inv.nr. 242, fol. 69v, no. 462, resp. inv.nr. 243, fol. 85, no. 471, d.d. 19-11-1330.

⁴⁵⁶ NA, Nassausche Domeinraad I, inv.nr. 730, d.d. 6-5-1331.

⁴⁵⁷ Drossaers, Domeinraad-I, no. 227, d.d. 6-5-1331.

⁴⁵⁸ Deze term wordt gewoonlijk gebezigd zonder dat er jongere zoons behoeven te zijn.

⁴⁵⁹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 56, no. 380, resp. inv.nr. 290, fol. 71, no. 383, d.d. 7-7-1331.

⁴⁶⁰ Helaas nog geen foto kunnen verkrijgen van dit zegel.

⁴⁶¹ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 56v, no. 387, resp. inv.nr. 290, fol. 72, no. 391, d.d. 23-7-1331.

⁴⁶² NA, AGH inv.nr. 289, fol. 67, no. 472, resp. inv.nr. 290, fol. 85v, no. 476, d.d. 27-9-1335.

⁴⁶³ Galesloot, Leenboek van Brabant, blz. 141.

⁴⁶⁴ Vermeulen, Bouwsteen en Toetssteen, blz. 270-273.

⁴⁶⁵ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 56, no. 380, resp. inv.nr. 290, fol. 71, no. 383, d.d. 7-7-1331.

toegekend.⁴⁶⁶ In een ongedateerde lijst van leenmannen van de heren van Voorne komt Jan van der Merwede als volgt voor: ‘Jan van der Marwede (met) de hoogste ban tot Sclidrecht van tOuterbuer af tot Sclidrecht en voort tot het Cortenambacht’.⁴⁶⁷ Het is heel aannemelijk dat de inschrijving dateert van 1331 toen zijn vader alle goederen aan hem heeft overgedragen.

Op 27 september 1335 bevestigt graaf Willem III de lijftocht door Jan van der Merwede, zoon van heer Nicolaas, gemaakt aan diens echtgenote, Sophia, gevestigd op 16 morgen tiende uit zijn tiende aan de Merwede, waar hij woont, en dat hij in leen houdt van de grafelijkheid.⁴⁶⁸ De geschillen over het sterfhuis van Kraaienstein worden op 20 augustus 1339 aan de uitspraak van heer Otto, pastoor van Sliedrecht, Jan van Merwede, en Jan van Berendrecht onderworpen.⁴⁶⁹ Op 14 april 1342 doen Daniël, heer van der Merwede, en Herbaren van Riede, door graaf Willem III als scheidslieden aangesteld tussen de abdijen van Heisterbach en Mariënweerd, uitspraak over de onenigheid die is ontstaan over de pacht van de visserij van Oversliedrecht en Giessenmonde, waarbij heer Jan van der Merwede en Herbaren van Kraaienstein de visserij in pacht hadden ontvangen van de abt van Mariënweerd, terwijl Martijn uten Wijngaarden, poorter van Dordrecht, de pacht van de visserij had ontvangen van de abt van Heisterbach. De uitspraak luidt dat heer Jan van der Merwede en de erfgenamen van Herbaren van Kraaienstein de pacht, zoals voorheen van de abt van Mariënweerd ontvangen, zullen hebben. Daarentegen zal Martijn uten Wijngaarden de pacht van het convent van Heisterbach behouden vanaf komende Kerstavond tot over 7 jaar. In het geval Martijn de pacht daarna de pacht alsnog wilt voorzetten dan zal hij de helft van de visserij kunnen pachten van heer Dirk van Teylingen als erfgenaam van Herbaren van Kraaienstein.⁴⁷⁰

In de hiervoor genoemde ongedateerde lijst van leenmannen van de heren van Voorne komt Jan van der Merwede nog een keer voor en wel als volgt: ‘Jan van der Marwede (met) het hoge gerecht van zijn ambacht en de hoge ban van het Cortenambocht aan de Marwede, voorheen van Jan van den Cortenambochte’.⁴⁷¹ Ervan uitgaande dat de lijst chronologisch is opgebouwd, zal de belening omstreeks 1345 hebben plaatsgevonden.

Na het overlijden van Jan van der Merwede is zijn vrouw Sophia, dochter van Jan van den Houte, een tweede huwelijk aangegaan met Rudolf de Cock van Opijnen. Omdat wijlen Jan van der Merwede, die met Sophia is gehuwd geweest, en Rudolf de Cock in de vierde graad verwant zijn, was het nodig om dispensatie aan te vragen voor het huwelijk dat hun op 12 juli 1347 werd verleend.⁴⁷² In de vierde graad verwant betekent dat zij neven van elkaar zijn. Hoe dit neefschap loopt, valt moeilijk aan te tonen omdat de moeder van Jan van der Merwede onbekend is. Gezien de bezittingen, die zijn vader in Oud-Heusden had liggen, is het plausibel de moeder te zoeken in de kring van het geslacht van Heusden, te meer daar de vaderlijke grootmoeder van Rudolf de Cock van Opijnen daartoe eveneens wordt gerekend.

Uit het tweede huwelijk:

1. *Nicolaas van der Merwede*,⁴⁷³ heer van Lang- en Kortambacht, Burgst, ridder (1359), vermeld 1353-1392, beleend met de hoge ban van Lang- en Kortambacht 1355, in dienst

⁴⁶⁶ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 56v, no. 387, resp. inv.nr. 290, fol. 72, no. 391, d.d. 23-7-1331.

⁴⁶⁷ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 522.

⁴⁶⁸ NA, AGH inv.nr. 289, fol. 67, no. 472, resp. inv.nr. 290, fol. 85v, no. 476, d.d. 27-9-1335.

⁴⁶⁹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 263, d.d. 20-8-1339.

⁴⁷⁰ De Fremery, Cartularium, no. 511, d.d. 14-4-1342.

⁴⁷¹ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 526.

⁴⁷² Brom, Bullarium Trajectense-2, no. 1224, d.d. 12-7-1347.

⁴⁷³ Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 437. Daar wordt hij ridder zijnde als vermeld vanaf 1346.

van Jan van Blois en Albrecht van Beieren (1358), schout van Gouda (1381-1386), overl. voor 2 mei 1393, tr. (kort vóór 4 september 1382) *Heilwich van Heukelom*,⁴⁷⁴ dr. van Jan van Heukelom en Clasina van Houweningen.

Bij het overlijden van zijn vader, tussen 1345 en 1347, was hij nog minderjarig en stond onder voogdij van Jan van der Merwede Lodewijksz. (Ve).⁴⁷⁵ Op 7 juni 1353 werd hij – nog minderjarig zijnde – beleend met een tiende, leenroerig aan de Lek,⁴⁷⁶ en een hoeve land, waar hij op woont, leenroerig aan Brederode,⁴⁷⁷ beide lenen gelegen in zijn ambacht te Sliedrecht. In de akte staat vermeld over degene, die hulde en manschap deed voor de minderjarige Nicolaas van der Merwede: ‘Heeren Martyn segers hant vander Merwede, mombaer des kints’.⁴⁷⁸ Hiervan is gemaakt dat Zeger van der Merwede hulde deed voor Nicolaas van der Merwede, en waarmee een nieuwe loot aan de stam wordt geïntroduceerd. Er staat echter dat heer Martijn met ‘segers hant’ dat wil zeggen met opdracht van de voogd het leen verheft. In 1355 wordt Nicolaas van der Merwede beleend met het goed van zijn vader, namelijk het hoge gerecht van zijn ambacht (= Langambacht) en de hoge ban van Kortambacht.⁴⁷⁹

Op 18 februari 1359 geeft hertog Albrecht, ruwaard, na opdracht door Claes Oem, Claes Oemszoon, aangekomen bij dode van zijn vader Claes Oem, en met kwijtscheiding door Symon Claesz., het ambacht Dubbeldam in leen aan Jan van den Halle, poorter van Dordrecht, waarbij heer Nicolaas van der Merwede, als leenmangetuige aanwezig is.⁴⁸⁰

In het ‘Latijnsch Boek’ (leenboek) van de Hertog van Brabant, dat omstreeks 1350 is samengesteld, staat vermeld: ‘Johannes Utenhoute, masionem suem apud Borghst et xx libras annuatim ad theloneum de Buscho. Nicholaus van der Merwede, miles, tenet modo’.⁴⁸¹ Omdat Nikolaas van der Merwede in het leenboek gekwalificeerd staat als ridder, zal hij niet eerder dan in of na 1359 zijn beleend met het goed Burgst onder Prinsenhage (Brabant). Het is een bezit van de familie van den Houte (Utenhoute), dat hem zal zijn toegekomen van zijn moeder.

In het leenregister van de soevereinen leenhof van Brabant staat de inschrijving als volgt genoteerd: ‘Claes van der Merwede, hout een woeninghe, geheiten ter Borch, mitte toebehoirten, liggende in den lande van Breda, ende 22 pond ’s iaers die daer omme gegeven waren opten rente van den Bossche’. Op de zijkant staat geschreven: ‘dit hielt Joh. van den Houte ende dede den manschap den Hertoghe anno 1304’.⁴⁸²

Blijkens een post in de rekening van de grafelijkheid over de periode 1358-1359 is een bode op 4 september 1359 naar de heer van Brederode gestuurd dat hij met ‘die van’ Dordrecht zou helpen om het onrecht dat de heer van Arkel heeft begaan ten opzichte

⁴⁷⁴ Dek, Van Arkel, kolom 305-306.

⁴⁷⁵ Muller, Het oudste register, blz. 39: ‘Inden bailliuscap van Zuythollant: (Jan vander Merwede,) leen. Claes vander Merwede; Eerst Jan vander Merwede Lodewijcs s. alse voecht Clays vander Merwede heren Jans zoen vander Merwede Ridder, een tiende gheleghen in Clays ambocht voerscr.’.

⁴⁷⁶ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 83 (leen 46).

⁴⁷⁷ Kort, Leenkamer Brederode, blz. 228 (leen 165).

⁴⁷⁸ NA, LRK inv.nr. 42, fol. 18v, nr. 47: Claes van der Merweden heeft ontfanen van minen here: een tiende in sijns selves ambocht van Slidrecht, den nederen ban van sijns selves ambocht van Slidrecht, dien hi te houden plach van de heerschap vander Lecke, ende een hoeve lants daer hi nu opwoent, leggende in sijns selves ambocht, die hi te houden plach van de heerschap van Brederode, welk land verheerwaert was an Heeren Martyn mit segers hant vander Merweden, mombaer des kints’, 1353 (vrijdag na) sint Bonifacius dach (= 7-6-1353).

⁴⁷⁹ Kort, Van Voorne, blz. 74, no. 508, met verwijzing naar blz. 75, no. 526.

⁴⁸⁰ Van Mieris III, blz. 79, d.d. 18-2-1359 (Paasstijl: 1358, des Manendaghes na Sinte Valentynsdach).

⁴⁸¹ Juten, Burgst, blz. 191.

⁴⁸² Taxandria jrg. 38 (1931), blz. 4.

van heer Simon van Teylingen en heer Claas van de Merwede recht te zetten.⁴⁸³ Heer Claas van der Merwede nam in 1364 onder de banier van de heer van de Lek deel aan de tocht naar Chaligny.⁴⁸⁴

Op 15 augustus 1371 verklaart Willem, heer van Horne en Altena, dat heer Claas van der Merwede, ridder, twee derde van de grove tiend van Uppel heeft overgedragen aan heer Lambert Millinck, ridder, met verwijzing naar de aankomsttitel d.d. 25 april 1277 van de gehele tiende,⁴⁸⁵ terwijl Willem van Bokhoven, zoon van een zuster van heer Claas van der Merwede, een derde deel van de voornoemde tiende in pacht heeft gekregen.⁴⁸⁶ In de loop van de maand augustus 1371 troffen de troepen van de hertogen van Gulik en Brabant, gesteund door de graaf van Namen, elkaar aan bij Baesweiler, een dorp iets ten noorden van Aken, om hun conflict te beslechten. De hertog van Gulik riep de steun in van zijn zwager Eduard I, hertog van Gelre. Aanvankelijk waren de Brabanders aan de winnende hand, totdat op 22 augustus de Geldersen op het slagveld verschenen waarna de slag eindigde in het gevangennemen van de hertog van Brabant en de graaf van Namen, terwijl Eduard I sneuvelde. Nicolaas van der Merwede streed in deze slag mee onder de banier van de heer van de Lek,⁴⁸⁷ en werd op die dag samen met zijn knecht, Reijnken, en zijn gevolg gevangen genomen.⁴⁸⁸

Op 28 oktober 1371 blijkt dat heer Claas van der Merwede in het gevolg van Jan van Blois van Schoonhoven via Dordrecht naar Frankrijk zou reizen.⁴⁸⁹ In opdracht van genoemde Jan van Blois reden op 2 mei 1372 heer Nicolaas van der Merwede en heer Gijsbert van Langerak met 12 gewapenden mannen naar Gelre om een grote geldsom te brengen.⁴⁹⁰ Aan wie staat er niet bij, maar kennelijk heeft de tegenpartij ze in Gelre opgepakt en vastgezet. Want op 4 juli daaropvolgend reed Knoepken de bode naar Gelre om o.a. heer Gijsbert van Langerak en heer Nicolaas van der Merwede 'vter herbergen te lossenen ende bi minen here te brengen'.⁴⁹¹

In 1375 heeft Nicolaas van der Merwede, ridder, vroeger gevangenge in Baesweiler, te Breda zijn losgeld van 1.048 Brabantse *mottoenen* voldaan.⁴⁹² Aan het charter hangt zijn zegel.⁴⁹³ Albrecht van Beieren stelt op 14 november 1375 heer Daniel VI van der Merwede, samen met de heer van der Lek en Breda, aan tot stadhouder in de Groote Waard, nadat deze door een overstroming was getroffen. Onder de ambachtsheren, die schade hebben geleden, wordt heer Nicolaas van der Merwede genoemd.⁴⁹⁴ Op dezelfde dag stelt hertog Albrecht orde op zaken met betrekking tot het maken en het onderhoud

⁴⁸³ De Boer, Rekeningen Serie I, blz. 239, d.d. 4-9-1359 (1359, woensdag na Sente Jans dach Decollatio), van Berghen ghesent Drie Pont an den here van Breederode omme dat hi soude helpen wederstaen met die van Dordrecht zulke ondaet, als die here van Arkel liet doen up heren Symoen van Teylinghen ende up heren Claeys van der Marwede, den bode ghegheven - vii s.g.'.

⁴⁸⁴ Juten, Burgst, blz. 191.

⁴⁸⁵ OHZ III no. 1780, d.d. 25-4-1277.

⁴⁸⁶ Korteweg, Rechtsbronnen, no. 142, d.d. 15-8-1371.

⁴⁸⁷ Juten, Burgst, blz. 191.

⁴⁸⁸ De Raadt, Sceaux Armoriés, deel II, blz. 473.

⁴⁸⁹ Doorninck, Tocht om Gelre, blz. 9.

⁴⁹⁰ Doorninck, Tocht om Gelre, blz. 79.

⁴⁹¹ Doorninck, Tocht om Gelre, blz. 95.

⁴⁹² Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 307.

⁴⁹³ De Raadt, Sceaux Armoriés, deel II, blz. 473. Omschrift: S·NICOLAES·DE·MW[-]. Wapen: een dwarsbalk, vergezeld van 9 boven (5:4) en onder van 6 (3:2:1) bollen.

⁴⁹⁴ Drossaers, Domeinraad-I, no. 705, d.d. 14-11-1375; Van Mieris III, blz. 315-316, d.d. 14-11-1375.

van de dijken in de Groote Waard.⁴⁹⁵ In een akte van 7 februari 1377 worden achttien ambachtsheren in de Groote Waard opgesomd, waaronder Claas van der Merwede.⁴⁹⁶ Hertog Albrecht, ruwaard van Holland, gaat op 16 mei 1379 een verdrag met Hugeman van Strijen, heer van Zevenbergen, aan over het bedijken van de gors 'Overdraage', en het gebruik van 2.000 gemet moerland in de Groote Waard van Zuidholland, waarbij heer Claas van der Merwede aanwezig is als ambachtsheer in Zuidholland.⁴⁹⁷

Uit dit huwelijk:

1. *Jan van der Merwede*, heer van Lang- en Kortambacht, Burgst, beleend met de hoge ban van Lang- en Kortambacht (1393), overl. voor 1 oktober 1398.⁴⁹⁸
2. *Dirk van der Merwede*, heer van Lang- en Kortambacht, Burgst, 's-Gravenmoer, Eethen, Meeuwen, Baardwijk, ridder, beleend met de hoge ban van Lang- en Kortambacht (1398), en het ambacht 's-Gravenmoer 29 november 1415,⁴⁹⁹ baljuw van Zuidholland (1414, 1415, 1421), ambachtsheer in de Groote Waard 19 juli 1417,⁵⁰⁰ kastelein van Geertruidenberg (1421), overl. Meeuwen, begr. ald. in de kerk 2 mei 1452, tr. *Catharina van Ranst*, dr. van Costijn van Ranst en Johanna van de Venne.

2. (...) *van der Merwede*, tr. (...) *van Bokhoven*.

Uit dit huwelijk:

1. *Willem van Bokhoven*, heeft een derde deel van de tiende van Uppel in pacht 15 augustus 1371.⁵⁰¹

IV-e. *Lodewijk van der Merwede*, vermeld 1330.

Omdat hij slechts één keer in een archiefbron voorkomt, is er geen inzicht ontstaan over de samenstelling van zijn gezin. Behalve een zoon Jan zouden Kerstine van Almkerk en Margriet van Almkerk qua chronologie in aanmerking kunnen komen als zijn dochters.

Op 19 november 1330 stelt o.a. Lode(wijk) van der Merwede zich borg voor heer Jacob van Moordrecht tot volgend jaar Pasen (= 31 maart 1331).⁵⁰²

Kinderen:

1. *Jan van der Merwede Lodewijksz.*, volgt V-e.
2. (verm.) *Kerstine van Almkerk*, non in Koningsveld te Delf (1368).

De proost, priorin en het gemeen convent van Koningsveld veroorloven zuster Kerstine van Almkerk 1/3^e deel van een rente uit 2 morgen land, gelegen tussen de Vlietweg en de Delf te Rijswijk, gedurende haar leven te gebruiken, welke rente daarna aan het klooster zal komen.⁵⁰³

⁴⁹⁵ Van Mieris III, blz. 316-317, d.d. 14-11-1375.

⁴⁹⁶ Ramaer, Geografische geschiedenis, blz. 76-77.

⁴⁹⁷ Van Mieris III, blz. 350-352, d.d. 16-5-1379.

⁴⁹⁸ Kort, Leenkamer Voorne, blz. 190 (leen 12).

⁴⁹⁹ Kort, Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard, blz. 281 (leen 80).

⁵⁰⁰ Van Mieris IV, blz. 406, d.d. 19-7-1417.

⁵⁰¹ Korteweg, Rechtsbronnen, no. 142, d.d. 15-8-1371. Aldaar 'Willem van Borchoven'.

⁵⁰² NA, AGH inv.nr. 242, fol. 69v, no. 462, resp. inv.nr. 243, fol. 85, no. 471, d.d. 15-7-1330.

⁵⁰³ Drossaers, Statenkloosters, Koningsveld no. 177, d.d. 14-11-1368.

3. (verm.) *Margriet van Almkerk*, non in de Abdij Rijsburg, testeert 12 november 1384 en 4 november 1388.

Margriet van Almkerk, non in de abdij Rijsburg, maakt op 12 november 1384 haar testament, waarin zij aan verschillende personen legaten verstrekt w.o. aan ver Beatrix van Hodenpijl, en ver Lijsbeth, haar dochter, ieder een zilveren lepel en een 'wtsneden deken mit aernen (arenden)', en jonkvrouw Alijt, vrouw van Aernt van der Merwede, en zuster van heer Willem Buser 'een lobbe sophier (stuk saffier) ende een boec van Marien Magdalenen ende Maerten'.⁵⁰⁴ Tot haar executeurs van het testament kiest zij o.a. ver Beatrix van Hodenpijl.⁵⁰⁵ In verband met het overlijden van enige in het voorgaande testament genoemde personen testeert zij opnieuw op 4 november 1388, waarin nu bepaald wordt dat ver Beatrix, en ver Lijsbeth, haar dochter, beiden non in Rijsburg, alleen de deken en Margriet van Uppel, en ver Jutte van Uppel, haar zuster, beiden non in Rijsburg, ieder de zilveren lepel krijgen, en jonkvrouw Alijt, vrouw van Aernt van der Merwede, zuster van heer Willem Buser, zoals in het eerdere testament 'enen lubben zophier ende een duuse boec van sinte Marien Magdalenen', krijgt.⁵⁰⁶

Het ziet ernaar uit dat Margriet van Almkerk in familieverwantschap staat met Elisabeth van der Merwede (van Almkerk) (IIc, sub. 3), getrouwd met Dirk van de Made. Hun dochter Beatrix van der Made was getrouwd met Arnoud van Hodenpijl. Verder ligt het voor de hand dat de gezusters Margriet- en Jutte van Uppel afkomstig zijn uit het Land van Altena, evenals Mr. Willem (die) Buser,⁵⁰⁷ tot de kring van verwanten behoren.

V-e. *Jan van der Merwede Lodewijksz.*, vermeld 1345/47-1350, 1381.

Bij het overlijden van Jan van der Merwede (Vd), tussen 1345 en 1347, stond zijn minderjarige zoon Nicolaas, onder voogdij van Jan van der Merwede Lodewijksz.⁵⁰⁸ Op 22 juni 1350 werden de huwelijksvoorwaarden opgesteld van Simon van Teylingen en Berta van Montfoort, waarbij als o.a. als borgen worden genoemd Daniel van der Merwede (Va, sub. 1), Daniel van Tolloysen (Vb, sub. 1) en Jan van der Merwede Lodewijksz.⁵⁰⁹

Jan, zoon van wijlen Lodewijk van der Merwede, wordt op 12 juli 1381 beleend met 5½ morgen land, gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede.⁵¹⁰

Kind:

1. *Jan van der Merwede Jan Lodewijksz.*, overl. 'Pacensien' (Spanje) 10 maart 1388, begr. 'Pacensien' (Spanje) in de St. Franciscus-munsterkerk, tr. *Geertruid Wolfertsdr. van Jutfaes*, dr. van Wolfert Wolfertsz. van Jutfaas.

Op 20 september 1393 verklaart Aernt van Tricht, proost van St. Jan, als vicaris-generaal van het bisdom Utrecht, dat hij Hendrik van Calijs heeft uitgezonden om in

⁵⁰⁴ Het gaat hier ongetwijfeld om het verhaal van de *Bekeering van Maria Magdalena* (en Martha).

⁵⁰⁵ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 503, d.d. 12-11-1384.

⁵⁰⁶ Hüffer, Abdij Rijsburg-2, no. 515, d.d. 4-11-1388.

⁵⁰⁷ Mr. Willem (die) Buser is proost van Roermond, kanunnik ten Dom te Utrecht, en gegoed in het land van Altena, en zoon van Peter van Ghiessen en Salome (Both) van der Eem.

⁵⁰⁸ Muller, Het oudste register, blz. 39: 'Inden bailliuscap van Zuythollant: (Jan vander Merwede,) leen. Claes vander Merwede; Eerst Jan vander Merwede Lodewijcs s. alsoe voecht Clays vander Merwede heren Jans zoen vander Merwede Ridder, een tiende gheleghen in Clays ambocht voerscr.'

⁵⁰⁹ HUA, HHA Montfoort inv.nr. 152, d.d. 22-6-1350. De zegels zijn niet meer aanwezig.

⁵¹⁰ Kort, Leenkamer De Lek, blz. 86 (leen 49).

Spanje en Portugal onderzoek te doen naar het vermoedelijke overlijden van Johan van der Merwede Johan Lodenssoen, over wiens nalatenschap voor het gerecht van Utrecht een proces gevoerd wordt, en beveelt zijn zendeling aan allen aan, in het bijzonder aan het stadsbestuur van Burghus.⁵¹¹ Vervolgens verklaart Karel, bastaard van Ghistelle, op 27 februari 1394 dat Claes van Langendijc van Munkedam in Holland in dienst is geweest bij Jan van der Merwede uit Holland die onder Roebert van Brakemont diende.⁵¹² Tenslotte wordt op 4 maart 1394 een verklaring afgelegd door Roebrecht van Brakemont, Guillerin Borno, Jan Zuerbroet en Mr. Peter van Amersfoorde, op verzoek van Hendrik van Calijs, over het overlijden van Johan van der Merwede. In deze verklaring is de voornoemde brief van 20 september 1393 ingelast.⁵¹³

In 1395 wordt een dingtaal gehouden tussen Jacob van Lichtenberg en jonkvrouw Yden Henric Yewijnssoendochter, roerende een huis en hofstede, gelegen achter Sint Pieters 'inden Regenboghe', die jonkvrouw Yde op 9 januari 1388 heeft gekocht van Geertruid Wolfert Wolfertszoondochter van Jutfaas, waarvan de transportakte verleden is voor schout en schepenen van Utrecht.⁵¹⁴

Jacob van Lichtenberg had verschillende getuigenverklaringen van personen die Jan van der Merwede gekend hebben en die bij benadering of precies wisten waar en wanneer hij was gestorven en betwist de overdracht van het goed van Geertruid aan Yde, omdat volgens hem ten tijde van de transactie de man van Geertruid, namelijk Jan van der Merwede, nog in leven was.⁵¹⁵

III-g. (...) van der Merwede, tr. Simon ver Belienz., overl. voor 14 april 1321.

Graaf Willem III beleent op 14 april 1321 Nicolaas van der Merwede en Hugo de Monnik 'Symon veren Beelen soens kindere' op verzoek van hun magen en om goeden diensten, die hun magen ons gedaan hebben, in recht leen met het vijfde deel van het dorp Scherpenisse, en de helft van de watermolen aldaar, welke goederen zij eerder hadden verbeurd, onder voorwaarde dat zij hun deel van de molen zullen onderhouden en in het vervolg niet meer tegen hem zullen ageren.⁵¹⁶ Op dezelfde dag beloven de broers dat zij nooit meer zullen ageren tegen graaf Willem III of zijn opvolgers na hem, op verbeurte van lijf en goed. De oorkonde wordt bezegeld door hun magen, met name: heer Daniel van der Merwede (IVa), heer Jan van der Dussen (IIIe, sub. 1), heer Nicolaas van der Merwede (IVd), heer Gillis van Oostkerke, ridders, Jan van Stienland en Jacob Gheroncs, knapen.⁵¹⁷ Met de laatst genoemde 'maag' zal bedoeld zijn Jacob Geroncsz. van Overbordene, die gescheiden leeft van zijn echtgenote jonkvrouw Meine, en waarvoor graaf Willem III op 16 april 1321 de inkomsten voor haar levensonderhoud bepaalt en de erfenis van hun kind veilig stelt.⁵¹⁸

Uit dit huwelijk:

1. Nicolaas van der Merwede, vermeld 1321.
2. Hugo de Monnik, vermeld 1321.

⁵¹¹ HUA, Stadsbestuur van Utrecht (toegang 701), inv.nr. 672, fol. 62v, d.d. 20-9-1393.

⁵¹² HUA, Stadsbestuur van Utrecht (toegang 701), inv.nr. 672, fol. 67v, d.d. 27-2-1394.

⁵¹³ HUA, Stadsbestuur van Utrecht (toegang 701), inv.nr. 672, fol. 67, d.d. 4-3-1394.

⁵¹⁴ Transport vond plaats op '1387, des Donredaghes na Dertienden dach na Korstdach' (Kerststijl: 9 januari 1388).

⁵¹⁵ Muller, Middeleeuwse rechtsbronnen II, blz. 82-93.

⁵¹⁶ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31-31v, no. 78, resp. inv.nr. 304, fol. 34v, no. 77, en fol. 37, no. 82i, d.d. 14-4-1321.

⁵¹⁷ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 31v, no. 79, resp. inv.nr. 304, fol. 34v-35, no. 82k, d.d. 14-4-1321.

⁵¹⁸ NA, AGH inv.nr. 303, fol. 32-32v, no. 84, resp. inv.nr. 304, fol. 35v-36, no. 82a, en fol. 38-38v, no. 83, d.d. 14-4-1321.

II-c. *Godschalck van der Merwede Danielsz.*, ridder (1258), vermeld 1258, memorie 2 november,⁵¹⁹ tr. *Mabelia van der Lede*,⁵²⁰ testeert 13 juli 1288, memorie 12 september,⁵²¹ dr. van Herbaren van de Lede. Zij tr. 2^e Gijsbrecht I uten Goye, heer van Goye, ridder (1255), vermeld 1245-1270, maarschalk van de bisschop van Utrecht (1249, 1265, 1267), ingetreden in het Duitse Huis 1267/68, broeder 1268-1269, daarna landcommandeur, vermeld begin 1271, memorie 16 maart,⁵²² overl. 16 maart 1271, begr. Utrecht (St. Annakerk), postuum vermeld 19 juli 1271, zn. van Wouter I, graaf van Goye, en Rixa van Amstel. Hij tr. 1^e (Berta) van Woerden, dr. van Herman III van Woerden en (Berta van Everdingen).

De proost en het kapittel van Sint Pieter geven op 2 augustus 1258 aan ‘Godescalco, filio Danielis de Merwe, [miles],’ enige goederen in ‘Herrardswerde’, vroeger in pacht gehouden door ‘Nicolaus de Merwe’.⁵²³

Op 13 juli 1288 testeerde Mabelia, weduwe van Gijsbert, heer van Goye, ridder. Zij bestemde een huis, gelegen in de immuniteit van de Dom te Utrecht, na haar overlijden voor het vestigen van drie memories, (1) voor Godschalk van der Merwede, ridder, haar eerste man (‘in die Commemorationis Omnium Animarum’),⁵²⁴ (2) voor Gijsbert uten Goye, haar tweede man (‘in vigillia beate Gertrudis’),⁵²⁵ en voor zichzelf. De oorkonde is bezegeld door Jan van Arkel, ridder, en haar zoons Jan en Daniel.⁵²⁶ De uithangende zegels zijn verloren, maar die van Jan van Arkel en Daniel van der Merwede zijn fraai afgetekend.⁵²⁷ Haar memorie evenals die van haar twee echtgenoten kwamen later ten laste van de heerlijkheid Haastrecht.⁵²⁸

Uit dit huwelijk:

1. *Herbaren van der Merwede*, volgt III-h.
2. *Jan van der Merwede*, knaap (1288), vermeld 1288.
3. *Daniel van der Merwede*, volgt III-i.

III-h. *Herbaren van der Merwede*, heer van Niemandsvriend, knaap (1277), vermeld 1277, 1284.

⁵¹⁹ OSU IV no. 2342, d.d. 13-7-1288. Zijn memorie (in die Commemorationis Omnium Animarum = 2 november) wordt vermeld in het testament van Mabelia; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 9, fol. 13. Maart ‘16 Ob. Dominus Godscalco de Merweden, miles’. Kennelijk is er verwarring ontstaan tussen de twee echtgenoten van Mabelia (zie hierna).

⁵²⁰ De Keijzer, Uten Goye, blz. 156-157.

⁵²¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 9, fol. 16. September ‘12 Ob. Mabilia relicta Giselberti de Goy, militis’.

⁵²² OSU IV no. 2342, d.d. 13-7-1288. Zijn memorie (in vigilia beate Gertrudis = 16 maart) wordt vermeld in het testament van Mabelia; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 9, fol. 17. November ‘2 Ob. Giselbertus de Goy miles’. Zie opmerking hiervoor. Gezien de vermeldingen van Gijsbrecht I uten Goye is hij degene die op 17 maart is overleden.

⁵²³ OBU III no. 1449, d.d. 2-8-1258. De tekst waar zeer waarschijnlijk ‘militi’ stond is verloren.

⁵²⁴ Ter herdenking alle jaren.

⁵²⁵ De dag vóór Heilige Gertrudis valt op 16 maart.

⁵²⁶ OSU 4, nr. 2342, 13-7-1288.

⁵²⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 76-76v, 13-7-1288 (1288, Anacletis pape et martyris).

⁵²⁸ S. Muller Fz., *Mr. Hugo Wstinc. Het rechtsboek van Den Dom van Utrecht*. Oude Vaderlandsche rechtsbronnen, eerste reeks nr. 18 (’s-Gravenhage 1895) 313. Haastrecht: Inde dantur ad memoriam Ghiselberti de Goye, militis, 20 soldi; Item ad memoriam Godescalci de Merwede, militis, 20 soldi; Item ad memoriam Mabilie, relicte predictorum militum, 40 soldi.

Op 1 april 1277 regelde graaf Floris V de dijschouw in het land tussen de Lek en De Donk, waarbij onder de belanghebbenden o.a. Herbaren van der Merwede wordt genoemd. Hij zal hier als ambachtsheer van het gerecht Niemandsvriend optreden.⁵²⁹

Graaf Floris V beveelt op 24 augustus 1284 Herbaren van der Merwede als voogd van de onmondige Daniel IV van der Merwede in diens ambacht, gelegen binnen Dordrecht, dezelfde accijnzen te heffen als de burger van Dordrecht betalen.⁵³⁰ Hij laat daarna de inning van de accijnzen over aan zijn neef Jan van der Merwede (IIIf).

Kind:

1. (...) van der Merwede, tr. Herbaren Florekensz.,⁵³¹ vermeld 1317-1319, zn. van N.N. en Floreken van den Bergh.

Op 22 november 1329 wordt de tiende van Sliedrecht en Oversliedrecht, dus gelegen aan beide zijden van de Merwede, omschreven als gelegen in het ambacht van heer Nicolaas van der Merwede (= Langambacht) en Nicolaas van den Kortambacht (= Kortambacht), enerzijds, en in het ambacht van Floris heer Danielsz. van de Merwede (= Oversliedrecht), en heer Herbaren, zoon van wijlen Herbaren Florekensz. (= Niemandsvriend) en Herbaren van Kraaienstein (= Kraaienstein), anderzijds.⁵³²

III-i. Daniel van der Merwede, knaap (1288), ridder (1314), vermeld 1288-1314, pacht de tiende in 'Herneswerde' 1302, overl. voor oktober/november 1319, tr. (...) van den Bergh,⁵³³ dr. van Herbaren III, heer van den Bergh en (Elisabeth).

Op 13 juli 1288 testeerde Mabelia, weduwe van Gijsbert, heer van Goye, ridder. De oorkonde is bezegeld door Jan van Arkel, ridder, en haar zoons Jan en Daniel.⁵³⁴ Met een tekening van het zegel van Daniel van der Merwede (afb. 28).⁵³⁵

Afb. 28. Tekening van het zegel van Daniel van der Merwede, knaap (1288).⁵³⁶
(Het Utrechts Archief)

⁵²⁹ OHZ no. 1778, d.d. 31-3-1277.

⁵³⁰ OHZ no. 2173, d.d. 24-8-1284.

⁵³¹ De Keijzer, Van den Bergh – Van Liesveld.

⁵³² Kort, Leenkamer De Lek, blz. 84 (leen 47).

⁵³³ B. de Keijzer, *Van den Bergh – Van Liesveld (uit Lede-Arkel)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁵³⁴ OSU 4, nr. 2342, 13-7-1288.

⁵³⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 76-76v, 13-7-1288 (1288, Anacletis pape et martyris).

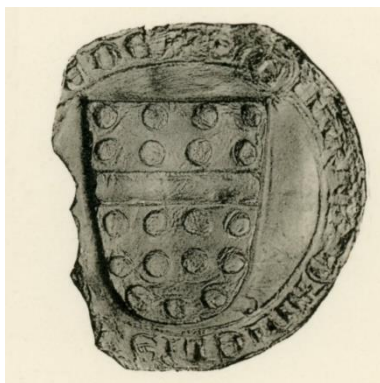
⁵³⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +SIGILLVM·DANIELIS·[-]

2. rond, ca. – mm, groene was, zwaar beschadigd.

3. een halfrondschild.

4. een dwarsbalk vergezeld boven van acht (4:4) en onder van elf (4:4:3) bollen.

Afb. 29. Zegel van Daniel van der Merwede, knaap (1293).⁵³⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Graaf Floris V belooft op 7 mei 1293 Jan II, bisschop van Utrecht, dat de kooplieden uit het bisdom in het graafschap vrede en vrijgeleide genieten, en dat hij de bisschop hulp verleent tegen iedereen uitgezonderd Jan I, hertog van Brabant. en Dirk VII, graaf van Kleef. Voorts zal hij medewerking verlenen aan de berechting van misdaden etc., in aanwezigheid en onder medebezegeling van de oorkonde van vele edelen w.o. Daniel van der Merwede, knaap.⁵³⁸ Zijn beschadigde zegel, die overeenkomt met het zegel van 1288, hangt nog aan de oorkonde (afb. 29).⁵³⁹

Proost, deken en kapittel geven op 9 januari 1302 aan Daniel van der Merwede, knaap. voor het leven van hem en zijn zoon, Daniel, in pacht de tiende langs de Maas in 'Herneswerde', behoudens de tiende van tien hoeven toekomende aan de priester van 'Herneswerde', voor 27 'solidos' en 6 'denarius' per jaar. Te komen van Daniel senior op zijn zoon, Daniel, eventueel op een dochter, wanneer zijn zoon(s) geen zoon heeft.⁵⁴⁰

Deze pachtovereenkomst is toegeschreven aan zijn verwant Daniel, heer van der Merwede (IVb),⁵⁴¹ die in die tijd nog 'knaap' was en ongetwijfeld zijn woonstede op het kasteel Merwede hebben gehad. In de oorkonde valt te lezen 'Daniel de Marwede, familus, sitam in Herneswerde'. Hieruit valt op te maken dat hij *niet* 'heer van der Merwede' is en bovendien in 'Herneswerde' woonde. Kortom voldoende om de twee gelijknamige leden van het geslacht Van der Merwede te onderscheiden.

Op 29 november 1314 is Daniel van der Merwede, ridder, één van de maakmannen bij het opstellen van de huwelijksvoorwaarden tussen Gherard van Damasche en Alverade, dochter van Wouter van Langerak. De zegels zijn helaas verloren.⁵⁴²

Na zijn overlijden, dat tussen 29 november 1314 en oktober/november 1319 plaatsgevonden zal hebben, is de erfpacht van de tienden in 'Herneswerde' door één van zijn zoons, stellig Godschalck, voortgezet. Dit blijkt uit een aantekening, gedateerd 1380, in het archief van het

⁵³⁷ Beschrijving: 1. omschrift: +SIGILLVM·DANIELIS·[-]JEDE

2. rond, ca. – mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. een halfrondschild.

4. een dwarsbalk vergezeld boven van 8 (4:4) en onder 11 (4:4:3) bollen.

⁵³⁸ OHZ V no. 2795, d.d. 7-5-1293.

⁵³⁹ De Raadt, *Sceaux Armoriés*, deel II, blz. 472.

⁵⁴⁰ HUA, Archief kapittel St. Pieter inv.nr. 264, d.d. 9-1-1302.

⁵⁴¹ Lenselink, Van der Merwede, blz. 11.

⁵⁴² HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 458, d.d. 29-11-1314.

Kapittel van Sint Pieter, namelijk: 'Inden jare dusent ccc•ende•lxxx versochte heer Danielssoon vanden in Harnesweerd Moerweyde vanden proost tSinte Peeters alle den tienden bijder Masen ghelegen, wtgenomen die tienden van tien hoven, die hoeren die papiliker proevenen toe, ende dese tienden versoeck men met eenen goeden stoer (steur). (Met in de kantlijn) Hec per inundationem periere bona'.⁵⁴³ Deze aantekening slaat terug op de hiervoor vermelde oorkonde van 9 januari 1302. De zinssnede 'heer Danielssoon vanden in Harnesweerd Moerweyde' valt te interpreteren als: 'de zoon van heer Daniel van der Merwede, in Harneswaard'. Na het overlijden van Godschalck is de erfpacht 'stilzwijgend' voortgezet door de hoofdtak van de familie.

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel van der Merwede*, vermeld 1302, overl. voor oktober/november 1319.
2. *Herbaren van der Merwede*, knaap (1310), vermeld 1308-1310, overl. voor oktober/november 1319.

Op 12 oktober 1308 doen heer Jan van Linschoten en heer Daniel van Hamele een uitspraak namens de bisschop van Utrecht in verband de twist die was ontstaan tussen Sweder van Abcoude en Kerstant van Linschoten. Onder de borgen, die voor Kerstant van Linschoten zullen instaan, wordt o.a. genoemd 'heer Jan van Alblaes, Harparen van der Merewede'.⁵⁴⁴

Kerstant van Linschoten verklaart op 19 december 1310 dat het versterkte huis Linschoten een openhuis zal zijn voor de leenheer, dat bevestigd wordt door de bisschop van Utrecht, graaf Willem III, Jan van Linschoten, Gijsbert van Ruwiel, ridders, heer Erbrecht Erbrechtszoon, burger van Utrecht, en Herbaren van der Merwede, Herman over de Vecht, knapen.⁵⁴⁵

3. *Godschalk van der Merwede*, pacht de tiende in 'Herneswerde', vermeld 1319, overl. na oktober/november 1319.

Hij wordt genoemd als één van de 'gerechtigden' in de zoenovereenkomst van Jan van Boenswaert. De zoenovereenkomst wordt gedateerd op oktober/november 1319.⁵⁴⁶ De zoenovereenkomst is nader uitgewerkt, waarnaar korthedshalve wordt verwezen.⁵⁴⁷

II-d. (*Jan van der Merwede*).

Omdat hij in geen enkele akte voorkomt is zijn bestaan onzeker. Zijn vermoedelijke voornaam is ontleend aan twee kleinzons met die naam. Of dit takje thuishoort in deze genealogie valt vanwege het ontbreken van een zegel met een heraldisch wapen niet hard te maken. Daar staat tegenover dat de toenaam in die tijd exclusief is voor het geslacht Van der Merwede en de aangegane huwelijksalliantie met het geslacht Van Alblas in overeenstemming is met het milieu waarin de leden van de familie zich bewegen.

Kinderen:

⁵⁴³ HUA, Archief Sint Pieter, inv.nr. 919-1, fol. 14, d.d. 1380.

⁵⁴⁴ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 61-62, d.d. 12-10-1308.

⁵⁴⁵ Kort, Leenkamer Gaasbeek, blz. 61 (leen 82).

⁵⁴⁶ NA, Archief van de Graven van Holland, inv.nr. 289, fol. 4v-5r, d.d. september/oktober 1319.

⁵⁴⁷ De Keijzer, Zoenovereenkomst 1319.

1. *Agnes van der Merwede*, tr. 1^e *Hendrik van Alblas*, heer van Alblas,⁵⁴⁸ knaap (1253),⁵⁴⁹ overl. voor 27 juli 1273, zn. van Otto van Alblas en Badeloge,⁵⁵⁰ tr. 2^e *Jan van Wonne (Wena)*.

Op 27 juli 1273 draag Jan van Abbenbroek de voogdij over Jan, zoon van wijlen heer Hendrik van Alblas, over aan diens oom Gerard van der Merwede, omdat hij deze onvoldoende kan waarnemen.⁵⁵¹ Jan, zoon van wijlen heer Hendrik van Alblas, ridder, legt op 14 september 1280 een geschil bij die hij heeft met heer Nicolaas van Souburg, ridder, met medeweten van onder andere vrouwe Agnes, zijn moeder, Jan van Wonne, zijn stiefvader, en Gerard van der Merwede, zijn oom.⁵⁵²

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan van Alblas*, heer van Alblas, minderjarig 1273, ridder (1280),⁵⁵³ overl. voor 28 juli 1327,⁵⁵⁴ tr. (...) *van Nijenrode*, dr. van Gerard Splinter van Ruwiel.

Heer Gerard Splinter van Ruwiel is waarschijnlijk degene die omstreeks 1295 het huis Nijenrode heeft gebouwd, omdat vermeldingen daarvoor ontbreken. Gijsbert, zijn oudste zoon, ging zich naar dit bezit noemen.⁵⁵⁵ Op 17 juli 1311 zegelde heer Jan van Alblas, ridder, samen met zijn zwager Gijsbrecht van Nijenrode een oorkonde toen hij de helft van de tienden van Alblas in erfpacht nam.⁵⁵⁶

2. *Gerard van der Merwede*, vermeld 1273, 1280.

Kind:

1. *Jan van der Merwede*, vermeld 1307, aangesteld als gewaard rechter in Brandwijk en Gijbeland (1326).

Op 24 september 1307 deed graaf Willem III uitspraak in het geschil tussen Gerard van Horne, heer van Altena, enerzijds, en Jan van Arkel, Vastraed van Giessen, en zijn oom Vastraed, voor hun zelf, hun verwanten en medestanders, anderzijds. Vastraed van Giessen, Vastraed, zijn oom, Jan van der Merwede, Arnoud van Heesbeen en Arnoud van der Porte, zullen 'haer lijf' behouden d.w.z. niet lijfelijk bestraft worden. Verder wordt bepaald dat Vastraed van Giessen, heer Arnoudszoon, de erfgenamen van heer Hugheman van Giessen, Jan, zijn broer, en Vastraed, hun broer, alsmede Jan van der Merwede en zijn medestanders, die verdreven zijn door de heer van Horne en zijn medestanders, weer in het bezit van hun goederen zullen worden gesteld. Daarentegen zullen de erfgenamen van heer Hugheman van Giessen, Jan, zijn broer, Vastraed, hun broer, alsmede Jan van der Merwede, met hun helpers, voor de misdaad die zij hebben begaan tegen de heer van Horne 2.000 zwarte Tournois betalen.⁵⁵⁷

⁵⁴⁸ OHZ III no. 1365, d.d. 23-8-1264.

⁵⁴⁹ OHZ II no. 1057, d.d. 23-8-1253.

⁵⁵⁰ OHZ I no. 396, d.d. 1219.

⁵⁵¹ OHZ III, no. 1641, d.d. 27 juli 1273; Hoek, Leenkamer Sint Marie, blz. 183 (leen 1).

⁵⁵² OHZ IV, no. 1918, d.d. 14-9-1280; Hoek, Leenkamer Sint Marie, blz. 183 (leen 1).

⁵⁵³ OHZ IV no. 1890, d.d. 21-1-1280.

⁵⁵⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 164.

⁵⁵⁵ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-3, blz. 307.

⁵⁵⁶ Hoek, Leenkamer Sint Marie, blz. 184.

⁵⁵⁷ Korteweg, Rechtsbronnen, no. 43, d.d. 24-9-1307.

Graaf Willem III vergunt op 8 maart 1326 Pieter Vinnenezone van den Damme om Jan Gerritsz. van (der) Merwede als gewaard rechter aan te stellen in Brandwijk en Gijbeland.⁵⁵⁸

⁵⁵⁸ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 148, d.d. 8-3-1326 (Paasstyl: 1325, Zaterdag na Midvasten).

Bijlage

Transcriptie van akten en oorkonden ontleend aan publicaties, afschriften en originele oorkonden geplaatst op chronologisch volgorde die verzameld zijn voor het samenstellen van de genealogie. Bij twijfel wordt geadviseerd het origineel te raadplegen.

1. Vermeldingen in de stadsrekeningen van Dordrecht van de ontvangst van accijnzen van het ambacht van Daniel van der Merwede (1283-1287).⁵⁵⁹

1283-1284 (uitgaven) (mei - juni 1283): Item Daniel van der Mareweden 14 sol. van 11 daghen dat men assijs nam in zijn ambocht, ende 8 lb. van tevoren; die brochten die oude scepenen 16 lb. an ons.⁵⁶⁰

1283-1284 (uitgaven) (augustus – oktober 1283): Item den clerck 16 sol. doe hi voer omme den brief van Daniels ambocht ende van den quaedien uter porte te doene.⁵⁶¹

1283-1284 (uitgaven) (februari – april 1284): Item Arnoud Fekerdey rekende 6 lb. ende 15 sol. die hem afterstelle bleven van den bierassise in Daniels ambacht.⁵⁶²

1284-1285 (uitgaven) (mei - september 1284): Item van den assise die Jan Maleghijs ofsloch in Daniels ambochte 9 lb. 16 s. ende 11 d.⁵⁶³

1284-1285 (uitgaven) (juni – september 1284): Item Didden den bode doe hi voer omme enen brief an den grave omme die assijs van Daniels ambocht 7½ sc.⁵⁶⁴

1284-1285 (uitgaven) (september – oktober 1284): Item Janne van der Marwede 13 lb. van assijs in sijns neven ambochte Daniels.⁵⁶⁵

1284-1285 (uitgaven) (januari – april 1285): Item Janne van der Marwede 8 lb. van assijs in Daniels ambocht.⁵⁶⁶

1284-1285 (uitgaven) (januari – april 1285): Item Janne van der Marwede 3 lb. van assijs in Daniels ambocht.⁵⁶⁷

1286-1287 (uitgaven) (mei – oktober 1286): Item Janne van der Marwede 6 lb. van ouden assijs over een jaer.⁵⁶⁸

1286-1287 (uitgaven) (mei – oktober 1286): Item Jan van der Marwede 4 lb. ende 15 sol. van den assijs die men ghenomen hevet in desen jare.⁵⁶⁹

1286-1287 (uitgaven) (na oktober 1286)
Item Wolfranen van Jans wegghen van der Marwede 11 lb. ende 5 s.⁵⁷⁰

⁵⁵⁹ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1. Aan deze tekstuitgave zijn de posten ontleend.

⁵⁶⁰ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 10 (vel 5).

⁵⁶¹ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 10 (vel 6).

⁵⁶² Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 14 (vel 8).

⁵⁶³ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 22 (vel 18).

⁵⁶⁴ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 28 (vel 25).

⁵⁶⁵ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 25 (vel 20).

⁵⁶⁶ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 32 (vel 30).

⁵⁶⁷ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 33 (vel 31).

⁵⁶⁸ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 54 (vel 53).

⁵⁶⁹ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 58 (vel 54).

⁵⁷⁰ Burgers, Stadsrekeningen Dordrecht-1, blz. 58 (vel 56).

2. Willem Willemsz. van Brederode laat een drietal vidimi van charters uit de jaren 1283, 1317 en 1325 vastleggen, d.d. 21-10-1391.⁵⁷¹

Dese drie brieve waren hier bevole te teykenen bi scepenen opter xi^d maeghden avond int jaer xci voer begheerte ende bede Wilaems Willesz. van Brederode want hi die principale drie brieve voer scepenen toeghede goed gans ende ghave ende wel bezeghelt.

no. 60: Ic Willaem, heere van Brederode, ridder, make cont alle den ghenen die desen brief sullen zien ende horen, dat ic hebbe ghegeven minne lieve zoen Willaem dien ic hebbe bi Mergriete wilen dochter eens edels mans tsHeeren Daniels vande Merwede des ridders, alle dien tiende dien ic hebbe int ambocht van Houweninghen gheheeleke ende een hoeve lands gheheeleke int ambacht van Barendrecht, die legghet tusschen tsHeeren Gilis kinderen lant van Barendrecht des ridders ende tusschen der kerke aldaer, also groot ende also breed als icse selve hadde. Ende dese voerseide tiende ende hoeve lands hebbic minne voerseide zoen Willem ghegeven voer minne man in recht leenwere te houden ende te sitten. Ende omme dat dese dinc vaste blive ende ghestade ende ic wille dat hi dit voerscreven goed hebbe in al deser voerscreven maniere sonder eenigherhande archlist jof hinder van yemene soe hebbe ic dese brief open bezeghelt met minne zeghel. Dese brief was ghegeven int jaer ons Heeren dusent twee hondert drie ende tachtich op Sinte Gregorius dach (12-3-1283).

no. 61: Wi Dideric, heere van Brederode, make cont ende kenlic alle den ghenen die desen brief zien sullen of horen lesen dat wi vercoft hebben Willem ver Mergrieten zoen, onse broeder, die houder is van deser Heere alzulke tiende als wi leggende hebben in de ambocht van Houwelinghen ende voert streckende een deel in den ambocht van Werkendam, also groet als cliene daer hebbic legghende, ende dien van ons te houden in alzulken manieren als hier na ghescreven staet. In den eerste waert dat Willaems ghebrake soe zoude dese voerscreven tiende comen op sinen outste zoen die wettelijke ware, voert waert dat Willaem gheen zoen en hadde soe zoude hi comen op sijn outste dochter wittelick ende voert van kinde te kinde niet te bersterven, dat van sine line gheboren is wittelick. In kennisse van deser dinc soe hebbe wi Dideric, heere van Brederode, voerscreven dese brief bezeghelt met onse zeghel. Ghegeven int jaer ons Heeren M CCC ende zeventiene op Sinte Lambrechts dach (17-9-1317).

no. 62: Ale den ghenen die dese brief sullen zien of horen lesen, ic Aerend vander Dussen make cont ende kenlic dat voer mi quam Pouwels van Striene Herbarens zen ende droech mi op bi sinen vrye wille dat ambocht van Hoekenisse met sinen rechte met tiende, groot ende cleyn, met vischerie, voghelie ende met alle sinen toebehoren also als hiit ende sine voervaderen van mi ende van minne voervaderen ghehouden hebben teenre rechte erfleen welc ambocht met sinen rechte met tiende, vischerie, voghelie ende met alle sinen toebehoren also voerscreven is, ic verliet hebbe ende verlye Willem van Brederode Willemsz. ende sinen nacomelinghen van mi ende van minen nacomelinghen erflic te houden teenen gherecht erfleen, niet te versterven in maniere dat hi of sinen nacomelinghen nu van dier teinde voerscreven laerlix gheven sal van pachte telken Sinte Jans misse midzomer jof daer te voren drie oude gulden halvinghe jof payment dat daer teghen also goet is. Ende waert dats Willaem of sine nacomelinghen niet en deses oe ware die voerscreven tiende verloren. Hier bi soe hebbic hem ende sinen nacomelinghen in dese goede gheloeft te houden als recht is. Dit was ghedaen Tordercht in jeghenwordichheit mijnre mannen Robbert Brieninx, Florens Moelnaers Pieterssoen, Reynaert vanden Zande, Pieter van Baerne, Godevaert Brieninx, Clays van Mallant, ende Arnout van Ghent. Ende kennisse hier of hebbe ic desen brief open bezeghelt met minre zeghel int jaer ons Heeren M CCC zes ende vijftich des Saterdaghes na der xi^d maeghen dach (22-10-1356).

3. Nicolaas van der Merwede geeft een kwitantie af, d.d. 16-4-1325.⁵⁷²

Ic Nicolais vander Marwede, ridder, make cont allen luden dat ic ontfanghen hebbe van der stat van Vtrecht drie hondert pont zwarter tornoyser also van der zoene van Lodewijc, minnen neven doet, tote

⁵⁷¹ SAD, Dordrecht grafelijke tijd inv.nr. 4, fol. 15-15v, d.d. 21-10-1391.

⁵⁷² HUA, Stadsbestuur van Utrecht, inv.nr. 361, d.d. 16-4-1325.

mire behoef, ende tote alle der maghe behoef, die Lodewijc minnen neve voerseit toe behoerden van zire moeder wegghen. Ende hier mede es ons voldoen, den eersten penninc metten lesten in alre manieren als miin lieve here die grave van Hollant gheseyt heeft. In orkonde desen brieve bezeghelt met minnen zeghel. Ghegheven int jaer ons Heren M CCC vive ende twintich des dinxdaghes na Sinte Tyburtius dach in aprilie.

4. Elisabeth van der Merwede wordt beleend met 40 pond zwarte Tournois per jaar, d.d. 22-7-1327.⁵⁷³

Willem van Hoorne, Here van Outena, make cond en kenlick allen Luden, want Ionckvrouwe Lizebeth, Jansdochter van Merwede, Diericx wijff van der Made, ons quite geschouden heeft, ende vertegen van alle den goede, dat zy ons eysscende was, ende hierna beschreven staet: in't eirste, dat stienhuys te Zandwijk dat gebroken wart; item dat geregte van Muylwijck, van Almkercke, van Zandwijk, van Huppen, van Uithoven, ende die Nederscouwe, ende dat gherechte derdendeel van alle vervallen in de voornoemde ambochten; voort een hofstede, ende vier morgen landts tote Zandwijk, ende ene hofstede, ende achte morgen landts tot Emmichoven, die Dirck van Cranendonck heft, ende al verval dat van deze goeden versenen is, tot desen dage toe, daer wy omme twieden, overmits seggen ons lieves Heere 's Graven van Henegouwen, en van Holland, zoe hebben wy der voorseyder Lijsbetthen verlijt, ende verlienen mit desen brieve, hoer, ende horen naecomelingen, veertig ponden zwaerts tornoise 's jaers, den groten over sestien penningen gereeckene, van ons, ende onsen naecomelingen te liene te houden ten Brabantschen Recht; ende dese voirseyde veertigh pond tornoise 's jaers hebben wy hoir bewijst alle jaren voren uyt te nemen tot Paesscen, op onse gehele telingen tot Uitwyck, die groot is jegens acht ende veertich mergen lands of daer ommetrent; ende wat die telinge beter is dan viertich pond tornoise voirsz. 's jaers, die zullen wy zelve behouden; ende waeren zy in eenige jaeren minder, dat soudon wy hoi roprechten van onsen anderen goeds. In manieren zoe wilke tijd wy willen, dat wy deze voorseyde renten lossen moghen toit elken bamisse, met vier hondert pond tornoise payments voirscreven, ende die vier hondert pont sal zy hore erfgename danne beleggen ane ygelijken goede, ende die van ons ontfanen, en van ons te liene houden ten Brabantschen rechte in allen manieren voirscreven. In oirkonden dezen brieve bezeglt mit onsen zeghele: ende om die merer sekerhede, zoe hebben wy gebeden onsen lieven Heere den Grave van Heynegouwen, en van Holland, dat hy desen brieff met ons bezeghelen wille: Ende wy Willaem Grave van Heynegouwen, ende Holland, van Zeeland, en Heere van Vriesland, om bede Willaems voirseyt; en om die merer sekerhede deesen jegenwoorigen brief bezegelt met onsen zegele. Gegeven in die Haghe, op Sinte Marie-Magdaleenen dagh, in 't jaer ons Heeren M.CCC. zeven-en-twintich. Onder uythangende twee zegelegen, beyde van groenen wassche, in dobbelen staerten; daervan het eene was van de groote van een stuyver, hebben in 't midden een schildeken, daer inne stont die wapen van Henegouwen, ende Holland, te weten, vier gequartierede leeuwen op eenen gestreckten halve narent; en het ander zegel was van de groote van een halve stuiver, hebbende in 't midden een schildeken, daer inn stont het wapen van Horn, als drye hoornen, met een barensteel boven in 't hooft van 't wapen opte twee hoornen. Opten rugge van de selve brieve stondt, Dirck van Hodenpijl, van xl. pond zwarten 's jaers tot Uitwijck in den Lande van Outena.

5. Daniel van der Merwede geeft de toekomstige erfenis van zijn tante aan het klooster Ter Lee, d.d. 11-10-1331.⁵⁷⁴

Ic Daneel van der Merweede, riddre, make cont ende kenlijc allen den ghenen die desen brief sullen sien oft horen lesen, dat ic hebbe ghegheven ende gheve den cloester van der Lee al dat goet ende eeffnesse, dat mi oft minen naecomelinghen anecomnen mach oft versteruen, als van vrouwe Bertraet van Alkemade, mire moeyen. In deser maniere, dat ic wille ende beghere, dat si minen here minen vader ende alle mine houders ontfanen in al der weldaet die daer in dien voorseiden cloester gesciet oft ewelike gheschien sal, ende mijns heren mijns vader iaergetide doen sullen voert an mee iaerlijcs, als gelike als si mer vrouwen mire moeder iaerghetide hebben gedaen tot nv ende voert sculdich sijn te doene. Vort

⁵⁷³ Balen, Dordrecht, blz. 1115-1116.

⁵⁷⁴ Lenselink, Van der Merwede, blz. 38.

soe willic ende beghere van der abedessen ende van den gemenen conuente van den voerseiden cloestre dese lettren ghesien ende ghelesen, dat si mi te hants ende Annen van der Merwede, mire lieuer gesellinnen, ende alle mini naecomelinghen ontfaen ende deelachtech maken in al der weldaet die men daghelijcs doet oft ewelike doen sal in den voernoemden cloestre. Ende soe welke tijt dat vrouwen Bertraets mire moeyen voernoemt ghebreken sal, soe willic ende beghere, dat al dat ghoet dat mi oft mine naecomelinge van hare soude mogen ane comen, dat al den vouwen come in wijn renten te pitancien, ende als mijns ghebreke oft mire lieuer ghesellinnen, dat die voerseide vrouwen dene helft van den voer ghenoomden ghoede hadden te ere pitancien in wine, als si mijn iaerghetide doen soudent, ende dander helft tere pitancien in wine, als si mire ghesellinnen iaerghetide doen soudent. Ende waer dat zake dat eneghe abedesse van de voerghenoomden cloestre, die nv es of tembermeer wesen sal, dat goet niet ne ghaue alst hier voerscreven es, soe willic dat dat voernoemde ghoet weder come op mine eerfnamen sonder enech wedersecghen. Ende om dat ic wille dat alle dese voerscreven dinghen goet bliuen, vast ende ghestade, sonder al arecht list, soe hebbic Daneel voerseit desen brief hopen bezeghelt met minen zeghele in kennessen. Gegheuen int iaer ons Heren MCCC een ende dorchtech, des Vrijdaghes na sente Denijsdaghe des martelaers.

6. Daniel, Dirk en Floris van der Merwede doen afstand van 9 morgen land, d.d. 29-6-1333.⁵⁷⁵

Wi Daneel van der Maerweyde, ridder, heren Daneelszoen van der Maerweyde ende Johan vrouwe van der Maerweyde sijn wijff, Diedrijc van der Maerweyde heren Daneelszoen ende joncfrou Ghodilt sijn wijf, Florens van der Maerweyde heren Daneelszoen van der Maerweyde ende joncfrou Volcwij sijn wijff, maken cont ende kenlijc allen luden, dat wi dat erve, dat ghelegghen is in Warmonder ambocht, ende gheheten is die Grote Scrinkel, van neghen marghen, ende die Clene Scrinkel van vier marghen, ende an Warmonderdam drie marghen, van welc erve voerseit vrouwe Baerte nonne in Lewenhurst, ons lieve moeye, die jaerlijcse renten af nemet ende nemen sal als langhe als si levet, die haer besprac ver Aleyd, haer moeder, ons h'oude moeder, daer god die ziele af hebben moet. Ghegheuen hebben ende gheuen na ver Baerten, onser moeyen doot, te vrien eyghen der abedissen ende den ghemenen convente van Lewenhurst, als verre als dit voernoemde erve an ons ende an onsen naecomelinghen versterven ende anecomem mach, na ver Baerten onser moeyen doot, sonder arch list. Ende hier bi sel die abedissee ende dat convent voerscreven die nu sijn, of hier na wesen sellen, jaerlijcs doen onser houders jaerijcheiden heren Daneels ons vaders, ver Beatrijssen onser moeder, onser houder moeder veren Aleyden van Alkemade ende onse zesser voernoemt jaerijcheiden na onser doot, elkes jaers op die tijt dat si ghevallen. Ende ons al nu ontfaen in broederscap ende dielachtich maken, alle dier weldaden die nu ende emmermeer in dien cloester gheschieden sellen. Ende na Ver Barten onser moeyen doot, so willen wi dat tconvent voernoemt hebbe alle jare op ons vaders ende onser moeder jaerghetiden. Op onser h'ouder moeder voerscreven jaericheijt ende oec op onser zessen voernoemt jaerghetiden, op elke tijt dat dese voerscreven jaerghetiden jaerlijcs vallen, pitancien van wine, als groot als die renten van desen voernoemden erve als verre alst ons toe horen mochte, jaerlijcs strecken moghen sonder al arech list. In orconde van desen brieve om dat wi willen dat dese voerscreven ghifte van desen voernoemden erve vaste blive ende ghestade van ons ende van onsen naecomelinghen in alre manieren alst voerscreven is ende wijt oec houden sellen ende alle onse erfnamen na ons ghelike of wijt op ghedreghen hadden na dien rechte van dien lande in dien ambochte daert ghelegghen is. So hebben wi desen brief hopen bezeghelt met onser driere zeghelen. Ghegheuen int jaer ons heren dusent drie hondert ende drie ende dorchtech op sente pieters ende sente pauwels dach.

7. Huwelijkscontract tussen Willem die Bot van der Merwede en Petronella de Cock van Neerijnen, d.d. 7-7-1358.⁵⁷⁶

Allen den ghenen die desen brief zullen sien of horen lesen doe ic Willem die Bot vander Marwede verstaen met kennessen der waerheit dat ic verghadert bin in wetteliken huwelike met Jonfrouwe Nellen

⁵⁷⁵ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, no. 110, d.d. 29-6-1333; Lenselink, Van der Merwede, blz. 39.

⁵⁷⁶ Gelderarchief, Archief huizen Waardenburg en Neerijnen inv.nr. 538-1, d.d. 7-7-1358.

heeren Ghisebrecht sKoecks dochter van Nederynen. In dese vorwaerden waer dat sake dat ic Willem vornoemt sterve eer Jonfrouwe Nelle vorscreven ende ic witachteghe gheborte bi haer liete of dat ic ghene gheborte bi Jonfrouwe Nellen vornoemt after mi en liete so sal Jonfrouwe Nelle vorscreven wegghaen met sulken goede al si in huwelike ane mi brochte met sulker bestertfen alse haer ane comen mach van horen maghen ofte vrienden ende met sulken cleinode ende clederen alse tot haren live behoren vri sonder eneghe scout te ghelden. Voert so heb ic Willem vornoemt ghelovet ende gheloven goeden trouwen te maken binnen jaers na den datum van desen brieve Jonfrouwe Nellen vornoemt minen wive twee hondert pont zwarten tornoyse jaerliker renten in gherechte lijftuchten in vorwaerden waert dat ic Willem vorseit sterve ende kinder bi Jonfrouwe Nelle vornoemt after mi liete so soude Jonfrouwe Nelle vorscreven van deser lijftucht vorscreven behouden anderhalf hondert pont zwerte syaers tot hore rechter lijftuchte ende niet meer. Voert heb ic Willem vornoemt gheloeft ende ghelove quite te scelden ende af te gaen alle goede die ghelegghen sijn inden lande van Ghelre of inden lande van Buren ende Jonfrouwe Nellen ane comen waren van Vrouwe Oeden doet, hare moeder, tot heeren Ghisebrechts sKoecks behoef vorscreven so welken tijt dat its van hem vermaent sal werden. Alle vorscreven vorwarden ghelove ic Willem die Bot vander Marwede in goeden trouwen te houden ende te voldoen. Waert dat ic des niet en dede so sal ic ende die ghene die ic met mi hier op hebbe gheset alse saecwoudighe ende borghen met ghesamender hant ende elc vor al alse Symon van Telinghen, Danyel van Tolloysen, Roelof die Koc, ridderen, Jan vander Marwede heeren Florens soen vander Marwede, ende Jan Heynric Botssoen, knapen, tot maninghen heeren Ghisebrechts sKoecks vornoemt of sijns ghewaerts boden in comen leisen sonder enich wedersegghen in ene herbergh tot Gorinchem daer men ons in wesen sal, aldaer des daghes gherechte maeltiden tetene ons selven te winnen, daerop niet te sceiden heeren Ghisebrecht ende Jonfrouwen Nellen vorscreven en ware van allen desen vorscreven punten ende vorwarden voldoen. Ende so wie van ons dan laghe vor ander scout ende selve niet leisen en mochte die voer hem legghen enen goeden man met enen paerde in sijnre stede in allen manieren alse vorscreven is. Ende waert dat enich van minen borghen vornoemt sterve dat God verbieden moette so sal ic enen anderen goeden man setten in des doden stede binnen den eersten ses weken na dien dat its van heeren Ghisebrecht vornoemt of van sinen ghewaerden bode vermaent sal werden, ende die sal alle vorwaerden met mi ende met anders minen borghen vornoemt houden ende voldoen in allen manieren alse vorscreven is. Ende waert dat ic des niet en dede so sal ic ende mine borghen vornoemt in comen leisen in allen manieren alse vorscreven is. Ende wi Willem die Bot vander Marwede, knape, Symon van Telinghen, Danyel van Tolloysen, Roelof die Koc, ridderen, Jan vander Marwede heeren Florens soen vander Marwede ende Jan Henric Botssoen, knapen, vorgheenoemt gheloven met Willem den Bot vorscreven alse saecwoudighen ende borghen met ghesamender hant ende elc vor al alle dese vorscreven vorwaerden vast ende ghestade te houden ende te voldoen in goeden trouwen sonder enegher hande argelist. Ende ic Willem die Bot vander Marwede hebbe gheloeft ende ghelove in goeden trouwen alle mine vorseide medelevers van allen vorscreven punten ende vorwaerden te quiten ende scadeloes te houden. In kennessen der waerheit so hebbe wi Willem die Bot van Marwede, knape, Symon van Telinghen, Danyel van Tolloysen, Roelof die Koc, ridderen, Jan vander Marwede heeren Florens soen vander Marwede, ende Jan Heinric Botssoen, knapen, desen brief open bezeghelt met onsen zegghelen. Ghegheven int jaer ons Heeren dusent drie hondert acht ende vijftich opten sevendendach vander maent van Julio.

8. Daniel van Tolloysen scheldt een schuld kwijt, d.d. 15-12-1368.⁵⁷⁷

Ic Daniel van Tolloysen, ridder, doe cond, dat ic quijte geschonden hebbe ende schelde quijte met desen brieve Ghibe Baldekijns sone ende anders sine gesellen als van seeckere cavelinge, gelegen tot Vliemen, die sij gehandt soudon hebben iegens mr. Jan ende Gerrit de Reijger wt minen ambachte Tolloysen wtgeset Arent Yewijn. In orconde desen brief gegeven onder myn segel int iaer o.h. 1368, des vrijdaechs na St. Lucien dach.

⁵⁷⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 35-35v, d.d. 15-12-1368.

9. Daniel van der Merwede belooft zijn oom en neef schadeloos vanwege een rentebrief, d.d. 20-6-1374.⁵⁷⁸

Daniel, heere vander Merwede, doe condt ende kennelijck allen luden dat ic gelooft hedde ende gelove Aernt den Vriesen vander Merwede, mijnen oom, ende Daniel Bouduijns soone, mijnen neve, te quytten en scadeloes te houden van eenen brieve van tien pont grooten ende van allen scaden die hem daer af comen mach, die sij voor mij gelooft hebben Willam Aernt Liedelden soons soone, daer die dach af is St. Baven daghe naestcomende. In oirconde desen brieve gegeven onder mijnen segel. Int jaer ons heeren dusent drie hondert vier ende tseventich des dynsdaechs voor St. Jans daghe te midsomer.

10. Willem van Drongelen, ridder, heer van Eethen en Meeuwen, ondersteunt heer Willem van der Merwede, ridder, d.d. 1-10-1374.⁵⁷⁹

Ic Willem van Drongelen, ridder, heer van Ethen ende van Meuwen, doe cond, dat ic gelooft hebbe heer Willem van de Merwede, ridder, bij mijnre trouwen, waer dat zaecke dat Jan van Beheen die achthondert ponden, enen plac voor twe groten, te sMertensmisse naestcomende niet en conde gecrijgen van heer Wauter van Houten ende van sijne mede bueren gelijck sij hem geloift hebben, ende alsulcke tseventich pond te pachten naestcomende, daer Jan van Beheen de vorwarden af genomen heeft. So mach heer Willem vander Merwede hem doen rechten tot Heusden van alsulcke schepen brieve als hij heeft op Willem vander Angelen (Angeren?) eerst ende sine borgen, ende des en sal heer Willem van Drongelen noch niemant van sinent wegen heer Willem vander Merwede voorschr. gheene ondanck weten, want voorwarden sijn aen beijden sijden. Ende om dat ic wille dat dit vast ende stade si, soe heb ic heer Willem van Drongelen voorschr. desen brief opene besegelt met mine segel. Int jaer ons Heeren 1374 op St. Remigius dach hyemalis.

11. Willem van Drongelen, heer van Eethen en Meeuwen, is borg voor Willem van der Merwede, d.d. 29-4-1375.⁵⁸⁰

Ic Willem van Drongelen, heer van Ethen ende van Meuwen, doe cond, dat ic bij minen wille geloift hebbe dat ic sulckdanige borchtochte gestaen hebbe als ic gelooft hebbe metten heer van Ghent ende met anders onsen mede bueren als van vijfhondert Brabantse dubbelde moetonen dien wi geloeft hebben in hant van Willem vander Merweden, dat ic daer of voldoen sal als goet borge. In orconde der waarheit so heb ic dese berief open besegelt met minen seghel. Gegeven int jaer ons Heeren m.ccc.lxxv des sonnendaechs voor meydach.

12. Hadewich van der Merwede, vrouwe van Drongelen, geeft procuratie af, d.d. 17-9-1375.⁵⁸¹

Wij Hadewich vander Merwede, vrouwe van Drongelen, ende Aernt van Drongelen, als voocht der kinderen van Drongelen, doen cond ende kennelicken allen luden dat wij machtich gemaect hebben ende machtich maken Johan van Veene Pieters soone van Ghiessen, onsen neve, alle alsulck gelt ende ander goet als men ons schuldich is in te manen, ende op te heffen ende onse goede te verhuijren ende onse jaerscharen te vercopen, gelijcke off wijt selve waeren. Ende in onsen oirbaere te keeren nae sijne bester weeten. Ende ons goede rekening daer af te doen. Ende waert dat saecke dat hier eenige scort oft twist tusschen Johan van Veene voors. ende ons in geviel soo wes Jan van Veene voorn. seijde ende ten heyligen swoer daer mede sal hij van ons ende onsen erfgenamen quijte wesen ende voldaan hebben

⁵⁷⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 24v, d.d. 20-6-1374.

⁵⁷⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 6, d.d. 1-10-1374.

⁵⁸⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 9-9v, d.d. 29-4-1375.

⁵⁸¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 24v-25, d.d. 17-9-1375.

sonder anders ijert daer toe te doene. In oirconde desen brief besegelt met onsen selegen. Int jaer ons Heeren dusent driehondert vijf ende tseventich op St. Lambrechts dach.

13. Heer Willem van der Merwede, ridder, heeft doodslag begaan aan heer Dirk van Houweningen, d.d. 1377.⁵⁸²

Wi Vrederic Stolpe, Aernt Coman Jansz., Gerart Jansz. ende Jan die Brouwer, scepenen in St. Gertruden Berge, maken cond, dat voor ons is gecomen Peter heren Wisschaerts sone, ende lide dat hi ontfaen heeft van Jan vanden Veene Peterssone van Ghiessen 200 pond swarte, de Vtrechtse plac als nu gaet voor 2 groten gerekent, also van alsulcke zoen als geschiet is vanden dootslage die heer Willem vander Merwede, ridder, ende sijn hulperen bij ongevalle deden aen heer Dirck van Houweningen, die Godt genadich is, des sellen dese een hondert ponden voorsch. sijn tot voersoene ende dander hondert ponden tot rechter maechsoene. Hier voor loefden Peter voorsch. ende Jan vanden Zande Engbrechtsz. Gegeven int ons Heeren 1377.

14. Daniel van der Merwede maakt een erf, vermoedelijk gelegen Dordrecht, ten vrij eigen, d.d. 15-6-1377.⁵⁸³

Ic Daniëls vander Merwede doe condit allen luden dat ic quijt gescoude hebbe ende quijtseld als tot Henric Jans behoef van Aerssen, toenre des briefs, alle heerlichhede van lene, manschap ende eijgedom, als ic hebbe of hebben mach in eniher manieren an den erve daer Jan van Oyen nu op woent, die scoenmaecker aen die lantzijde op die haven dat Laurens Eliassen van mi te lene hielt ende een recht leenvolger was, etc. Welck erf gelegen is tusschen den erve daer Harman van Gulic die scoenmaker nu op woont an d'een sijde ende den erve daer Philips de Brouwer Harmanssoon van Colen nu een huus op staende heeft an d'ander zijde. Ende dit gelove ic te houden tot ewelicken dagen voor mij ende minen nacomelingen etc. Ende scelde alle recht hier of quyt in alre manieren voorseijt, sonder enich argelist. In oirconde desen brief gegeven onder minen zegel int jae ons Heren MCCC seven ende tseventich des mandaechs na St. Odulfsdag. Onder hant an enckelen sterte een groen segel aldus.

15. Willem van der Merwede beleent zijn neef Jan van Veen, d.d. 10-3-1380.⁵⁸⁴

Ic Willem vander Merwede, ridder, make cond ende kenlic allen luden, dat ic kennen ende lie dat Jan van Veen Pietersoon van Ghiesen, mijnen neve, een vrije gift heeft van 3 mergen lants, die gelegen sijn aende Dussen int Smilden hoeve, die Alyt Pieter Kuust wijf ende Lijsbet, haer suster, van mij houdende sijn, tot eenen leen. Voort soo hebbe ic gegeven ende geve Johan vanden Veene voorsch. die manschap vande drie mergen lants voorseijt. In kennisse der waerheijt soo hebbe ic desen brief besegelt met mijnen segel. Int jaer ons Heeren dusent CCC ende tachtich opten tienden dach in meert.

16. Nelle van Houweningen bedankt Jan van Veen voor zijn rentmeesterschap die hij voor heer Willem van der Merwede heeft uitgevoerd, d.d. 29-3-1380.⁵⁸⁵

Wij Nelle van Houweningenheeren Willems weduwe vander Merwede ende Daniel vander Merwede, heren Willems kynder vander Merwede, mijnsooms, doen cond etc. dat Jan van Veen Pietersoon van Ghiessen ons goede bewijsinge ende rekeninghe gedaen heeft van allen saecken ende rentmeesterschappe die hij van heer Willems wegen vander Merwede, dien Godt genadich tot in sijn lesten lijve toe, gehanteert hadde etc. Ende daer off soo scelden wij hem quyte ende houden ons wel gepant. In oirconde der waerheijt gegeven onder onse segelen. Int jaer ons heeren dusent CCC ende tachtich des donredaghes nae onser vrouwen dach anonciatis.

⁵⁸² HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 6, d.d. 1377.

⁵⁸³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 4, fol. 20, d.d. 15-6-1377.

⁵⁸⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 25, d.d. 10-3-1380.

⁵⁸⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 25, d.d. 29-3-1380.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

Frans Angevaere, *Rechtsprekers & Schuinsmarcheerders. De geschiedenis van het geslacht Van Noordwijk & Van de Boekhorst* (Noordwijk, 2014). [Van Noordwijk]

Matthys Balen Jansz., *Beschryvinge Der Stad Dordrecht* (Dordrecht, 1677). [Dordrecht]

H. van Bavel O. Praem, *Regestenboek van het archief van de Abdij van Berne 1134-1400* (Heeswijk, 1984). [Oorkonden Berne]

Johannes de Beke, *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant* ('s-Gravenhage, 1982). Uitgegeven door H. Bruch. RGP Grote Serie no. 180. [Kroniek]

D.E.H. de Boer e.a., *De rekeningen van de grafelijkheid van Holland uit de Beierse periode. Serie I, 1358-1361*. RPG 237 (Den Haag, 1997). [Rekeningen Serie I]

J.H. Brakke en C. Hoek, Repertorium op de lenen van Hodenpijl, 1299-1753, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 20 (1965). [Leenkamer Hodenpijl]

H.M. Brokken, *Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten* (Zutphen, 1982). [Hoekse en Kabeljauwse twisten]

Gisbertus Brom, *Bullarium Trajectense. Romanorum Pontificum Diplomata quotquot olim usque ad Urbanum Papam VI (an. 1378) in Veterem Episcopatum Trajectensem Destinata. Volumen Secundum* (Den Haag, 1891-96). [Bullarium Trajectense-2]

Gisbert Brom, *Regesten van Oorkonden betreffende het Sticht Utrecht (694-1301)* (Utrecht, 1908). [Oorkonden Utrecht]

J.W.J. Burgers en E.C. Dijkhof, *De oudste stadsrekeningen van Dordrecht, 1283-1287* (Hilversum, 1995). Apparaat voor de geschiedenis van Holland 11. [Stadsrekeningen Dordrecht-1]

J.A. Coldewey, Arnold van der Sluis, ridder, zijn afkomst en nageslacht, ca. 1245-1296, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 84 (1967). [Van der Sluis]

J.L. van Dalen, *Inventaris van het archief der Gemeente Dordrecht. I. De grafelijke tijd, 1200-1572* (Dordrecht, 1909). [Regesten Dordrecht]

A.W.E. Dek, Bijdragen tot de genealogie van het geslacht Van Arkel, bewerkt naar aantekening van J.P. de Man, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 83 (1966). [Van Arkel]

A.W.E. Dek, *Genealogie der graven van Holland* (Zaltbommel, 1969). [Graven van Holland]

P.N. van Doorninck, *De tocht van Jan van Blois om Gelre, 1371-1372* (Haarlem, 1898). [Tocht om Gelre]

Ch.M. Dozy, *De oudste stadsrekeningen van Dordrecht, 1284-1424*. ('s-Gravenhage, 1891). Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap, derde serie no. 2. [Stadsrekeningen Dordrecht-2]

S.W.A. Drossaers, *De archieven van de Delftsche Statenkloosters* ('s-Gravenhage, 1916). [Statenkloosters]

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassauschen Domeinraad*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1948). Regestenlijst. [Domeinraad I]

D.Th. Enklaar, *Middeleeuwsche rechtsbronnen van Stad en Lande van Gooiland* (Utrecht, 1932) [Rechtsbronnen]

H.A. van Foreest, Foreest en Hodenpijl, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 74 (1957) [Hodenpijl]

J. de Fremery, *Cartularium der Abdij Mariënweerd* ('s-Gravenhage, 1890). [Cartularium]

L. Galesloot, *Le livre des Feudataires de Jean III, duc de Brabant* (Bruxelles, 1865). [Leenboek van Brabant]

G.J. van Gelder, Een Dordtse tak van de Heren van Brederode, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 48 (1993). [Van Brederode]

G.J. van Gelder, Het riddermatige geslacht Van Wendelnesse uit de Grot of Zuidhollandse Waard. Een onderzoek naar de herkomst van het Dordtse patriciërsgeacht Oem, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 126 (2009). [Van Wendelnesse]

W. van Gouthoeven, *D'oude Chronijcke ende historiën van Holland (met West-Vriesland), van Zeeland ende van Utrecht* (Dordrecht, 1620). [D'oude Chronijcke]

C.C. ter Haar, De archieven der heerlijkheden Oost- en West-Barendrecht en Carnisse tot het jaar 1850, in: *Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven* (VROA). Eerste Deel 1923 ('s-Gravenhage, 1924). [Heerlijkheid Barendrecht en Carnisse]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis*. Deel I (Utrecht, 1875). [Rekeningen I]
Deel II (Utrecht, 1876). [Rekeningen II]
Deel III (Utrecht, 1878). [Rekeningen III]

Jan van Helmont, *Gelre B.R. Ms. 15652-56*. (Leuven, 1992). Een zwart-wit reproductie van het wapenboek Gelre met inleiding en registers. [Wapenboek Gelre]

H. den Hertog en B. de Keijzer, Een handschrift uit de 16^e eeuw. De wapenserie Kuinre 1396 en Gorinchem 1402, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 65 (2010). [Wapenserie]

C. Hoek, De woning van heer Dirk van Hodenpijl te Overschie en de geslachten Van Rodenrijs, Van Matenese, Uter Nesse, Van (der) Spangen, Van den Vene en Van (den) Dorp(e), in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 82 (1965). [De woning van heer Dirk van Hodenpijl]

C. Hoek, Leenmannen van de heren van Putten en Strijen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 25 (1970). [Leenmannen Putten en Strijen]

C. Hoek, Repertorium op de Grafelijke lenen in Maasland, 1258-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 25 (1970). [Grafelijke lenen Maasland]

C. Hoek, Het huis ten Berghe te Hillegersberg, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 26 (1971). [Huis ten Berghe]

C. Hoek, Repertorium op de Grafelijke lenen in de Lier, Schipluiden en Vlaarding, 1252-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 28 (1973). [Grafelijk lenen De Lier]

C. Hoek, De heren van Voorne en hun heerlijkheid, in: *Van Westvoorne tot St. Adolfsland* (Ouddorp, 1979). [De heren van Voorne]

C. Hoek, Repertorium op de lenen van de Lek en Polanen, gelegen in Delfland, Schieland, op het eiland IJsselmonde en in de Lek, 13^e eeuw-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982). [Leenkamer De Lek en Polanen]

C. Hoek, De inkomsten uit de grafelijke domeinen te Capelle aan den IJssel, Moordrecht, en Nieuwerkerk aan den IJssel, 1334-1607, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Grafelijke domeinen]

C. Hoek, Repertorium op de lenen van de proosdij van Sint Marie te Utrecht, gelegen in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991). [Leenkamer Sint Marie]

C. Hoek, Acten betreffende Delfsland (deel I), in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Akten Delfland-1]

Peter Hoppenbrouwers, *Een middeleeuwse samenleving. Het land van Heusden, ca. 1360-ca. 1515*. Deel 1 tekst (Groningen, 1992). [Middeleeuwse samenleving-1]

Maria Hüffer, *De adellijke vrouwenabdij van Rijnsburg, 1133-1574* (Nijmegen en Utrecht, 1923). [Abdij Rijnsburg-1]

Maria Hüffer, *Bronnen voor de geschiedenis der Abdij Rijnsburg*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1951). RGP nrs. 31 en 32. [Abdij Rijnsburg-2]

Antheun Janse, Ridderschap in Holland. Portret van een adellijke elite in de late Middeleeuwen (Hilversum, 2001). Adelsgeschiedenis 1. [Adelsgeschiedenis]

G.C.A. Juten, Burgst, in: *Taxandria* jrg. 38 (1931). [Burgst]

B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden* (Rotterdam, 2011). [De Borgen]

B. de Keijzer, Stamreeks van het adellijke geslacht Van der Dussen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 69 (2014). [Van der Dussen].

B. de Keijzer, De Heren Van Langerak, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 132 (2015). [Van Langerak-1]

B. de Keijzer, De Heren Uten Goye, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 136 (2019). [Uten Goye]

B. de Keijzer, *Van Noordeloos (uit Arkel)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. [Van Noordeloos (uit Arkel)]

B. de Keijzer, *Elisabeth van den Bergh, de vrouw van Wouter van Langerak, en een zoenovereenkomst uit 1319* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. [Zoenovereenkomst 1319]

B. de Keijzer, *Van den Bergh – Van Liesveld (uit Lede-Arkel)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. [Van den Bergh – Van Liesveld]

L.J. van der Klooster, Nieuwe gegevens betreffende Bartholomaeus van der Made en zijn naaste verwanten, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 77 (1960). [Van der Made]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]
Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).
Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).
Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).
Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

J.C. Kort, *Het archief van de Heren van Voorne, Burggraven van Zeeland, 1272-1371* ('s-Gravenhage, 1972). [Van Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne, 1199-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 32 (1977). [Leenkamer Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Merwede, 1319-1801, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 33 (1978). [Leenkamer Merwede]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Strijen, 1290-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 34 (1979). [Leenkamer Strijen]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Putten, 1229-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 34 (1979). [Leenkamer Putten]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Hofstede Altena, 1232-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Leenkamer Altena]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Lek, 1318-1666, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer De Lek]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel, 1236-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer Amstel-1]

J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in het Land van Heusden, 1250-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 50 (1995). [Grafelijke lenen Land van Heusden]

J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in de Grote Zuidhollandse Waard, 1276-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 51 (1996). [Grafelijke lenen Grote Zuidhollandse Waard]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Heusden, 1246-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Leenkamer Heusden]

J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in de Alblasserwaard, 1280-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Grafelijke lenen Alblasserwaard]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Polanen in Rijnland en omstreken, 1320-1649/75, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Leenkamer Polanen-1]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Brederode, 1264-1803, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Leenkamer Brederode]

J.C. Kort, Van Alkemade, 1200-1782, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 117 (2000). [Van Alkemade-3]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van Gaasbeek* (Hilversum, 2001). Historische reeks Kromme-Rijng gebied 6. [Leenkamer Gaasbeek]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Polanen in Zuid-Holland, 1330-1505, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 61 (2006). [Leenkamer Polanen-2]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen, gehouden van Willem van Duvenvoorde, of van de hofstede Oosterhout, 1325-1645 (1654), in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 61 (2006). [Leenkamer Oosterhout]

K.N. Korteweg, *Rechtsbronnen van Woudrichem en het Land van Altena*. Tweede stuk (Utrecht, 1948). [Rechtsbronnen]

W.H. Lenselink, De heren van der Merwede, 1243-1403, in: *Hollandse Studiën* 3 ('s-Gravenhage, Haarlem, 1972). [Van der Merwede]

P.L. Muller, *Regesta Hannonensia. Lijst van Oorkonden betreffende Holland en Zeeland, 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken* ('s-Gravenhage, 1882). [Regesta Hannonensia]

S. Muller Fz., *De middeleeuwse rechtsbronnen der stad Utrecht* ('s-Gravenhage, 1883) [Middeleeuwse rechtsbronnen II]

S. Muller Fz., *Regesten van het Kapittel St. Pieter* ('s-Gravenhage, 1891). [Regesten Sint Pieter]

S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]

Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).

Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).

Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).

Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).

Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)

S. Muller Fz., Het oudste register van Graaf Florens, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 22^e deel (1901). Opnieuw uitgegeven door H. den Hertog en B. de Keijzer, waarnaar in deze publicatie verwezen wordt, in de reeks *Hollandse Bronnen*, deel 4 (Rotterdam, 2009). [Het oudste register]

W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*. Deel I: 1276-1433 eerste stuk: inleiding, lijsten en indices ('s-Gravenhage, 1991). RGP Grote Serie 201. [Dagvaarten I]

W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*. Deel I: 1276-1433 tweede stuk: teksten ('s-Gravenhage, 1987). RGP Grote Serie 202. [Dagvaarten II]

J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoriés des Pays-Bas et des Pays Avoisinants. Recueil historique et héraldique*. Deel I en II (Bruxelles, 1898), deel III (1900), deel IV (1901). [Sceaux Armoriés]

J.C. Ramaer, *Geografische geschiedenis van Holland bezuiden de Lek en Nieuwe Maas in de middeleeuwen* (Amsterdam, 1899). [Geografische geschiedenis]

Engel Roza, Ridder Jan van Rosendael en zijn naamgenoten, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 121 (2004). [Van Rosendael]

J.G.M. Sanders, *Karthuizerklooster 'Het Hollandse Huis'* ('s-Hertogenbosch, 1984). Inventarisreeks nr. 34 Rijksarchief Noord-Brabant [Karthuizerklooster]

H.J. Smit, *Rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1924). [Rekeningen VI]

Deel II – nalezing (Utrecht, 1929). [Rekeningen VII]

Deel III – inleiding (Utrecht, 1939). [Rekeningen VIII]

J.H.W. Unger, *Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland tot in 1425* (Rotterdam, 1907). Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam, deel IV. [Regesten Rotterdam]

Jan H. Verhoog, *Onvoltooide Roem. De Heeren van Brederode in de Middeleeuwen. Geschiedenis van een riddergeslacht, 1203-1473* (Bergen, 1997). [Van Brederode]

H.J.J. Vermeulen, De kinderen van Jan III, heer van Arkel (1207-1324) en Kunigonda van Virneburg (1314-1328), in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 58 (2003). [Van Arkel]

Henri J.J. Vermeulen, *Bouwsteen en Toetssteen. Een overweging van de bronnen en methoden van de genealogie gecentreerd rond het Gelderse geslacht De Cock* (Groningen, 2020). Academisch proefschrift [Bouwsteen en Toetsteen]

Deel Ia: tekst - algemeen

Deel Ib: kwartierstaten en geneagrammen

Deel IIa: tekst – familie De Cock

Deel IIb: geneagrammen algemeen

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Domselaer, Rysenburg, Woudenberg, Hoogland, Emiclaer, Coelhorst, Bloemendaal, Driebergen, Nyenrode, Cronenburch en Loenen, Ter Meer en Maarssen, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 4 (1909). [Ridderhofsteden-3].

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Drakenburg, Drakestein, Oud-Amelisweerd, Nieuw-Amelisweerd, Rynestein, Bergestein, Stoetwegen, Rhynauwen, Ruwel, Pylsweert, Gunterstein, Boelestein, Oudegyn, Wayestein, Ter Aa, Blickenburg, Broeckhuysen, Oud-Broeckhuysen, Bottestein, Ysselt, Doorn, Groenestein, Den Ham, Nederhorst, Vuylcoop, Wulven, Oud-Wulven, Wulverhorst, Oudaen, Vleuten, Zeist, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 8 (1913). [Ridderhofsteden-4].

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Harmelen, Kersbergen, Mydrecht, Voorn, Jutphaes, Rynhuysen, Rynenburg, Rynestein, Vliet, Linschoten, Cattenbroek, Schalkwyk, Walenburg, Zuylenburg, Langerack, Willige Langerack, Hoencoop, Maarssenbroek, Reyerscop-Creuningen, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 9 (1914). [Ridderhofsteden-5].

Afkortingen:

AGH Archief Graven van Holland

HUA Het Utrechts Archief

SAD Streekarchief Dordrecht

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl) onder het kopje *leenkamers*.

